

המבשר תורני

ערש"ק פרשת חוקת
ב' תמוז תשפ"ב • גליון 709

לישרי לב שמחה

ארבעים שנה להסתלקותו של

כ"ק מרן אדמו"ר

בעל ה'לב שמחה' מגור זי"ע

יריעה נרחבת ומיוחדת:

הצצה זעירה אל דבקתו בהשי"ת ובשמותיו הק' בכל עת
פנינים, עובדות וסיפורים מתקופות שהותו בעיה"ק טבריה
פרק מהדרכותיו בקודש לצעירי האברכים ובני העליה

ללמוד וללמד

שיחה מאלפת אודות הדרך
המיוחדת שסלל והנהיר **כ"ק מרן**
אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע בלימוד
פירוש רש"י הק' על התורה,
לקראת יומא דהילולא

לשמור ולעשות

יהלומים מהליכות חייו מלאי
האורה והתורה של **מרן הגאון רבי**
יוסף חיים שניאור קוטלר זצוק"ל,
ראש ישיבת ליקווד, במלאת 40
שנים להסתלקותו

ביכורים בשמיטה | פולמוס תורני: האם מצווה זו נוהגת היתה בשנה זו

- זאת חקת**
- ❖ **כל הנוגע במת:** || אודות תופעת כפלי הלשון בכתובים שונים ומשמעותם הנהירה (ג)
 - ❖ **יען לא האמנתם בי:** || מפני מה בא משה רבנו לכלל טעות עד שהכה את הסלע (כא)
 - ❖ **עלי באר ענו לה:** || מעשה נפלא על רפואה שמימית שפקדה חולה שהיה בסכנה (כא)

לטהר טמאים, לטמא טהורים מצות פרה-אדומה כמוֹת-דרך נצחית בעבודת ה'

נאמן לדרכו ובהתאם לשיטתו כי כל דיבור וציור שבתורה נצחי וקיים לעד, וכי גם אלו שלפי פשוטם אינם נוהגים בזמן הזה, הרי שחבוייה בכל אחת מהם כוונה ועניין פנימי שהינם בְּרִי-שימוש ומימוש בכל עת וזמן, גילה וביאר מרן הבעש"ט הק' זי"ע גם את מצות 'פרה-אדומה' שבפרשת-השבוע ככזו ששייכת תמיד, ושיש בה להורות וללמד לחיי העבודה בכל הזמנים.

פרה-אדומה, אמר הבעש"ט הק' זי"ע, מרמזת למידת הגאווה; ש'הגבהות נקרא 'פרה', שִׁמְפָּה וּמַגְדִּל דעת האדם, ו'אדומה' – מצד הקליפה, והאפיון הייחודי של פרה-אדומה – ש'מטהרת טמאים ומטמאה טהורים', ללמד בא על מקומה של מדה זו במערכת העבודה, ואיך על יהודי להתייחס אליה ולהתעסק עמה.

וכה דיבר בקודשו:

"שזה עניין הגבהות. שמתחילה אם האדם מתנהג בדרך לא-טוב, ורוחק מהשי"ת, התחלת תיקונו הוא מצד הגבהות ושלל-לשמה, כמו להתפארות או עולם-הבא – שזהו ג"כ גבהות-נסתר – שחושב שראוי שישלם לו הקב"ה שכר על מעשיו, וחושב את עצמו שעושה איזה דבר למענו; ובאמת, שמצינו – בלתי כח הבורא – מה אנו, והאיך יתכן לקבל שכר, רק מתחילה אי-אפשר לבוא לזה, וח"ו יישאר בחיצוניות, והותר לו לאחוז בגבהות והתפארות, ויעשה שלל-לשמה; ומתוך שלל-לשמה יבוא לשמה. וב'לשמה' צריך להיות זך מכל סיג גבהות. כי אם יתערב ב'לשמה' פנייה מצד הגבהות, תפסול העבודה. נמצא הגבהות מטהרת הטמאים הרחוקים מהשי"ת, ומטמא את הטהורים שנתקרבו כבר להשי"ת, שח"ו אם יתערב בהם גבהות, מתועב לפני ה'"(יושר דברי אמת" אות לב).

במחשבת היהדות, הגאווה היא מידה מגונה ומאוסה ביותר, היחס אליה חמור מאוד. דרך הפלגה דיברו חכמים בשלילתה, בעונשה, ועל חובת הריחוק והזהירות מפניה. ה'סוגיא' העוסקת בה, 'חמורה' ו'קשה' (ראה סוטה ה). לכן, גם ענפיה וסעיפיה, כמו גורמיה ומקריבה, וכל הקשור בה – אסורות ומגונות. אך בכל זאת, בתחילת הדרך, כשא-אפשר אחרת, בלי-ברירה, הותרה השייכות אליה וההזדקקות לה – מכורח-המציאות. לצורך גבוה ולשם ה', היא מורמת מאשפתות, מוכנסת לשערי-העבודה, והופכת כלי-שרת במקדש ה'.

משום כך אף דין אחר, מיקל, לאביזריה של גאווה וישות, בנוגע לצעירים העומדים בתחילת חייהם ובראשית דרכם בעבודת ה': "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ" – שלא יהא עם היצה"ר הנקרא 'חמץ', כנודע; כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה לה". כי שני אלו צריך להרחיק מעסק תורה ועבודת ה' – שלא יהיה להתפאר ולהתנשא – כמו 'שאור', או לשאר הנאה שלו – הנקרא – 'דבש', המתוק לחי... 'קרבן ראשית תקריבו אותם לה'. ר"ל, כשהוא בבחורות, שהוא ראשית-ימיו, בזה רשאי להקריב גם 'שאור ודבש' – שיהיה תורתו להנאתו – כדי שאח"כ יבוא 'לשמה' ("תולדות יעקב יוסף" פרשת ויקרא, עע"ש). לא ניתנה תורה למלאכי-השרת. אם אלו מה שימשכו עולי ימים למשא-העבודה, חייבים הם לשמש שליכות בסולם שראשו מגיע השמימה.

"ועניין זה הוא אפילו בצדיקים – שהם כבר טהורים – הוא נוהג תמיד על דרך הנ"ל: שצריך להתקרב לה' בגבהות ושפלות. כי קודם שירצה האדם להתקרב להשי"ת ע"י איזה מצוה ותורה או תפילה, נמצא עדיין הוא מרוחק, ונקרא לערך הקירוב שיתקרב ויתקדש אח"כ ע"י העובדה שעתיד לעשות, נקרא עתה על-דרך הכינוי 'טמא' ומרוחק מהשי"ת, וא"ל להתקרב להשי"ת אם לא יהיה לו גבהות, דהיינו שיגבה ליבו בדרכי ה', שאם לא כן, יאמר לו יצרו: שאתה אינך ראוי להתקרב אליו כנ"ל. לזה צריך להשתמש בגבהות, ולהגביה ליבו בדרכי ה' להתקרב דווקא. ובאמת הוא שפלות, כמו שכתבתי לעיל, רק שדומה לגבהות נגד היצה"ר שרוצה לפתותו מצד מצוה – שמצוה להיות שפל, וא"כ ע"י גבהות זה יטהר ויתקרב להשי"ת – כשיעשה העובדה של תפילה או תורה או מצוה. ואח"כ בעת העובדה שעושה – או אח"כ

– צריך לשמור את עצמו מכל צד גבהות, וישפיל את עצמו לפני השי"ת ולפני כל, ולא ידומה לו שהוא גדול מחברו – כשרואה שהם אינם עושים עובדה זו. כי זהו גבהות... נמצא הגבהות בשעת המעשה – שאז הוא נקרא 'טהור', ואז הגבהות מטמא הטהורים ח"ו... ("יושר דברי אמת" שם). שכן דרכו של יצה"ר: "זאת תהיה תורת המצורע" – כי 'מצורע' הוא: מוציא-רע, כדרשת חז"ל: פי', אשר האדם הוא מוציא רע בעצמותיו וזוכר כל החטאים שעשה מיים היוולדו, הוא דווקא 'ביום טהרתו והובא אל הכהן' – פי' בעת שרוצה לטהר עצמו בעשיות מצוות ובבואו אל הכהן – לְכַהֵן לשם ד' להתפלל לפניו, אז עולה במחשבתו עצבות העבירות, להטרידו מתפילתו; ויצא הכהן אל מחוץ למחנה' – פי', בעת שיוצא לפעמים מחוץ למחנה – לענייני גשמיות צורכי האדם בעוה"ז, אז 'הנה נרפא נגע הצרעת'. כי אז נתרפא מכל חטאותיו, שאינם עולים אז במחשבתו למונעו מתאוות עוה"ז. ואמנם 'זאת תהיה מן הצרוע' – הוא היצה"ר שנקרא 'צרוע', הוא הנחש שנלקח בצרעת... היינו שעיקר הדרך הזה הוא עצת היצה"ר לבלבלו ולהטרידו מעשיות מצוותיו" ("אמרי נועם", פרשת מצורע ד"ה זאת). ובתחבולות יעשה אדם מלחמה עם יצרו ויפצל בדיוק להיפך: בגשתו לעבודה יתאזר עוז וגבורה, וישכח מכל שיכול לדכא את רוחו; משגבר עליו ויכל לו, תפס במצוה ועשה עבודה כמאמרה, יחזור אל מקומו ומצבו הטבעי של יהודי – הענווה והשפלות.

נמצאת לְמַד, אפוא, "שאישי הישראלי צריך לאחוז בשתי הקצוות. היינו לפעמים צריך לאחוז בגבהות, ע"ד הכ' (דה"ב יז, ו); ו'יגבה ליבו בדרכי ה', ולפעמים צריך להתרחק מגבהות, ולאחוז בשפלות – ולא יספיק קו-הממוצע, רק צריך לאחוז בשפלות עד קצה-אחרון. וע"כ צריך כל איש המשכיל לשקול במאזני-צדק בכל פעם באיזה צד להטות עצמו ולהכריע לפעמים בגדלות ולפעמים בשפלות – לפי צורך השעה, ויאחז צדיק דרכו הראוי לו באותה שעה וזמן" ("אהבת שלום", פרשת כ-תשא ד"ה ואתה). "הכלל, שזהו דבר שאין לו סוף, וכל הנהגת האדם כל ימי חלדו צריך להיות באופן זה, ואז טוב לו בזה ובבא" (שם, פרשת ויצא ד"ה והנה). "ולכן אמר: 'ומלבשתו ענווה...', כי הענווה... שלו יהיה אצלו כמו לבוש, שפעמים לובשו, ופעמים פושט הלבוש לשם-שמים" ("מאור עיניים", פרשת מקץ ד"ה אבות).

לא קל ולא פשוט הוא א"כ מצבו של אדם בעניין הזה של גאווה. אותה מידה, אותה מחשבה, יכולה לשמש מצוה ויכולה להיות עבירה. וזכה הוא לכוון ולהשתמש בגאווה בשעה הנכונה – מבורך הוא; לא זכה – עבירה חמורה בידו. "וזה אומרו: 'ראה אנכי'. פי' שמה שהאדם מחזיק עצמו ליש, דבר זה 'נותן לפניכם ברכה וקללה'. שבאם צריך להחזיק עצמו לברך לממ"ה הקב"ה, וע"ז מוכרח להתחזק להיות לאיש, שלא יתבייש להידבק בו יתברך, אז יבורך בברכה; אכן באם הוא מתנשא א"ע שלא לצורך כלל, תהיה לו לקללה. וזה שאמר אח"כ: 'את הברכה אשר תשמעו' וכו'" ("מאור ושמש", פרשת ראה ד"ה עוד בפסוק. עע"ש).

וכיוון שכן, הרי שסייעתא-דשמיא מיוחדת נדרשת לו לאדם בכדי שתמיד יזכה לכוון ולקלוע אל הגישה והמחשבה הנכונה בכל מצב נתון. "דהנה באמת, אם לא היה מן הצורך וההכרח לאדם להשתמש בשום מיעוטא-דמיעוטא ממידת התרוממות, אזי היה נקל לאדם לאחוז בענווה באמיתית גמור. אך מהיות שצריך קצת השתמשות מהגאות... ובהיות כן קשה מאוד להשתמש מהגאות ובמידה ובמשקל ההכרחי, ולא יותר. וכגון דא צריך ישועת ה' שלא ילקה בחסר וביתיר. וזהו מאמר הכתוב: 'מי כה' אלוקינו' – שמושיעני בתשועה שאי אפשר לי לבדי לעשותה, והוא – לאחוז בשני הפכים – 'המגביה לשבת' ו'המשפיל' כו'" ("נועם מגדים", פרשת שמיני ד"ה וזהו היה). כיוון ש'בדרך הטבע' כמעט וא"א להצליח במשימה קשה זו, מתבקשת אפוא תפילה מיוחדת על כן. ואם בכל דבר ועניין "אילולי הקב"ה עוזרו, אין יכול לו", הרי שבעניין הזה ביותר.

דברי שיר

להבין משל ומליצה

י. העשיל

עצות ומליצות

עצה טובה דרך ישרה

על פי "פלא יועץ" הכשרה

במליצות וחרוזים ושירה

ברכות (ג')

לברכת ידידים. ברכה להקדים. לבורא תחלה ואליו תפלה

המלטות מקללה. ומברכת תקלה. ברכת הורים וחכמים יעילה

המברך בלשנו. לחברו או לבנו. יברך להקדוש ברוך הוא תחלה

ברכות יתקיימו. באם יקדימו. שבח להבורא – לו נאווה תהלה

ובשמברך זולתו. יבוש מחובתו. באין מכירים מומיו בחלה

מי אני ומעלת. וכי תועיל ברכת. אולי אמצא רצון מהשומע תפלה

ובברכת שלומים. יכון לרחמים: "שלום יהיה לך" באהבה

וככה העונה. בתפלה יהא פונה: יהיה לך שלום ברכה וטובה

שומע אל אביונים. ממצוקתם פונים. לברכת עניים הקשבה

והירות מקללה. מנפש אמללה. ומתלמידי חכמים, ענש הקצבה

ברכת הורים. מלכבות טהורים. קרובה להתקים דברים להקים

להתאמץ להשתדל. בבוזם לגדל. לקבל ברכתם גם ממרחקים

בשבתות ובמועדים. ברכת הילדים. סגלה ומצוה ושכר בענקים

טובה וממלכה. עשו בהחשיב ברכה. "ברכני גם אני" קול זועקים

עניים וחכמים. וכל אדם ברחמים. ישמרו מלקלל אף אם מכעיסם

ושלא יהיו נענשים. שום אנשים. במחיצת הבורא לא מכניסים

גם מההורים. יהיו נזהרים. מלקלל ולהתקלל ברע מעשים

אם ואם ירחמו. ולא יזעמו. והמברך יתברך, טובה להשים

והירות מברכה. שאינה צריכה. "לא תשא" – להקדים מחשבה

ברכה לבטלה. ברכה שהיא קללה. מברך בקול – קללה נחשבה

עם הארץ – חסיד. שכרו להפסיד. הולך את חכמים יחכם בהקשבה

שלום הקדמה. באלו עשהו במה. קדם התפלה חבר הקרבה

מברך בקול. לפני הכל. גורם לו רעה והפסדים

יקצפו אחרים. שהם סוברים. פי הם יותר נכבדים

תרעמת ומריבות. פרוד לבבות. ברכת חבר לרבים מגידים

ערום בדעת. לכסות לדעת. מניעת נזקים בכל הצדדים

(עפ"י "פלא יועץ", ערך "ברכה" מ"אמרו בוהר")

כפלי לשון

תופעת כתיבת כפל לשון מופיעה בכתובים במקורות רבים, בפרשתינו מצאנו דוגמא אחת, במאמרינו זה נתייחס לתופעה זו בפרשתינו ונעמוד על מקומות רבים בהם מצאנו תופעה דומה.

כָּל הַנֶּגַע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת

(במדבר יט, יג)

לכאורה כפילות בולטת: היינו מת, היינו נפש האדם אשר ימות. היה מספיק 'כל הנוגע במת' או 'כל הנוגע בנפש האדם אשר ימות'. בקושי זה התחבטו מתרגמי ומפרשי המקרא זה עידן ועיני דנים.

רוב הפתרונות הם על דרך הדרש, דוגמת הת": "כָּל דִּי יִקְרַב בְּשִׁכְיָא, וְבִלְלָא בְּרִשְׁעָא יִרְחִין בְּגוּשְׁמִיָּה וּבְדַמִּיָּה דִּימוּת". [כל הנוגע במת, ובולד בן תשעה חודשים בגופו ובדמו שימות]. כלומר, המשפט 'בנפש האדם אשר ימות' בא לרבות המפלת ולד שנגמרו אבריו. לא ניכנס כאן לקושי ההלכתי שבדברי הת", שהרי כל נפל מטמא, גם כשעדיין 'לא נתקשרו אבריו בגידין' (ראה נזיר ג). ולא דווקא בן תשעה חודשים. וגם, מה העניין 'בבשרו ודמו'? הרי אפילו כזית מן המת מטמא בלי שום דם. אבל לענייננו, ברור שהת" דורש את הכפילות לרבות את הנפל. וראה דרשת רבי הושעיא המובאת בילקוט שמעוני (חוקת רמז תשסא) "כל הנוגע במת בנפש האדם איזהו מת שבנפשו של אדם הוי אומר זה עובר שבמעי אשה". ואולי כוונת הת" דווקא לעובר ממש ולא לנפל.

גם רש"י בפירושו השני מביא יישוב על דרך הדרש: "דבר אחר, בנפש - זו רביעית דם" (ראה חולין עב). והיינו ש'נפש האדם' פירושו רביעית דם של מת, כי הדם הוא הנפש. ואפשר שמילת 'בְּדַמִּיָּה' היא פירוש נוסף בת", העומד בפני עצמו, ומכוון לפי" רש"י הזה.

אך בפירוש ראשון כתב רש"י: "במת בנפש - ואי זה מת? של נפש האדם, להוציא נפש בהמה". לפירוש זה הוראת הבי"ת של 'בנפש' היא כמו שכתב רא"ם (תוריע יג, נב) על "וְשָׂרָף אֶת הַבָּגָד או אֶת הַשִּׁטִּי או אֶת הַעֶרֶב בְּצִמְרָא או בְּשִׁשְׁתִּים" שהבי"ת הזאת באה במקום מ"ם, והשעור: 'שתי או ערב מצמר או מפשתים' [רש"י שם: 'של צמר או של פשתים']. וגם כאן אפשר לפרש 'הנוגע במת מנפש האדם' ולא מנפש בהמה. והרי זה דומה ללשון הכתוב לעיל (פסוק יא) "הַנֶּגַע בְּמַת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם", דהיינו 'הנוג' גע במת של כל נפש אדם'. [וראה רא"ם כאן שפירש דברי רש"י כאן באופן שונה מעט].

אמנם הסבר של רש"י אינו מבאר אלא את תיבות 'בנפש האדם', ולא את 'אשר ימות'. ובאמת בפסוק יא כתוב רק 'הנוגע במת לכל נפש אדם'.

רש"י הירש סובר אף הוא כרש"י ש'בנפש האדם' הוא 'מנפש האדם'. אלא שהוא מפרש כך: הנוגע בנפשו של האדם שסופו למות, נפש של אדם בן תמותה. ולפי" מיושבות המילים 'אשר ימות'. ויעויין בדבריו באריכות, על הרעיון שמונח מאחורי משפט זה.

תופעה רחבה

מבלי להכריע בפתרון הקושי, נציין שדרך זו של כתיבת כפל לשון מופיעה בכתובים במקורות רבים. רבי יונה אבן ג'נאח (רקמה' עמ' קכ שורה 4) מכנה זאת 'תמורה'. כלומר: שני משפטיים או מילים שאחד מהם יכול לבוא תמורת השני, והיה מספיק אחד מהם. ריב"ג מביא כמה דוגמאות שנציג שתיים מהן:

"תחת פטרת כל רחם / בכור כל מבגין ישפאל" (במדבר ח, טז) 'בכור כל' הוא תמורת 'פטרת כל רחם', כאילו אמר 'תחת בכור כל'. [ולהיפך: 'קדש לי כל בכור' / פטור כל רחם] (שמות יג, ב); היה אפשר 'קדש לי פטור כל רחם']

"וּלְתַבְנִית הַמְּרֻכָּה / הַמְּרֻכָּבִים זָהָב לְפָרָשִׁים" (דה"א כח, יח), כאילו אמר 'ולתבנית הכרובים'. כי המרכבה והכרובים חד הן. גם ראב"ע [ורד"ק] מציין לאורך פירושו וחיבוריו דוגמאות שונות מתופעה זו. לדוגמה: על הפסוק "שָׁבְתוּן שַׁבַּת קֹדֶשׁ" (שמות טז, כג) הוא כותב בפירושו הקצר "וטעם שבתון שבת קודש, על דעת המפרשים כמו אֲדָמַת עֶפֶר". וכוונתו לפסוק "וְרָבִים מִן־שִׁנִּי אֲדָמַת עֶפֶר יִקְיָצוּ" (דניאל יב, ב). גם על הפסוק "וּשְׁפִי טְמוּנֵי חוֹל" (דברים לג, יט) שלדעתו היינו שפוני היינו טמוני.

על דוגמאות אלו אפשר להוסיף רבות:

• וַיִּשְׁלַחם... קְדָמָה / אֶל אֶרֶץ קָדֶם (בראשית כה, ו); וְלִפְאֵת קְדָמָה / מִזְרָחָה (שמות לח, יג). וכן: וְהַחֲנִים לִפְנֵי הַמֶּשֶׁן קְדָמָה / לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד מִזְרָחָה (במדבר ג, לח). ועוד.

• לִפְאֵת נָגֶב / תִּימָנָה (שמות כז, ט); לִפְאֵת נָגֶבָה / תִּימָנָה (שם כז, יח). ועוד.

• אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתּוֹ אִישׁ / אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת אִשְׁתּוֹ רַעְיוֹ (ויקרא כ, י).

• וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע / פְּתָאִם (במדבר ו, ט ובראב"ע) – כל כך התרגלנו לכפל זה עד שהוא נראה לנו טבעי. אבל למעשה אלו מילים נרדפות, ומופיעות בכתוב גם בפני עצמן. כמו "וְאֵם בְּפֶתַע בְּלֹא אֵיבָה" (במדבר לה, כב), "וַיֵּאמֶר ה' פְּתָאִם" (במדבר יב, ד). ויש גם צירוף הפוך: "פְּתָאִם / לִפְתָּע יָבוֹא שִׁבְרָה" (ישעיה ל, יג).

• הִחַל כָּשׁ / לְרִשָּׁתָּהּ אֶת אֶרְצוֹ (דברים ב, לא). אפשר לומר 'החל רש' ואפשר 'החל לרשת'. וכע"ז: וְהִיָּתָה / לְהִיָּתָה לָהֶם מְשָׁחָתָם (שמות מ, טו).

• וַיֵּאָבֵב חֲגוּר מִדֹּ / לְבָשׁוֹ (ש"ב כ, ח) – מדו היינו לבושו [כמו 'לבוש הכהן מדו בד'].

• אֶזְרָא חָלַק עַד / שָׁלָל (ישעיה לג, כג), היינו עד היינו שלל, כפי שכותבים המפרשים שם, וראיה - התקבולת "בְּבִקְרָא יֵאָכֵל עַד וְלִעֲרֹב יִחָלַק שָׁלָל" (בראשית מט, כז).

• כִּי עָמַד מֶלֶךְ בָּבֶל אֶל אִם הַדָּרֶךְ / בְּרֹאשׁ שְׁנֵי הַדָּרָכִים (יחזקאל כא, כו).

• כָּל תַּפְשִׁי מְשׁוֹט / מְלָחִים (שם כז, כט).

• וַדְּבַר חֵד אֶת אֶחָד / אִישׁ אֶת אֲחִיו לְאִמּוֹ (שם לג, ל).

• אֶתָּה וְכָל קְהָלְךָ / הַנִּקְהָלִים עָלֶיךָ (שם לח, ז).

• וּמוֹצֵאֵתִי מִקֶּדֶם / מִיָּמִי עוֹלָם (מִיכָה ה, א).

• אֲחִישָׁה מִפְּלֵט לִי מְרוּחַ סֶעָה / מִסְּעָר (תהלים נה, ט).

• דוגמה מעניינת במיוחד היא זאת, שבה כפל הלשון חוצה פסוקים: וְלִשְׁבֶּתָּ עִמּוֹ יָמִים אֲחִידִים עַד אֲשֶׁר תִּשׁוּבָה חֶמֶת אֲחִיךָ / עַד שׁוּב אֶף אֲחִיךָ מִמֶּךָ (בראשית כז מד-מה).

בכל המקרים אלו ניתן לראות שאפשר בקלות לקרוא את המשפט עם אחד מהחלקים בלבד.

תוספת ביאור

לפעמים מסתבר שכפל הלשון בא לבאר מילה פחות ידועה, כגון "שעטנו - צמר ופשתים יחדיו". או "וְהַצִּפִּיר הַשְּׂעִיר" (דניאל ח, כא), כדברי רד"ק (שורש צפר) "כי הלשון האחרון מבואר מן הראשון". או למנוע עמימות של כפל משמעות, לדוגמה: מילת אֲחִירוֹן פירושה זה שנמצא בסוף, כמו 'אני ראשון ואני אחרון', אבל יש גם 'זה שאחריו', ולא דווקא הכי אחרון. כמו "וְהָאֶמְיָנִי לָקַל הָאֵת הָאֲחִירוֹן" (שמות ד, ח) שהוא האות השני, ואחריו יש אות שלישי.

ולכן ניתן לומר שכפל הלשון בפסוק "וְאִמְרָה הַדּוֹר הָאֲחִירוֹן / בְּנֵי כָם אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם" (דברים כט, כא) בא להדגיש ש'הדור האחרון' שבכאן היינו הדור הבא, לא האחרון ביותר. כך הדבר גם בתהלים (עח, ו) "לְמַעַן יִדְעוּ דוֹר אֲחִירוֹן / בְּנֵים יִלְדוּ". ולא ידך גיסא: "וְתִהְיֶה לְיוֹם אֲחִירוֹן / לְעֵד, עַד עוֹלָם" (ישעיה ל, ח) בא לבאר ההיפך: כאן הכוונה 'הכי אחרון'.

אותו הדבר אפשר לומר גם על הצירוף 'קדמה / מזרח'; מכיון שלמילה זאת יש משמעות כפולה, הן של קדימה בזמן והן של צד מזרח, תופס הכתוב מילה נרדפת נוספת, כדי לבאר את המ' שמעות של 'קדם' שלפני כן. יש 'קדם' שהוא מזרח, ויש 'קדמה' שהוא 'מימי עולם'.

אולם ברור שאין הסבר זה מועיל לפסוק דנן, שהרי אין שום עמימות במילת 'מת' שצריך לבארה ע"י משפט נוסף. וכך גם בעוד דוגמאות שהבאנו לעיל. בכל מקרה, מדובר בתופעה רחבת ידיים בלשון המקרא. וייתכן שדווקא הדרש הוא הפשט במקרים אלו.

ביאורים וחידושים

על פרשת השבוע

הנאמן רבי אהרן ישעי' רוטר שלי"א מח"ס שערי אהרן

וידבר ה' (י"ט א')

גרסינו במסכת גיטין (ס', א') שמונה פר' שיות נאמרו ביום שהוקם המשכן [דהיינו בא' בניסן] אלו הן פרשת כהנים וכו' ופרשת פרה אדומה ע"כ, ופירש רש"י, לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפס' חיה, וקודם לכן לא יכלו לעשותה, דבעינן והזה אל נוכח פני אהל מועד, והכי אמרי' נן במסכת מגילה בירושלמי, באחד בניסן הוקם המשכן, ושני לו נשרפה הפרה ע"כ, וכן כתב רש"י במגילה (כ"ט, א') בשם ירוש' למי מגילה, אמר ר' חמא, בדין הוא שיקדום החדש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן, ושני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימוהו מפני שהיא טהרתן של יש' ראל ע"כ, וכן כתב רש"י לעיל פרשת נשא עה"פ, ויהי ביום כלות משה, דבשני נשר' פה הפרה, ובשלישי הזו הזיה ראשונה וכו', כוונתו על טהרת לוי' דכתיב בקרא, הזה עליהם מי חטאת.

ומש"כ רש"י בפ' בשלח (ט"ו, כ"ה) עה"פ "שם שם לו חוק ומשפט" דבמרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ופרה אדומה ודינין ע"כ, כבר ביאר הרמב"ן, דמלשון רש"י שאמר "פרשיות שיתעסקו בהם" משמע שלא נאמרו הדב' רים דרך צווי, אלא הודיעם החוקים ההם ולימד אותם, ואמר להם שעתיד הקב"ה לצוות אתכם בכך, על הדרך שלמד אברהם אבינו את התורה, והיה זה להרגילם במצ' וות, ולדעת אם יקבלו אותם בשמחה ובטוב לבב וכו', ובדבריו יתורץ ג"כ מש"כ רש"י לקמן בשם ר' משה הדרשן בטעם פרה, שתבא פרה ותכפר על מעשה העגל, משמע שלא נאמרה פרה עד אחר מעשה העגל, ולפ"ד הרמב"ן שפירש שלא נאמרו הדב' רים דרך צווי, אלא כדי להרגילם במצוות, אתי שפיר.

היוצא מדברינו שהפרשה הזאת נאמ' רה ביום שהוקם המשכן, דהיינו בא' בניסן, והטעם שנכתבה כאן אחר מתנות כהונה, לומר שגם טהרתן של ישראל על ידי כהן תהיה (רמב"ן).

ד"א לכן נכתב כאן, לפי שהיה מהם טמאי מתים ממחלוקתו של קרח (חזקוני).

ד"א סמך חקת התורה לבהרימכם את חלבו ממנו, רמז בזה, שלא ניתנה התורה אלא לאוכלי המן, שניה לאוכלי תרומה (בעה"ט).

ד"א יש כאן רמז, שהמחזיקים בתורת ה', יש להם מנות, משא"כ עם הארץ כהן, אין נותנים לו תרומה (בעה"ט).

יומא דהילולא

מהליכותיהם בקודש
של צדיקי הדורותשידורי
ה' לנגדהצצה זעירה אל מסכת בלתי נודעת מימי חייו דבקוהו
בהשם יתברך ובשמותיו הק' בכל עת של
כ"ק מרן אדמו"ר
בעל ה'לב שמחה' מגור זי"ע

צורת קדשו של רבינו

פרידתו מעלמא הדין.

"זו הייתה תמצית משנת חייו של הרבי זי"ע. וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל בכל שנות הנהגתו. וינטלם וינשאם טפח וטפחיים מעל פני אדמת החומר. שפת פיו קצרה הייתה, מדודה וחותכת, אך תביעותיו נוקבות ויורדות עד השי"ת. עיקר משנתו נסובה סביב ציר אחד מרכזי, הדבקות בהשי"ת, כל ערכי עבודת ה' נתקדשו במשנתו למען תכלית האדם, אשר היא 'שוית' ה' לנגדי תמיד'.

"פרקי הדרכה והוראת חיים נכללו בשיחות קדשו בדיבוריו עם קהל שומעיו, ובתביעותיו הבלתי פוסקת לזכור מהשי"ת בכל עת ובכל מצב, "בכל דרכיך דעהו". היה זה הסממן והקו המנחה להתחזקות בתורה ובתפילה ובעבודת ה' דברים הנשמעים לכאורה לא קלים להשגה רוחנית, אך המה היו דרישתו מכל יחיד. "הדברים באו לידי ביטוי גם בהדרכה האישית. כאשר נכנסו יהודים ואף אברכים לקודש פנימה. היה הרבי מרבה לתבוע מהם כדרכו במלים קצרות ורבות תוכן: לזכור מהשי"ת!

"כאשר הזכירו לפניו עניינים שהנשמה תלויה בהם, בדרך "שיתנהל למישרין", ולעתים הוסיף את הפסוק "בכל דרכיך דעהו", כרומז לאמור: "בכל דרכיך דעהו - והוא יישר אורחותיך"...

לראות את שמות ה'

מקורבו הג"ר נחום רוטשטיין שליט"א תיאר את הדברים: "מי שמצייר בעיני רוחו את הרבי זי"ע ובתנועות ידו האופייניות, באצבע המופנה בכל עת כלפי מעלה, לזכור תמיד את הבורא, מי ששמע את שיחותיו הק', או מי שקרא ולמד בהן ייווכח חיש מהר כי זוהי מהותו של אותו ענק הרוח, בכל דבר לראות את שמותיו של הקב"ה, תמיד להתבונן בהם, תמיד לזכור בהם, כי תורתו של האיש היא שירת ומשאת חייו, דבקות בה'.

"וכמה מאפיינת אותו אותה אמרה אשר היה משמיע בפירוש דברי ישעיהו הנביא שנאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי", היינו יען כי לא מחשבותי מחשבותיכם, משום שאין המחשבה שלכם על הקב"ה כל היום, יען שאין אתם מקיימים את הפסוק שוית' ה' לנגדי תמיד, לכן "ולא דרכיכם דרכי", אין דרכיכם הדרך הנכונה, דרך התורה, דרך ה'.

"והיה זה אצל מי שהיה מקורב אליו ולא במעט, כחזון נפרץ, יכולת לעבור על פניו באותם רגעים של דבקות בשבתו בחדרו או במרפסת הדירה, ספרו מונח על חזהו וכולו דבוק בבוראו, אינו חש ומרגיש באנשים שחולפים ועוברים על פניו, או אדם שהיה זקוק להיכנס או זקוקים היו להזכיר מישהו באופן דחוף והגבאי נחפז לחדר הרבי שהיה עוסק בתורה באותה עת והרבי לא חש שהדלת נפתחה והגבאי עומד מצפה שהרבי יתעורר מדבקותו, למען יוכל למלא את שליחותו.

"וכשהנך משוחח עם המקורבים הם מתפללים על שאלותיך בעניין זה, שהרי הם חזו והרגישו זאת מדי יום ביומו ומדי שעה בשעתו, והרי הם רגילים ומורגלים בכך בלי לחוש כי אין זה בגדר האנושי.

"בהקנין כבחלום נגלו לו סתרי וריזי תורה, כפי שהגיד מספר פעמים גימטריאות ורעיונות עמוקים ונשגבים של דברי תורה שנראו לו בחלום".

הוסיף הגר"נ שליט"א וסיפר: "ומספר אברך יליד שווייץ המתגורר כיום

תורה בפני בי"ד של מעלה

מופלאים המה הדברים שפירש הרבי זי"ע בש"ק פר' חוקת תדש"מ בפרשת מי מריבה על הכתוב "ודברתם אל הסלע לעיניהם", וכן כתיב "להקדישני לעיני בני ישראל, - שרצונו ית"ש היה שבני ישראל יראו בעיניהם את השם המפורש, כאשר הם מדברים אל הסלע.

והאריך בזה הרבי בביאורו בפרשת מי מריבה בחביבות כל כך, שהתבטא ואמר שאת התורה הזו יאמר בבוא העת כאשר יגיע לבי"ד של מעלה!... כי אכן זו תמצית תורתו - להקדישני לעיני בני ישראל, שיראו ית"ש בכל הליכותיהם ומעשיהם.

א חימל'ישע בליק'. עם אחיו כ"ק מרן אדמו"ר ה"פני מנחם" מגור וצוק"ל במעלה רחוב יוסף בן מתתיהו בירושלים עיה"ק

אחי מרן ה'בית ישראל' זי"ע אמר עליו תשגיח על אחי, הוא לא רואה האריך הוא הולך, הוא מביט בשמים. רבינו צועד ברחובות ירושלים עיה"ק

רעיא
מהימנאכ"ק מרן
אדמו"ר
ה'לב שמחה'
מגור

ידיעה

מיוחדת

במלאה

ארבעים

שנה

להסתלקותו

דבקוהו בה'
ובשמותיו הק'

לזכור את ה' בכל מעשיו. עם אחיו כ"ק מרן אדמו"ר ה'בית ישראל' זי"ע

שם הוי"ה. עם כ"ק מרן אדמו"ר ה'חלקת יהושע' מביאלא זצוק"ל

שויתי ה'. אביו כ"ק מרן אדמו"ר ה'אמרי אמת' עם בניו כ"ק מרן אדמו"ר ה'בית ישראל' ורבינו זי"ע

מה פסק ראב"ד ירושלים לרבי זי"ע בעניין חלומי?

סיפר הגה"ח רבי פישל ברנשטיין זצ"ל ראב"ד לעדת החסידים שכונה בפי כל 'ר' פישל דיין, שבשנת תרצ"ה הופיע הרבי, שהיה אז אברך צעיר לימים בבית הדין שבראשותו ובפיו שאלה היות וחלם חלום שאחיו נלב"ע האם צריך הוא לנהוג איזה צד אבלות? לאחר דיון בביה"ד פסקו לו הדיינים שאין צריך לנהוג שום צד אבלות היות ו'חלומות שווא ידברו'. הרבי שמע את הפסק ויצא לדרכו, ר' פישל אף יצא ללוותו מחמת כבודו הרם של הרבי כשהוא נענה ואמר לרבי: "בן אדם השולט על מחשבותיו עליו לא נאמר חלומות שווא ידברו". והנה למרבה הפלא תוך ימים אחדים הגיעה מפולין הידיעה המרה כי אחיו הרה"ק רבי יצחק זצ"ל נסתלק בפתע פתאום, ומיד החל לנהוג הרבי כל דיני אבלות. ("הילולא קדישא", עמ' קסא)

"זכורני, כי רבים התפלאו בזמנו על העובדה שבדור יתום זה, דרש הרבי חד משמעית מעלות סגוליות מאברכים ויהודים בני זמננו: להיותם, בבחינת יכול כמוני דבוקים בחיי החיים, כובשים כליל את עצמותם, ואינם מסיחים דעת ולו לרגע מ"שויתי ה' לנגדי תמיד"...!

באחד משיחותיו הרחיב הרבי בעניין דבקות ה', ואז גילה טפח מצפונות לבו ואמר: "לחשוב ולזכור את ה' ית' בכל המעשים, היא הברכה הגדולה ביותר שיכולה להיות אצל כל יהודי! לא שייך ברכה גדולה יותר מזו!".

כל אחד יכול

עד כמה לא היו אלה דברי תורה לעיון גרידא, כי אם תביעה והנחיה מדוקדקת, אנו למדים מהמעשה שלפנינו:

אל הקודש פנימה, הביא בפניו הג"ר נחום רוטשטיין שליט"א את דברי תורתו על פר' פנחס, כפי שנכתבו על גיליון. הדברים היו אמורים להיות מודפסים ומשוכפלים, כדי שפרחי החסידים הבחורים והאברכים וקהל מבקשי ה' יוכלו ללמוד בהם ולעיין. כידוע, אלפי הדפים שעל כל פרשיות התורה על החגים והמועדים וליקוטים בנושאים שונים נתפרסמו באורח בלתי רשמי, ונותרו תמיד בחוג המצומצם של החסידים.

בתוך הדברים, נכתב מאמר שהשמיע בהיכל ביהמ"ד על הכתוב "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים", אמר הרבי זי"ע, כי איש ישראל צריך שיקריב לפני ה' קרבנות תמיד - שניים בכל יום, קרבן אחד בשחרית וקרבן בין הערביים.

כאשר באו הדברים בכתובים לפניו, עיין הרבי בניסוחם ושאל את הגר"נ רוטשטיין, שעסק בהם והביאם לקו"פ: וכי ניתן לדרוש בימינו מכל אחד קרבן בבוקר וקרבן בין הערביים?

ואף הוסיף בשאלה האם איתא מעין נוסח זה בספרים קדמונים? הגר"נ רוטשטיין העיר לרבי כי ה"חידושי הרי"מ אומר כעין זה על הכתוב "אדם כי יקריב מכס קרבן, - היינו שהקרבן הוא מכס מהאדם עצמו.

גם בזאת לא נחה דעתו הק', בהפטירו לאמור: אז בימי החידושי הרי"מ, יכלו לדרוש זאת, ברם, האם גם בדורנו אפשר לדרוש זאת? על פי הוראתו בקודש, שונה הנוסח, ובו ייאמר: "כבש" מלשון כובש, לכבוש את היצר הרע ולעצור עצמו מכל רע.

בהמשך הקטע בו מדובר, מעיד הגר"נ רוטשטיין, המשיך הרבי

...הרבי שח לי בפליאה, ראיתי בחלומי את שם הוי"ה, והיה מאיר וזורח מאוד, ולפלא בעיניו איך זה בחו"ל "השם" כ"כ זוהר? והוסיף, אולי הוא לצדקה כמניין שם הוי"ה, וכאן כשאיין לי יחידות ייחדתי שלושים מטבעות, אפשר שזה רמז שעלי לייחד דווקא כמניין שם הוי"ה, כ"ו ולא יותר...

תביעה מוחשית

מספר אחד החסידים הוותיקים: "אם בתחילת הנהגתו, היו אולי מי שדימו כי מדובר בשיגרא דלישנא גרידא, אשר מטרתה לדרבן ולזרז בלבד - הרי שעד מהרה למדו לדעת, כי מדובר בתביעה מוחשית ומעשית העוברת לעשייתה, בדרישה לפעולה של ממש, בקריאה ל"קום ועשה". למי שהתקשה להבין זאת במשפט קצר אחד, הואיל הרבי לפרט ביתר הרחבה, כי מתכוון הוא ל"בכל דרכיך דעהו"! לזכור את השי"ת לא רק בעת התפילה, לימוד התורה וקיום המצות בפועל - כי אם "בכל דרכיך" ממש. גם בחיי היום יומיים, גם בעת העיסוק בענייני החומר ובצרכיו הקיומיים של העוה"ז, תמיד לזכור את הבורא עולם, ללא שכחה וללא היסח הדעת. והרבי עמד על כך בכל התוקף ולא נלאה להעיר, לעורר ולהזכיר אפילו מאה פעמים.

"וכפי שזוכרים החסידים היו אמירות אלו בריח התיכון של שיחותיו, עד כי כמעט לא היה פעם שלא עורר על כך בשיחותיו. דרישתו הייתה רוחנית גרידא, כי הראש יהיה תקוע בגבהי מדומים, בזיכרון מתמיד של השי"ת, חוזרת ועוברת כחוט השני בכרכים של תדפיסי דברי התורה אותם השמיע בקהל עם, לרוב בבית מדרשו בשוה"ט ולאחר התפילה ובהזדמנויות שונות, כמו בהדרכה האישית בקודש פנימה.

"דרכו בקודש אשר סלל לרבים, שזורה בשיטתו זו, באלפים רבים של דברי תורה שהשמיע בסוד שיח שרפי קודש של גימטריאות ורעיונות המיוסדים על השמות הק' כאשר הרעיון המרכזי הוא לראות את השי"ת ואת שמותיו הק' והנוראים בכל דבר ועניין.

ראיתי בחלומי. כ"ק מרן האדמו"ר ה'לב שמחה' זצוק"ל, בתפילה בכותל המערבי ולצידו כ"ק מרן האדמו"ר מגור שליט"א לאחר שעלו למערת בית גור בהר הזיתים ביום מלאות השבעה לפטירת כ"ק מרן האדמו"ר בעל ה'בית ישראל' זצוק"ל

באנגליה, פעם התלויתי אל הרבי בביקורו בשווייץ, והרבי שח לי בפליאה, ראיתי בחלומי את שם הוי"ה, והיה מאיר וזורח מאוד, ולפלא בעיניו איך זה בחו"ל "השם" כ"כ זוהר? והוסיף, אולי הוא מפני שרגיל הנני לייחד בכל יום כ"ו פרוטות לצדקה כמניין שם הוי"ה, וכאן כשאיין לי יחידות ייחדתי שלושים מטבעות, אפשר שזה רמז שעלי לייחד דווקא כמניין שם הוי"ה, כ"ו ולא יותר.

"והיו משמשיו של הרבי שידעו על דבקותו בה' ועל מחשבותיו אשר היו נושאות אל על, כי יודעים מתהלך הוא ברגליו על האדמה אך ראשו ולבו נתונות שם למעלה, שרגליו מוליכות אותו אך עיניו הפתוחות לרווחה אינם מביטות אל מקום ההליכה, אינם שמים לב למכשול שבדרך, נזהרים ומשגיחים בלכתו ואף תופסים בו לבל ימער, ולא אחת בלכתו לבדו היה נתקל ואף נופל, כך גם היה בשמחת תורה תשל"ז כאשר בלכתו כולו מהרהר ודבוק בתורה נתקל ונפל וזקוק היה לגבס כתוצאה משבירת רגלו.

"וכבר אמר אחיו מרן ה'בית ישראל' זי"ע לאחד ממקורבי הרבי זי"ע: "זאלסט היטען אויף מיין ברידער, עהר קיקט נישט ווי עהר גייט עהר קיקט אין הימגעל". (תשגיח על אחי, הוא לא רואה האריך הוא הולך, הוא מביט בשמים).

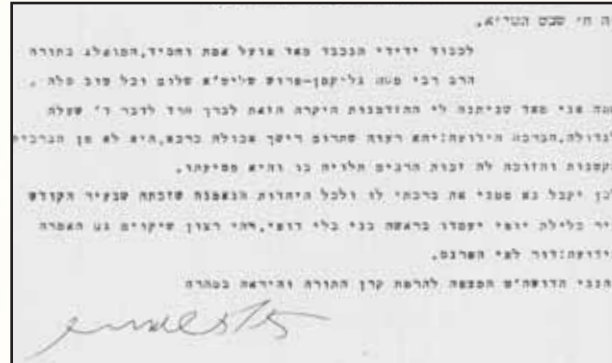
בחלום אדבר בו. רבינו מגיע לעמנואל

בפתיחת הכנסיה הגדולה השישית. ה'לב שמחה' מגור נושא דברים. נראים מימין לשמאל מרג' ה'נתיבות שלום' מסלונים, ה'פני מנחם' מגור, הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל

עם רבני העיר תל אביב

להט של קדושה. מכתב שכתב רבינו להרב משה פרוש לרגל הבהרו לסגן ראש עיריית ירושלים

כאשר בדבריו מוסיף הרבי "ראיתי בחלום על פי דאיתא "איתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא" וכו'. ("לב שמחה", במדבר תשמ"א)
כך גם במכתבים רבים אל בני ביתו ומקורביו מזכיר הרבי את אשר ראה בחלום ביאור מסוים לדברי חז"ל.

עיניו שופעות דמעות

לסיום, נביא מדברותיו של אחד מחשובי הרבנים כפי שסח לאחר הסתלקות הרבי זי"ע, וכה אמר: "אצל הרבי זצ"ל 'שיויתי ה' לנגדי' – 'ואתם הדבקים בהי אלוקים חיים כולכם היום' הייתה מהות חייו.
"מי שראה את תפילתו יכול להעיד על כך, עתים ראוהו כשלהבת קודש ומעיניו זלגו דמעות רבות, גם כי לא האריך בתפילתו. הדמעות הללו היו דמעות הבאות מדבקות בהקב"ה. סיפר אדם שראה את הרבי באנטוורפן לפני שנים רבות והוא עומד מול חלון ראוהו כביכול מביט בו, ומשקרר אליו הבחין כי עיניו שופעות דמעות כמעייין ופניו לזהטות בלהט של קדושה..."

"הבחנתי שהיה מחליף את כותנתו אחרי כל תפילה"

בעניין תפילותיו ודבקותו בהשי"ת של הרבי זי"ע סח אחיו מרג' ה'פני מנחם' זי"ע ואמר בדברות קודשו: "אמנם היו צדיקים שהייתה תפילתם במהירות, וכן ראינו אצל אדמו"ר ה'לב שמחה' ז"ל, אבל הם עשו הכנה רבה קודם התפילה, ואצלו הבחנתי שהיה מחליף את כותנתו אחרי כל תפילה אף שהייתה יבשה לפניו, משום שבפנימיותו הייתה אש בוערה, וכי יש מי שיכול לדמות עצמו לתפילתו של הרבי..."

(ד"רשות פני מנחם, עמ' צ')

ללא כל חישוב אחר. נושאים שאין "שיויתי" קשור בהם - דינם לרדת מעל הפרק. לאמור: "אם לא 'שיויתי' - ודוממתי".

אופייניים דבריו שנאמרו בשעה שנאבק למען יהיו בהישג יד דירות בשכר חודשי נמוך, גם זאת נימק הרבי זי"ע בצורך לזכור את שמה דקוב"ה כל הימים.

גזירת הדירות, היא חידוש ורענון של עצותיו וגזירותיו של פרעה מלך מצרים שיעץ להעביד את בני ישראל ולמרר חייהם בחומר ובלבנים, לאמור: "תכבד העבודה על האנשים ואל ישעו בדברי שקר" - לבל יוכלו לחשוב ולזכור את השי"ת. גזירתו של פרעה אכן צלחה בידיו שכן אחרי כן איתא "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה". בימינו חוזרת העצה ומתחדשת בדמותה של גזירת הדיור. על שכמו של אב מוטל עול השאת בניו ובנותיו. הוא טרוד שנים ארוכות בהלוואות ובעמל להשיג את הכספים הרבים. גם הגביר שממונו מאפשר לו לרכוש ללא קושי רב את הדירות, לא ניצל מגזירה זו. אף הוא מכניס ראשו ורובו בהשגת דירה מרווחת, חתונה מפוארת ועוד שלל מותרות, כנגד עצה זו עלינו לקדש מלחמה בל יפק רשע זממו.

נאמן לתביעתו להיות ראשו ורובו של אדם שרויים בשמי שמים, תבע את יישוב הדעת ואת שלוות הנפש כתנאי מוקדם להשגת מעלות רוחניות. משום כך גם הורה לבני הישיבות וגם לרבים אחרים להקפיד לילך לישון בשעה מוקדמת, כדי שתהיה שלווה נסוכה בהם ומוחם צלול ליראה את ה'.

בחלום אדבר בו

כפי שהזכרנו, גם חלומותיו של הרבי זי"ע היו בדברי תורה ובעניין השמות הק'. ואכן לא אחת היו שומעים מהרבי דברי פלאים בתורה, שנגלו לו בחלום. בעת שהותו באחת השנים בצארמט שבשווייץ, הגיד הרבי בדברי תורתו, כי בחלומו נגלה לו ראייה לאמרה שהשמיע קודם לכן. אולם כאשר הבחין בזיק של התפעלות בין השומעים, ביטל זאת מיד בענוותנותו בהתייחסו בפשטות מרובה באומרו: "הן כתיב "אם זכרתיו על יצועי, באשמורת אהגה בך", והינו הזוכר את ה' על יצועו, הוגה בו באשמורת..."

עובדה הווה בשיחת חולין של ת"ח, דנו רבנים אודות חלומות, אם יש בהם ממש, על רקע דברי חז"ל, והרבי ישב ושתק, ורק משפט אחד נזרק מפיו: "אני חולם על הקב"ה..." מעט מדברי חלומות, אשר נגלו לו מכבשונו של עולם, פוזרים בדברי תורתו, אשר הגיד לפני עם קודש.

באחת השנים בפר' קדושים כאשר דיבר כי כל איש ישראל הוא חלק אלוקי ממעל ועל כן עליו להתקדש, הוסיף הרבי ואמר: "ראיתי בחלום שיויתי ה' לנגדי תמיד" 'שיויתי לשון השתוות לה', 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה'. כל יהודי הוא דבר שבקדושה, אבל אמרו חז"ל יכול כמוני... ואין השתוות לפני השי"ת בקדושה. אלא הפירוש מלשון 'שימה', כפירוש של רש"י: "שיויתי ה' – מעניין שימה, בכל מעשי שמתי מוראו לנגד עיני..." ("לב שמחה", אחרי קדושים)
כך אנו מוצאים בספה"ק 'לב שמחה' (פר' תזריע מצורע) שם איתא: "ראיתי בחלום בליל שבת: אייר ר"ת א'ני י' ר'ועך – ה' רועי לא אחסר!"
במקום אחר מגלה הרבי עניין "איתפשטותא דמשה",

'שלא ישכחך' הוא לפחות יתאמץ בך. "מרגלא בפומיה בשם מרג' ה'אמרי אמת' זי"ע, שהיה אומר את הפסוק בישעיה (מט, ז) כה אמר ה' וגו' וקמו שרים וישתחוו למען השם אשר נאמן וגו'", דזה הצלם אלוקים שבאדם. והיה

אומר שבתינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, צלם האלוקים ניכר בפניהם.

שם הוי"ה על פניהם!

"זכורני בפרשת

בראשית תשל"ט, אחרי אומרו זאת בביהמ"ד נכנס לביתו והראה באצבעו על הילדים ואמר לנו: "הנה שם הוי"ה על פניהם! אתם רואים!"...

כמו"כ סיפר אחד הנכדים: "עובדה הווה באחד השבתות כשנפלו ילדים בהידחפם הקפיד

מאוד הרבי על כך ואף אמר: "ילד ששם הוי"ה ניכר על פניו נופל, הייתכן?!"

כן מסופר בבחור אחרי הבר מצוה שנכנס לקודש פנימה והעיר לו הרבי על כך אשר אינו מניח תפילין. לתדהמתו מסר הילד מיד את התפילין המהודרים שקנה לו אביו לבודק מומחה ונצא בהם פסול, וכאשר סיפרו לרבי שמצאו בתפילין פסול, הגיב בפשטות: "הרי כתיב בתפילין "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" - הרי שיכול כל אחד לראות אם הוא מניח תפילין..."

הקשר הבלתי ניתן לניתוק עם השמות הק' עלה במיוחד, בשעה שעודד והדריך את העוסקים במלאכת הק' של כתיבת סת"ם, היה מעוררם על כך כי הם כותבים את השמות הק', האותיות דדא בהם כולא בהם...

דרכו היה לראות בכל צורב, בעל אתגר רוחני בלתי מוגבל. לא אחת היה אומר לאברכים: "אברך צריך שיהיה א שטיקעל נשמה", עליו להיות שרוי בביתו כמו "א קליינע רבילע", רבי קטן.

שם ה' חל על הסוכה

הגר"נ רוטשטיין שליט"א כותב בקונט' 'אבני זכרון' עובדה מעניינת: "זכור אזכור כי ביו"ט ראשון של סוכות ציווה הרבי על הגבאי להכריז שמצוה להיות בשמחה.

"הדבר היה לפלא בעיני, ולפיכך המצאתי עצמי אחרי התפילה בקרבת הרבי זצ"ל, למצוא הזדמנות לברר פשר דבר. הנה לשמחתי ראיתי את הרבי הולך אנה ואנה בחצרו ונקראתי אל הקודש. ומדי דברו עמי בענייני דיומא, הרהבתי עוז בנפשי ושאלתי לפשר ההכרזה.

"השיב לי הרבי בפליאה על פליאתי, דמה פלא בדבר, הרי סוכה חל שם שמים עליה וכל מצוות החג קשורות לשמו ית', ד' מינים כנגד ד' אותיות השי"ת, וכן סוכה בגימטריא ב' השמות, ויכול כל אחד לראותו, לכן יכול על כל יהודי להיות בשמחה!"

מעניין לציין מה שכתב הגה"ח רבי צבי יצחק אברמוביץ זצ"ל בספרו "טעם הצבי" הימנו ניתן ללמוד על מדרגותיו של הרבי זי"ע, וז"ל: "בהיות כ"ק אדמו"ר ה'לב שמחה' זצוק"ל בטבר' ובהשקיעו על פני ים כנרת אמר לי שאיתא בגמרא בבא בתרא (דף ע"ג). שהיו מכים על גלי הים במקל שחקוק עליו שם הוי', והוסיף ואמר שגם היום אפשר לראות שם הוי' על הגלים וזה דכתיב קול ה' על המים עכדה"ק". (ח"א, עמ' קעב):

"אם לא שויתי ודוממתי"

כך גם כל המאבקים הציבוריים והרוחניים אשר ניהל הרבי, שזורים היו בפסוק "אם לא שויתי ודוממתי". כל מה שקשור היה בכבוד שמים וביראתו, ב"שויתי ה' לנגדי תמיד" - היה בראש חוד החנית של מלחמתו

ויעשו כולם. עם הרב מנחם פרוש

טובה ראייתה

פנינים, עובדות וסיפורים מתקופות שהותו
של רבינו זי"ע בעיה"ק טבריה
כפי שסיפרו בני ביתו ומשמשיו בקודש

רעיא מהימנא

כ"ק מרן
אדמו"ר
ה"לב שמחה"
מגור

יריעה

מיוחדת

כמלאת

ארכעים

שנה

להסתלקותו

הקשר עם העיר טבריה

מרבח היה לשהות כ"ק מרן אדמו"ר בעל
ה"לב שמחה" זי"ע בעיה"ק טבריה שם היה
עובד את עבודת קדשו מתוך מנוחת הדעת
הרחק משאון העיר ומהמולת ההמון.
חיבה יתירה היתה לו לרבי זי"ע לעיה"ק
טבריה כפי שהתבטא לרוב בפני מקורביו
ובני ביתו.

טובה ראייתה

על סגולותיה של העיר טבריה מן הנמנע
להאריך בכתובים, וכבר אמרו חז"ל 'למה
נקראת שמה טבריה שטובה ראייתה'.
(מגילה ו. ע"א). הרבי זי"ע הרבה לספר על
שבחה של העיר טבריה שבה הגו גדולי
התנאים והאמוראים את תורתם ובה אף
נתחבר התלמוד הירושלמי.

באחד משיחותיו שיבח הרבי את
סגולותיה של עיה"ק טבריה, באמרו שגם
מראה עין מימיה, משובח הוא ומרפא את
נפש האדם.

הרבי זי"ע ציטט את דברי ה"אבן עזרא"
על הכתוב: "ויאמר ה' אל משה השכם
בבוקר והתייצב לפני פרעה, הנה יוצא
המימה". (שמות ת, טז), מנהג המלכים
לצאת בבוקר אל הנהר, כי ראות המים טוב
לעינים". מסתמא – העיר הרבי – מכאן
למדו הרופאים עד היום, להמליץ על ראיית
המים, כמרפא לשלוות הנפש. והרבי הוסיף
בחיבות גלויה, כי בטבריה העיר שחז"ל
העידו שטובה ראייתה – בוודאי שראיית
המים טובה לעינים...

בהזדמנות הוסיף הרבי ואמר: "טובה
ראייתה" – לשמור על קדושת העינים, עיניים
טובות!...

ביקור מרן

ה"אמרי אמת" בטבריה

את החיבות לעיה"ק טבריה, מצא הרבי
עוד מימי שהותו בעיר לצדו של אביו הגדול
מרן ה"אמרי אמת" מגור זי"ע בשנת תרפ"ו,
כאשר אז קדמו את פניהם המרא דאתרא יחד עם
פרנסי העיר, ואף ילדי התתי"ם יצאו לקראתם
באבוקות של אור בידיהם כיאה לכבוד התורה.

"...באחת הלילות כאשר שהה בטבריה

במלון שם אף שהה הרבי זי"ע, והנה
כאשר עלה על גג המלון, ראה את הרבי
מתהלך אנה ואנה בדבקות תוך שהוא
מהרהר במחשבותיו, כאשר לפתע שומע
הוא את הרבי לאמר "הרי בירושלמי
איתא אחרת..."

(מרן ה"אמרי אמת" זי"ע אף קנה בה נחלה בשכונת
קרית שמואל, וממנו ראו וכן עשו גיסו הרב מבנדין
זצ"ל, חתנו רבי יצחק מאיר אלטר זצ"ל, ועוד
כארבעים חסידים)

לימים סיפר הרבי כי הם הגיעו לעיר באמצע חודש
תמוז, ימים של חום כבד ביותר. מרן ה"אמרי אמת"
שסבל מן החום, העיר בדרך צחות: "למה נקראת
שמה טבריה שטובה ראייתה... יאה רק לראות את
העיר, לבקר בה, כי להתגורר לא כל אדם מוכשר...

דמותו העילאית

הרבי זי"ע היה שוהה בטבריה בדרך כלל בתקופת
החורף, במלונות אשל ובמלון פלורידה בהנהלתו של
הרה"ח ר' אברהם לוריא ז"ל מחשובי חסידי סלונים
עוד בטרם הנהגתו, ואף לאחר עלותו על כס ההנהגה
היה מגיע מדי פעם לרוב חיבת המקום אצלו.

הרה"ח ר' יוסף לובין שליט"א מזקני וותיקי טבריה
ומפארי חסידי קרלין שעמו שוחחנו לצורך הכנת
המאמר נזכר בדמותו הק' של הרבי בעיה"ק טבריה,
איך שדמותו העילאית הקרינה על הכל והכל הרגישו
כי אדם גדול וקדוש מתהלך בקרבם,

הרבי זי"ע היה מתפלל את תפילותיו הן בימות
החול והן בשבתות בדרך כלל בביהכ"נ המרכזי "אור
תורה" שבקרית שמואל, כאשר למרות הליכותיו
הנאצלות והשקטות ראו בו מביני מדע כי גברא רבה
מתהלך ביניהם.

לא אחת אף היה מגיע לבקר בכולל המפורסם
"מתיבתא דרבי יוחנן" דחסידי קרלין בטבריה לראות
מקורב את האברכים בני העליה מתעלים בלימוד
התורה"ק.

הרב לובין שליט"א אף נזכר כי באחת הפעמים
שהרבי הגיע לכולל, מסר הראב"ד מרן הגאון רבי
משה שטרנבוך שליט"א שיעור עיוני לאברכי הכולל,
בסיום השיעור שוחח הרבי ממושכות עם מרן הגר"מ
שליט"א בלימוד, והיה נראה כמי שהוא מונח בסוגיא
מזה זמן רב...

על שפת הכינרת

סיפר אחד החסידים: זכורני, כי הרבי זי"ע היה
מרבח ללכת על שפת הכינרת, כשכל כולו נתון
בשרעפיו שרעפי קודש, אל מול מימי הים הרוגעים,
ותוך כדי פנה לאחד המלוים ואמר לו: "השמת אל
לבך, כי מן הים אפשר לקבל יראת שמים..."

כן מסופר, כי פעם בהשקיפו על פני ים כינרת
בטבריה בדבקות ובהתרגשות כבושה, כדרכו
הנאדרת בקודש, נענה כ"ק הרבי זי"ע וסח למלווהו
"הגמ' בריש פרק הספינה (בבא בתרא ע"ג, ע"א)

מספרת כי בבוא גלים להטבית את הספינה, מכים היו עליהם במטה אשא השם המפורש חקוק עליו..." לאחר דומיה קצרה המשיך הרבי זי"ע ואמר: "גם היום ניתן לראות את שם המפורש על הגלים עצמם! וזה שנאמר _תהלים כ"ט) 'קול ה' על המים!'..." בכך הסביר הרבי זי"ע את פשר דברי חכמים (ב"ב ד' ע"א), אשר בקשו מהורדוס – כשבנה את בית המקדש, לבל יחפה את הכתלים בזהב, וישאירם בצבעי "כוחלא שישא ומרמא", "...דמיחזי כי אידוותא דימא" – ש כך, נראים הם כגלי הים... (הגה"ח רבי צבי אברמוביץ זצ"ל רבה של הקריה החסידית בחצור הגלילית)

אף בדברי תורתו מזכיר הרבי זי"ע לאמור: "קול ה' על המים – קול של שם ה' ניתן לראות ולשמוע על המים. וכדאיתא בחד תנא שראה שם המפורש על הים", ומסיים הרבי ואומר: "מים' (עם הכולל) – בגימטריא שני השמות (צ"א)". סיפר אחד מזקני החסידים: באחת הפעמים שהתלויתי לרבי בדרך הילוכו בטבריה, אמר לי הרבי את מאמר "פרקי דרבי אליעזר", כי ה' בחר לו את הכינרת מכל השבעה ימים שברא (פרדר"א פרק י"ט), ועל הוסיף לי הרבי: "כתיב, 'אשר לו הים והוא עשהו'. ולכאורה הן כפל לשון הוא?

ואמר לי רבינו: "אפשר בחר ה' בכינרת, יען כי נמוך הוא".

אישיות ספוגת רזים

וכה כתב אחד המקורבים לאחר הסתלקותו: "אזכור לילות חורף זרועי כוכבים בעיר הכינרת לפני ט"ז שנים ומחצה, ואנא זעירא מטייל לצדו של הרבי זצ"ל ומשים אזני כאפרכסת לקלוט ולהבין איזו מלה מן המלים הספורות והסתומות שדיבר אלי, לא ירדתי לסוף דעתו, לא זכיתי לעמוד אפילו על תחילת דעתו. "אבל נתמלאתי כולי הרגשה כעומד בפני אישיות ספוגת רזים שלא מחשבותינו מחשבותיו. שתיקתו, מבט עיניו, דיברו אולי הרבה יותר משיחו במלים. לימים שמעתי אומרים משמו זצ"ל: איתא במשרע"ה בבואם לחורב "וימא קמא לא אמר להו ולא מידי", משמע דשתיקה של משה ע"ה נמי מאמר הוי.

עמודי הכשרות

בשהותו בעיה"ק טבריה, ביקש הרבי זי"ע לתקן את עמודי הכשרות כהלכה. לאחר שלא היו משגיחים בבית השחיטה ובאיטליזים ולא מנקר שיסלק את החלב מן הבשר..

בכרוז מיוחד שהשתמר מאותה תקופה והתפרסם בחותו העיר, בשנת תשכ"ט, חתום בידי הגאון רבי מנחם מנדל כשר זצ"ל, אודות המכשולות בעיר נכתב: **"כשדברתי על דבר ענין זה עם הרב ר' בונים אלתר שליט"א שהיה שם בזמן באחרון, והוא אמר לי שהרב הנ"ל הבטיח לו שבקרוב הימים יסודר ענין המשגיחים אולי סוף סוף..."**

כולל אברכים

מרוב חיבתו למקום אף ביקש להקים כולל

מדוע סירב הרבי להפעיל בביתו את המכשיר הדוחה יתושים?

בעניני יהדות וקדושה, היתה תקיפותו של הרבי עצומה, לא כל פשרות. הוא היה אומר: "יוסף היה מסלסל בשערו (תנחומא פר' וישב) – יוסף נהג סילסול בעצמו, אפילו על חוט השערה!" בשהותו רבינו פעם בטבריה, היתה אכסנייתו בדירה שכורה ברחוב טבור הארץ. באחד הימים נפלה אנטנה של מכשיר תקשורת מגג בנין סמוך, ונחתה על גג דירתו של רבינו. מכיון שהגג היה חשוף, ניתן היה להבחין מן הרחוב, באנטנה המונחת על הגג, מעל לחלון הדירה. לכאורה, לא הפריע הדבר לאיש ושום תשומת לב לא הוסבה לכך.

אולם, בדיעבד הסתבר, כי רבינו בעצמו דווקא כן הבחין בכך, הדבר אף הפריע לו מסיבה מסויימת, אלא שהוא, כדרכו בקודש, החיש והבליג ככל אשר אך היה לאל ידו.

היה הדבר בבוקר לא עבות אחד, כאשר סח רבינו באזני משמשו אשר נתלווה אליו בדרך הילוכו בחוץ, כי היתושים הטרידו את מנוחתו כל הלילה, מששבו הביתה, הסיח אותו משמש את הדברים בפני עמיתו, המשמש השני, והציע, להפעיל איזושהו מכשיר דוחה יתושים.

השיה לו עמיתו: אגלה לך דבר פלא. הבאתי עמי מירושלים מכשיר מיוחד, בעל מנורה כחולה, הדוחה יתושים, אולם כאשר בקשתי להפעילו כאן, לא הניח לי רבינו, ואת טעמו לא פירש. למחרת, שוב שמע המשמש מרבינו על אודות היתושים, פתח מיד ואמר:

"הלא ישנו מכשיר דוחה יתושים!"

"כן, כן, ידעתי!" – השיב רבינו – אך לא... אין צורך..." בימים הבאים, ניכר היה בעליל, כי מתייסר רבינו מחמת היתושים, אך להפעיל את המכשיר בעל המנורה הכחולה לא הירשה.

לאחר כמה ימים, פתח רבינו ואמר למשמשים: "למעלה, על הגג, מונח משהו של השכנים, אשר אינו שייך אלינו, לשם מה צריך הדבר להיות מונח על גגנו?! אולי כדאי לדבר עם השכן על כך...!?"

ניגשו המשמשים אל השכן, לדבר עמו אודות הנושא, אך הסתייעו לשם כך בשכן חרדי שהתגורר באותו בנין, אולם לשווא. בעל האנטנה הבטיח, אמנם, להביא טכנאי ולהסיר את המיסרד, אך למעשה לא עשה מאומה. באו המשמשים והציעו לו, כי הם בעצמם יסירו את האנטנה. אך הלה התנגד, בתואנה, כי יש צורך בטכנאי לשם כך. כך נמשך הדבר ונדחה יום אחר יום. רבינו החריש, כדרכו, אולם, ניתן היה לחוש כי אין דעתו נוחה מכך. משראו המשמשים כי אין לדבר סוף, אזרו ערב אחד עוז, עלו על הגג והסירו את האנטנה בעצמם.

משסיימו את מלאכתם זו ונכנסו הביתה, קיבל רבינו את פניהם בשביעות רצון, ומיד קרא: "היכן המנורה הכחולה? הביאוה הלום!..."

רק באותה הרגע, נפתרה למשמשים התעלומה: זה ימים ארוכים, שמתייסר היה רבינו מחמת היתושים, אך סירב להפעיל את המכשיר בעל המנורה הכחולה, כל עוד היתה מונחת האנטנה מעל לחלונו, כולי האי, מפני מראית העין – שלא יאמרו הרואים: **'כלי התקשורת האסור פועלת בבית הזה?'**..."

רק לאחר שנסתלקה האנטנה, ניאות רבינו להפעיל את המכשיר, אשר כה היה זקוק לו...

(לבם של ישראל, ח"א עמ' שנד)

לאברכים בני עליה בעיה"ק טבריה לשם יסעו תלמידי חכמים המוכנים להמית עצמם באהלה של תורה לשהות שם במשך כל השבוע ולהתמסר אך ורק ללמוד התורה. הרבי זי"ע אף היה מוכן ליטול על עצמו את עול פרנסתם עד העזרה בחתונת בניהם. מסיבות שונות הרעיון לא יצא לפועל, לבסוף נפתח הכולל בבני ברק בו היו האברכים בכל שעות היום ללא הפסקת צהריים עד שעה מאוחרת בלילה. (על כך ראה במאמר 'היה רוע את אחיו' בגליון זה).

ובהם נהגה

סיפורים רבים נשתמרו מתקופת שהותו בטבריה, וביחוד על התמדתו הגדולה שם למד ללא כל הפרעות וטירדות. אחד מגדולי האדמורי"ם סיפר לימים, כי באחת הלילות כאשר שהה בטבריה במלון שם אף שהה הרבי זי"ע, והנה כאשר עלה על גג המלון, ראה את הרבי מתהלך אנה ואנה בדבקות תוך שהוא מהרהר במחשבותיו, כאשר לפתע שומע הוא את הרבי לאמר "הרי בירושלמי איתא אחרת", וכך שנה הדבר על עצמו מספר פעמים, מבלי שהרבי זי"ע בכלל יבחין בו.

סיפור נוסף על התמדתו סיפר הרב א.מ.צ.: הוא היה בטבריה במקום בו שהה הרבי זצוק"ל לשם הוזמנו מספר אישים לטכס עיצה ולשוחח איתו על עניינים חשובים העומדים על הפרק.

האברך נעמד בחוץ והביט מהחלון, הוא ראה כי במגירה של השולחן בו ישב הרבי היה מונח ספר, וכשהודי נכנס אליו מיד סגר את המגירה. מיד כשיצא, נפתחה שוב, ובניצול הזמן הזה היה לומד הרבי מאותו הספר, וכמובן בהצנע ובהסתר שכמעט איש לא ידע על כך.

פטירת מרן ה"בית ישראל" זי"ע

כאשר הסתלק מרן ה"בית ישראל זי"ע לעולמו במוצאי שבת ב' אדר תשל"ז שהה אז הרבי בעיה"ק טבריה. וכה סיפר אחד החסידים אשר שהה באותה שבת יחד עם הרבי בטבריה:

"באותה שבת קשה כאשר מרן ה"בית ישראל" זי"ע חלה את חליו האחרון הימנה לא קם, שהה הרבי ה"לב שמחה" זי"ע בטבריה, אולם במשך כל השבת לא מצא לנפשו מנוח, **והתבטא, כי במוצאי שבת יהיה צורך לשוב** ירושלימה. (נכדו הגר"נ מנדל)

"לאחר תפלת מוסף עמד הרבי בתפלה קצרה, סמוך לארון הקודש, לאחר מכן אמר: "הרבי לא מרגיש טוב". "באותה שבת, חלם הרבי, כי עלה לתורה והביע את חששו מכך. כמו כן ביום חמישי שלפני כן, ערב ר"ח אדר, השתטח הרבי על קברי הצדיקים בבית העלמין בטבריה, ותוך כדי אמירת התהלים נפל ספר התהלים מתוך ידו. את ב' העובדות סיפר הרבי למקורביו, ששהו עמו במקום, והביע את פליאתו ותמיהתו עליהן".

"מיד במוצאי שבת, שב הרבי לירושלים, באותה העת היה על הרבי להכריע בכל השאלות הקשות והגורליות, אשר נגעו למצבו של ה"בית ישראל" עד להסתלקותו ביום ראשון לפנות בוקר לעולמו למגינת לבם של המוני בית ישראל בכל אתר ואתר. זי"ע.

מקורות למאמר: אור זרוע לצדיק, לבם של ישראל, אבני זכרון.

רועה את אחיו

פרק מיוחד מהדרכותיו בקודש

של מרן הלב שמחה זי"ע

לצעירי האברכים ובני העליה בחצר הק' גור
אשר בצלו חסו ולאורו הלכו

אברכים לחסות בצלו ולשאול בעצתו, כאשר כל העת הביע את שביעות רצונו על כך שהוא עומד עליהם להדריכם במעגלי צדק.

הרה"ח ר' בנימין אלטר זצ"ל בן אחותו של הרבי סיפר, ששמע באברכותו דברים מפורשים יוצאים מפ"ק זקה"ק ה"אמרי אמת" אשר זרזו להימצא במחיצתו ולהתחמם לאורו.

תחת אחד השיחים אף הוסיף ואמר לו ה"אמרי אמת": "אברך צעיר זקוק להדרכה, אם אתה מסתובב אצל בני הרי כמי שאתה מסתובב אצלי, היות ובכוחו להדריך ולעלות את האברכים לרמות רוחניות גבוהות בעבודת ה'.

וותיקי החסידים העידו, כי בחגים ובמועדים לאחר השוה"ט של ה"אמרי אמת" היו רבים מבני העליה מתאספים סביבו לשמוע את מה שהרבי אמר וכך היה מעלה אותם במעלות רמות ונשגבות.

לא אחת היה נראה הרבי איך שהיה יוצא עם אברך בן עליה הטעון חיזוק לחצר ביהמ"ד, שם היה מדריכו האיך להתנהג בחיי היום יום, עד כי הרגיש שעולה הוא במסילה העולה בית קל.

העידו החסידים כי למרות דיבוריו בעדינות ובאצילות, בנחת וברוך, היה תביעותיו ברורות ונחרצות בלתי מתפשרות ובלתי משתמעות לשתי פנים, וכך התעלו האברכים על פי מוצא דבריו הק'.

הרבי קבע אז את מקום תפלתו בבית החסידים המפורסם, אשר ברחוב טווארדה 18, ועם אברכים האלו שהתפללו שם היה נוהג להסב עמם לסעודות מריעים צנועות, מתוך מטרה להזינם בעיקר בפן הרוחני. במסיבות אלו היה נוהג להשמיע את אמרותיו בקול דממה דקה, בדברים רמים ונעלים שירדו ונקבו עד התהום.

שמו הטוב

עם הימים מסכת השפעתו חרגה לה הרבה מעבר לבית החסידים המקומי, כאשר שמעו הטוב הלך לפניו כמעצב אברכים, והרבה החלו להגיע אליו לשמוע את הדרכתו ולשאול בעצתו.

הדברים הגיעו עד כדי כך שגם מעבר לווארשא היו מגיעים אליו אברכים על שלל שאלותיהם ובעיותיהם, והוא כמורה דרך וותיק ומסור היה פורס חסותו עליהם ולא היה עוזבם עד אשר ראה אותם עולים במסילה בדרך הישרה והנכונה.

כך נשתמרו עשרות מכתבים מלאים בהדרכות ברורות לצעירי האברכים, משם ניתן לראות את עוצם שפעו הרוחני והאוצרות שקרנו ממנו לאחרים.

".. למעשה, יסד רבי את הכולל בעיר

בני ברק בביהח"ס ברחוב דסלר, בו למדו

אברכים גדולי תורה, משכמם ומעלה, אשר

קבלו מילגה מכובדת הדומה לשיעורי

ההכנסה המקובלת במשק ואת כל ההוצאות

מימן הרבי מכיסו, ושמו של הכולל נישא

בהערצה כפי כל "דעם רעבנ'ס כולל"..."

של בעלי המדריגות בחצר הק' גור, אשר כל שאיפת חייהם התמקדו בעבודת ה'.

מורה דרך

הרבי זי"ע היה משמש עבורם פטרון ומורה דרך, בנתיבי ההתעלות וההתרוומות לספירות העליונות.

לא אחת היה אביו מרן ה"אמרי אמת" זי"ע שולח

מיום עמדו על דעתו התקדש מרן הלב שמחה זי"ע בקדושה עילאה והתעלה בסילודין. חריף שבחריפים הנהו אך כל תהלוכותיו היו בהצנע לכת, בלתי לה' לבדו.

אולם למרות הסתרתו, שמו הטוב הלך ונישא לפניו כבר בצעירותו ברחבי פולין בקרב קהל החסידים, כאשר אברכים בני עליה ומביני מדע זיהו את האדם הגדול ואת רוחו הכבירה אשר יר"ש וקדושה קרנו מכל תארו, ובקשו לינוק ממנו חכמה ודעת, יראת ה' טהורה.

כך החלו אט אט להתקבץ סביבו אברכים מבקשי ה' באמת, בני עליה ובעלי השגה, שכל מהותם היתה אחת ויחידה לעבדו ית' תוך התרחקות כליל מתענוגות העולם הזה והבליו.

הרבי זי"ע דרש מהם חשאיות מתוך הצנע לכת, כפי מידותיו האופייניות אשר אימץ לעצמו, וסירב לתת פרוסום לפעולותיו עם האברכים לבל ידעו זרים אודות התוכן הרוחני העשיר הצפון בקרבו, ולמדרגותיו העילאיות.

אביו הגדול רשכבה"ג מרן האמרי אמת זי"ע אף דירבן ועודד את האברכים בני העליה לחסות בצל קורתו ולשאוב ממנו מלא חפניים תורה וחסידות, כאשר היה הוא להם לרב ולמדריך נאמן ומסור.

בווארשא הבירה

היה זה לאחר נישואיו. הרבי זי"ע התגורר אז בווארשא הבירה, לא הרחק מבית אביו הגדול השוכן בעיירת גור, ומכאן טווה את אדרת הדרכתו, כאשר פרס מחסותו על קבוצת אברכים נבחרים חריפים ובחורים אשר האירו את שמי פולין ביראתם ובקדושתם.

תחת שרביטו אף נוהלו 'קומענדענטין' למנהיגי חבורות של אברכיו ובחורי חסידי גור, אשר על פיהם ישק דבר להתעלות במעלות התורה והחסידות.

למרות מעמדו הרם, נוהג היה הרבי זי"ע בענוותנות עם בני החבורות כאחד מביניהם, ומאידך לחם את מלחמת ה' בגיבורים, כאשר האיר את נשמתם, ושוב כאשר בקשו לעטרו בכבוד, נסוג אחרו ברתיעה.

בעוד אחיו הגדול מרן הבית ישראל זי"ע עוסק היה בהדרכתם של הבחורים ובני הנוער כאשר הוציא חמה מנרתיקה והיה מחולל נפלאות בהעלאתם לדרגות רמות ביותר בלימוד התורה בקדושה ובטהרה בחסידות ובעבודת ה' – היתה מצודתו של הרבי פרושה על אברכים מסלטה ומשמנה

רעיא מהימנא

כ"ק מרן

אדמו"ר

ה"לב שמחה"

מגור

ידיעה

מיוחדת

כמלאת

ארבעים

שנה

להסתלקותו

הקשר עם

חבורת

הלומדים

בנתיבי העליה והרוממות. רבינו עוסק בלימוד תוך כדי חנוכת הבית לבית החסידים בערך אותו חיבב והעריך

על סגל חברותו שדבקו בו ושאבו ממנו תורה ויראת ה' טהורה נמנו חשובי העדה ת"ח מופלגים אשר יקרו בשלהבת אש קודש, מסלתה ומשמנה של חסידות גור, ביניהם היו: רבי יהושע העשיל רפפורט, רבי יונה אורנבך מקראקא, רבי יונה יהודה קאהן מגלובנא, ואחיו רבי פנחס ורבי שלמה, רבי משה אליעזר טשצינע, רבי משה אליעזר רוזנשטרך, רבי מנדל ליטמנוביץ, רבי פנחס אליהו אלתר, רבי יצחק מאיר ורדיגר, רבי ישראל שמואל ורדיגר מוידסלאב, רבי אלכסנדר זושא פרידמן מעסקני אגו"י ובעל "מעיינה של תורה", ועוד רבים וטובים שחسو בצלו ולאורו הלכו.

הרבי זי"ע היה אומן פדגוג, יכול היה להתאים לכל אחד את אשר חסר לנשמתו. על לומדי התורה שם את עיניו למען יוכלו להתעלות באין מפריע, הרבי היה עוקב אחר שיעורי התורה שלהם ודרך לימודם ואף היה מזווג להם חברותות שיוכלו להתעלות בתורה כאוות נפשם הטהורה.

סדר יומם

אברכים רבים היו מציעים בפני הרבי את סדר יומם, והיו מבקשים ממנו שיעבור על סדר היום שלהם, למען יעיר ויאיר להם את הדברים הצריכים תיקון, ויעוץ את עצתו הנאמנה.

עיני הרבי היתה פקוחה על כל דרכיהם של האברכים. היו תקופות שהאברכים היו חייבים לדווח לו, כסדר על קביעת עתיהם לתורה, מקום שיעוריהם הקבועים, שעות קיומם, שמות החברים עמם הם לומדים, המסכתא הנלמדת ועם אילו מפרשים. דאגתו ללימודיהם הקבועים שעות רבות ביום, היו בראש מעייניו, כשלצד אלו דואג היה אף למצבם בחסידות וביריאה.

באותה תקופה אף הרצה הרבי שיעור בגמ' בעיון לפני שומעי לקחו.

במכתבים שנשתמרו אנו מוצאים את מה שהם ענו לרבי, מתי הם לומדים, ומה הם לומדים.

להלן מכתב של אחד האברכים מקראקא: "... השיעורים אני לומד, בבוקר לפני התפלה, עם ר' אהרן נח שיחי' (יוסקוביץ, נכד ה"אמרי אמת"). לאחר סעודת שחרית, אני לומד עם אברהם נ"י שטרנפלד מכאן, אברך ואוכל קעסט. ולאחר ארוחת הצהריים עד שעה 7 אני לומד עם בחור אחד מכאן. משעה 7 אני לומד עם ר' אהרן נח שיחי'..."

במכתב של אברך אחר אנו מוצאים כתוב: "...בבית החסידים אני לומד כל היום, בלילה, שיעור גפ"ת פסחים גם בבוקר אני לומד משעה 6, או"ח הל' ציצית..."

אותם אברכים שהיו קרובים ביותר אליו, זכו לפעמים

למנת ביקורת מהרבי, הרבי ביקש לדרבנם ולהציג את דרישותו בפניהם בשפה שנונה, בבחינת "טובה תוכחת מגולה" כשהיא "מאהבה מוסתרת".

הדרכה לבעלי בתים

הרבי זי"ע אף לא זנח את האברכים ששלחו ידם במסחר לצורך פרנסתם. הוא תבע מהם להיות כחסידים הראשונים – אשר תורתם קבע ומלאכתם עראי, והם אכן בעצתו שקעו את עצמם בתורה בבית החסידים, ורק יצאו שעות אחדות להביא טרף לביתם.

בכלל, היה הרבי תובע שכל הנהגתם תהיה תורהד'ג, וגם בעת עיסוקם למחייתם שיתנהגו בקדושה כפי הראוי לזרע ישראל קדושים.

האברכים שחسو תחת צילו, נועצו בו בכל, מלבד בעניני תורה וחסידות, קדושה, טהרה, ופרישות, היווה רבינו עבורם ככתובת וכמקור לעצה ותושיה גם בעניני חינוך, שלום בית, פרנסה ועוד. במכתביהם אליו היו מרצים לו את קשייהם ושאלותיהם בכל תהליכי החיים, והוא כאב רחום פרס חסותו עליהם והדריכם אחת לאחת במכלול צרכיהם.

כבר אז התבלטו בהירותה ומוצוקתה של שיטת הרבי בעניני חינוך, אשר היתה בנויה על אדני ההגיון הצרוף והשכל הישר, התשובות לא היו אחידות ותואמות אלו לאלו. כל שאלה נידונה לגופו של ענין וקבלה את תשובתה הבהירה, תוך התייחסות על כל הבטיו, שורשיו והשלכותיו.

בשבתו בארה"ק

את הקשר העז עם צורבי החסידים המשיך הרבי גם כאשר הם עלו לארה"ק שם תקעו את אוהלם.

החסידים אשר התחבטו בימים ההם בקשיים רוחניים כמו בסביבה שהתנכרה ליהדות, היו מקבלים ממנו מכתבים מלאי הדרכה מלווה בחזיוק לבל יפלו מדרכם כי הוא זה חילה.

כל מכתב שהיה מגיע אליהם היה להם למשיב נפש ממש, הדרכותיו הקולעות לצד עצותיו המחכימות הפיח בהם זיק של תקווה להוסיף ולהתעלות למרות הקשיים הרוחניים הנקרה להם בדרכם.

מריחוק מקום ומקירוב לבב

גם באותם שנים שרבינו שהה בארה"ק, בין השנים תרפ"ז – תרפ"ט, ובהמשך בין השנים תרצ"ד – תרח"ץ, הגבירו את הקשר הנפשי של האברכים אליו. ריחוק המקום הגביר מטבעו את הגעגועים, ואלו מצאו את ביטויים המרגש במכתבים המלאים בהשתפכות הנפש.

מעטים המכתבים אשר שרדו מאותה תקופה, אולם מתוכם אנו למדים על אותו עולם עילאי, חשאי וכמוס זה, אשר הולט מאחרי מסך של הסתרה – הימנו מבצבץ ועולה מכלול של כתובות ונושאים ששלחו אליו לשמוע בעצתו באותה תקופה.

מכתבים אלו היו מגיעים מכל רחבי פולין החסידית, כמו האברכים מווארשא, לודז', אוטווצק, אלכסנדר, ועוד מקומות רבים ששלחו תמידין כסדרן לשאלו בעצתו ודעתו הישרה.

במכתבים אלו אנו מוצאים בקשתם שירעיף עליהם טללי חיים רוחניים, בחומר וברוח, ואכן מצודתו היתה פרושה עליהם, כמו שרוי עמם במחיצתם. במכתביו אלו נראה בעליל איך שהוא היה דואג להם גם לצרכיהם הפרטיים במיגון ענינים, ויש שהיה מסדיר להם ממקום מושבו ירושלים, משרות ועסקי פרנסה, בוורשא אשר בפולין...

כאמור, בשלהי שנת תרצ"ד עלה הרבי בשנית לארה"ק, והתגורר בה כשלוש שנים ומחצה, אולם האברכים אשר היו מקורבים אליו לא השלימו עם נסיעתו הארוכה והפרידה עמהם. בקשרי מכתבים עמו נתנו ביטויים שונים ומגוונים לגעגועים העזים אליו הממלאים את קרבם.

אחד מאלו שהיו קשורים ביותר עמו, היה רבי יונה יהודה קאהן מגלובנא, הוא חש את עצמו כספינה מטורפת בלב ים, וכמי שהעולם חרב בעדו, גם צרות חומריות תכפו עליו – מטה

"ומעיני קדשו נוזלים נחלי דמעות כמים"

בתקופת השנים בין שנת תרצ"ו עד שנת תרצ"ט היה הרה"ק רבי שמחה בונם זצוק"ל ה"לב שמחה" מגור מוסר שיעור קבוע בספרי מוסר הקדמונים כרבינו יונה על ספר משלי, מסילת ישרים, (ספר חרדים) לחבירים מקשיבים.

והיה רבינו [הגאון רבי חיים ברים זצ"ל] יושב גם הוא בין שומעי לקחו הקבועים ששתו דבריו בכמיהה. הגר"ח זצ"ל היה מתאר בהתרגשות כיצד ישב ה"לב שמחה" ומסר דבריו, ומעיני קדשו נוזלים נחלי דמעות כמים. [וכלשונו, פין ביידע אויגען האבען געגאסין טייכען טרערען]. לימים מרובים בהפגשו עם משתתפי השיעור כהרה"ח ר' חנוך העניך ברגמן ע"ה ועוד, היו מעלים זכרונות מאותם מעמדים מרטיטים ונוקבים כאחד.

(**שנות חיים ח"א, עמ' 29**)

לחמו נשבר, זוגתו חלתה, וישועו לא היתה קרובה, כך העיק עליו מצבו ואזנו הכרויה של הרבי, לא נמצאה לימינו לחזקו ולעודדו.

אולם גם ממקום מגוריו בירושלים, לא חדל הרבי לפעול למענו כמו למען שאר האברכים שנשא אותם על שכמו.

הרבי הפעיל את כל כוחותיו וקשריו בווארשה, בכדי להסדיר למענו פרנסה נאותה, אולם למרות זאת לא מצא רבי יונה נרגוע כפי הנראה במכתביו, כאשר כל כולו בכמיהה עזה לקירבתו של הרבי.

מכתביו שכולם מלא כמיהה וגעגועים, מגלים טפח מקשרי נפש עצומים אלו.

וכה כתב ר' יונה לרבי זי"ע: "בכל פינה חסרת לנו!, בשנה שעברה היה לנו שיעור טוב, והיום אני רוצה ללמוד ואין לי עם מי. מעי המו בעזת זכרי את השיעור בשנה שעברה אצליך..." הרבי זי"ע השיבו ממקום שבתו בירושלים בזה"ל: "...זה זמן', זמנם, זמניהם שרציתי להשיב על מכתביך, וכנראה הלבבות

הדרכה ישרה. בישיבת מועצת גדולי התורה

מרגישים, ולפעמים גם זה לטובה, שמתוך כך זוכרהו..." בכלל, כפי הנראה בתשובותיו מבקש רבינו מהאברכים , לבל יהיו הידידות, הקשרים הנפשיים והגעגועים, מושגים חיצונים גרידא, אלא שכל תכליתם תהיה קודש קדשים לעבודת ה'.

וכה כתב הרבי באחד ממכתביו: "אמנם כן אהובי, ידידותינו היא לבבית ונצמדת, אבל צריכה גם להביא פירות, שנרגיש כל אחד סיוע מחבירו, ולהיטיב צעדיו וענייניו, ודבר זה רחוק מאתנו. וכן הוא ג"כ כמו שכתב, שהש"ת יעזור, אבל צריכים מקודם אליין זיך ציא וועלן העלפן (לרצות לעזור אנו לעצמינו) ולהיות תמיד הבא להיטטר – ואפשר זה לשון 'הבא', תמידית – ואז מסייעים אותו..."

על כס ההנהגה

הדרכות אלו ליוו את צעירי הצאן כל שנותיו. גם בשנותיו המאוחרות עם עלותו על כס ההנהגה, המשיך הרבי להדריך את צעירי הצאן בנתיבי העליה וההתרומות, במעלות קדושים וטהורים. במיוחד היה הרבי משמיע מדברותיו לחתנים שעמדו להקים את ביתם על אדני התורה והחסידות. הרבי היה מעוררם בדברי כיבושין, לדעת את הדרך אשר ילכו ואת המעשה אשר יעשון, מתוך שאיפות להגיע להשגות רוחניות בחייהם.

כולל אברכים

לצד זאת ייסד הרבי זי"ע כולל לאברכים מצוינים בני עליה, מתוך מטרה שיוכלו ללמוד כל חייהם ללא כל דאגות של פרנסה.

באחד משיחותיו עם קבוצת מקורבים אמר: **"בפיתוח הכולל, אין כוונתי דווקא להוציא מקרבו ראשי ישיבות או רבנים. הכרתם את ה'שטיבל' ברחוב נאלעווקי בוורשה שבפולין, שהיו שם ששים אברכים בקיאים בש"ס (יונגעלייט) – זאת רצוני לראות גם כאן בארה"ק"**.

הרבי אף שוחח על כך עם גדולי ישראל. בשהותו בטלז סטון למנוחה אף שוחח על כך עם הג"ר ברוך סורוצקין זצ"ל שהתלהב מהיוזמה.

למעשה, יסד רבי את הכולל בעיר בני ברק בביהח"ס ברחוב דסלר, בו למדו אברכים גדולי תורה, משכנמם ומעלה, אשר קבלו מילגה מכובדת הדומה לשיעורי ההכנסה המקובלת במשק ואת כל ההוצאות מימן הרבי מכיסו, ושמו של הכולל נישא בהערצה **בפי כל "דעם רעבנ'ס כולל** (הכולל של הרבי). כך עלו והתעלו אותם אברכים מתוך מנוחת הדעת, ללא דאגות של פרנסה.

מקורות:

לבם של ישראל, אור זרוע לצדיק, אבני זכרון, עת ספוק.

ראש הישיבה

יהלומים ואזמרגדים מהליכות חייו מלאי האורה והתורה של
מרן הגאון רבי יוסף חיים שניאור קוטלר זצוק"ל
ראש ישיבת ליקווד
 במלאת 40 שנים להסתלקותו | ג' בתמוז תשמ"ב - תשפ"ב

בצל הסבא: מדוע לא המשיך מרן הגרא"ז מלצר זי"ע ללוות את נכדו חביבו במורד הגרם? | ידיעת התורה: ריבוי קבוצות לומדים, קובץ תורני והעצמת הישיבה | ספיחיה דרבי שניאור: חידושים הנכתבים בתחנת אוטובוסים, בספינות ומטוסים ותחת הדי הפגזות | דקה שהתארכה: הסיבה בשלה איחר ראש הישיבה לוועידה הגדולה של אגודת ישראל | ריש מתיבתא

ולהגיע לחופי ארץ ישראל, כאן הועיד פניו לבית סבו, מרן הגרא"ז מלצר זי"ע, בירושלים המוארת. שבע שנים ארוכות יעשה רבנו בביתו ובמחיצתו של סבו הגדול, שנים בהן ישתה עד רוויה מתורתו ומשנתו של סביו, רבי איסר זלמן - ה'אבן האזל', ומבארו וחידושיו של מרן הרב מבריסק זצוק"ל, אף הוא מהמאורות הגדולים שקבעו משכן בעיר המקדש. הפלג הצליחה להימלט לשנחאי הסינית ומשם לארצות-הברית. הטלטולים והמצוקה הביאוה למחלת שחפת קשה. כשהגיעה לארצות-הברית, בלי קרוב ומודע, היא נאספה אל בית חמותה המיועדת, הרבנית קוטלר ע"ה, שסעדה אותה וטיפלה בה

תולדותיו של גאון

טרם נעבור לנהוגות מתוך חייו של רבנו, הבה נביט בסקירה קצרה אל תולדות חייו שיעניקו לנו פרספקטיבה זוטא על הדמות הגדולה ששימשה כנושא דברה וכליה של התורה הקדושה בדור החולף. בסלוצק של שנת תרע"ח נולד רבנו יוסף חיים שניאור קוטלר זצוק"ל.

אביו היה מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל, לימים ממקימי עולה של תורה בארצות-הברית ומייסד ישיבת ליקווד, באותם ימים: מרביץ תורה בישיבה הגדולה בסלוצק שעמדה בראשות חותנו הגדול, מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצוק"ל, שכינה גם כרב העיר (טרם עלה להשתכן בארץ הקודש). בתוך אטמוספירה זו, של אב וסב מאירי דרך ולפידי תורה, גדל רבנו וצמח. ויותר ממה שהיה בית גידולו מלא בחמצן, היה הוא מלא באותיות של תורה ובקצרה בלתי נשלטת של אהבת תורה. אהבה בתענוגים.

בן עשרים ושלוש היה רבנו כאשר בא בברית האירוסין.

הכלה המאושרת היתה הרבנית ע"ה, בתו של רבי אריה מלכיאל פרידמן, שהיה חותנם של אחדים מגדולי ישראל.

זמן רב עתיד לחלוף בין האירוסין ועד שמחת הכלולות עצמה, בינתיים עתידה יהדות אירופה להתמוטט כליל ושישה מיליוני יהודים לעלות בסערה השמימיה ולחסות הכי קרוב אל כיסא הכבוד. כשפרצה המלחמה, הצליח רבנו להימלט

עם אביו מרן הגר"א קוטלר זצ"ל

בנין הישיבה הישן של ליקווד

במסירות, עד שהביאה אותה להחלמה. כעבור שבע שנים, הצליח רבנו להגיע לארצות-הברית והעמיד את ביתו בישראל. יד ימינו של אביו היה רבנו. אביו הגדול העריץ את בנו המופלג ונטלו עמו לסייעו בהנהגת הישיבה והרחבת גבולות התורה. בשנת תשכ"ג, כאשר חשכו המאורות ורבי אהרן שר התורה התעלה לגנוי מרומים ונטמן בהר המנוחות, עברה ראשות והנהגת הישיבה לידי של רבנו אשר הרחיבה עד מאד והביאה לשגשוג גדול. את שבט הרבצת התורה החזיק רבנו עד יום הסתלקותו, ביום ג' בתמוז תשמ"ב. בנו הלא הוא ראש ישיבת ליקווד, מרן הגאון רבי אריה מלכיאל קוטלר שליט"א; אף חתנו, מרן הגאון רבי דוד שוסטאל שליט"א, מכהן כאחד מראשי הישיבה בליקווד.

זרכו של מדפדף

ברוך כישרון היה רבנו. משמים ניחן בתפיסה מהירה ביותר, גם של דברים עמוקים וסוגיות המצריכות עיון ממושך. אחד ממכריו של רבנו אשר למד עמו בחברותא בתקופת לימודו ושהותו בארץ הקודש, שח לימים: עמדתי מהצד והשקפתי על רבי שניאור ההוגה בגמרא. התפלאתי לראות שהוא מדפדף דף אחד דף במהירות גדולה. דקות מדודות ממש הקדיש לכל דף - ואפילו פחות מכך - ודפדף הלאה. לא אציתי את פליאתי ופניתי לברר אצלו 'לדפדוף מה זה עושה?' והוא לא הבין את השאלה אלא הסביר בפשטות שהוא למד כעת את הדפים. "למדתי? כל כך מהר?" התפלאתי. והוא הציע שאבחן אותו. בחנתי ונדהמתי. הוא ידע היטב את כל מה שהוא "דפדף". ה'חברותא' הנדהם סיפר את הדברים לסב-רבנו, מרן רבי איסר מלצר, שהגיב ספונטנית: כזה הוא שניאור מעודו. מתנת-שמים מיוחדת לו.

זכורני בעודו ילד, כְּפֶר שבע, שישב עם ספר 'חיי אדם' ודפדף במהירות דף אחר דף. הערתי לו בחיוך ש'חיי אדם' צריך ללמוד בדקדוק, זהו ספר שמצריך עיון מתון. אבל הוא לא הבין מה אני רוצה הימנו, 'אבל הבנתי כל מה שהוא כותב', הוא הצטדק. בחנתי על אתר והתפלאתי לראשונה בראותי את הכישרון הגדול.

שְׁכוֹי פנימי

פעם, כשעורר רבנו קבוצת תלמידים על כוח הרצון, הוא שיתף סיפור אישי: בבחרותו הוא נשלח ללמוד בישיבה הגדולה בקמניץ, ישיבת 'כנסת בית יצחק' של מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ' 'צוק"ל. בהגיעו שמה, קבע לאלתר עם אחד מלמדני הישיבה ללמוד בחברותא בשעות השחר, קודם התפילה. "כשתקום, תעבור נא ליד האכסנייה בה אני נם, דפוק קלות על החלון, כדי שאשכים קום לעבודת הבורא וללימוד התורה", ביקש רבנו מהחברותא. למחרת עם שחר שמע רבנו קול נוקש בחלון. הוא נייער בזריזות, התלבש ומיהר אל בית המדרש. החברותא לא היה שם. רק דקות קודם שהחלה תפילת השחר, נכנס החברותא אל ההיכל, מתנשף מריצה בהולה וביקש את סליחתו של רבנו על כך שלא הצליח להתעורר הבוקר. היה רבנו מסכם: אז מי היה אפוא הנוקש בחלוני? אין זה אלא שהיה זה כוח הרצון, מאחר וכל-כך רציתי בכל מאודי לקום מוקדם, הצליח כוח הרצון להעיר אותי בשעה בה רציתי להשכים - עד שנדמה לי שמאן-דהו נוקש בחלון וקורא לי למהר ולקום. נציין את אשר העידו בני משפחתו של רבנו: רבי שניאור מעולם לא השתמש בשעון מעורר ואף פעם לא ביקש 'תעירוני בשעה פלונית'. כוח הרצון הפנימי שלו היה שעון המעורר הטוב ביותר, הִשְׁכוֹי האישי שלו. הוא היה מתעורר בדיוק בשעה היעודה בה צריך

היה להתעורר משנת הלילה החטופה, משעות המנוחה הבודדות והקמוצות בהן אגר כוחות ליום נוסף של הרבצת תורה והעמדת תלי-תלים של תלמידי חכמים.

רדיפת התענוגים

כך היה רבנו אומר בשם אביו, מרן הגאון רבי אהרן קוטלר צוק"ל: רדיפת התענוגים אצל האדם, נובעת מתוך רצון להתמודד עם העצבות הנגרמת מתוך החושך שגורם לנו החומר, שגורמת לנו הגשמיות.

נעצר במדרגה הראשונה

את הסיפור הבא שיש בו לקח מטלטל, סיפר הגאון והצדיק הירושלמי רבי שמעון זלזניק צ"ל אשר היה עֵד להתרחשות: לאחר שבע שנות אור במחיצת הסבא הגדול והקדוש, רבנא איסר זלמן מלצר זי"ע, הגיע היום בו היה רבנו צריך להיפרד מהסב הצדיק ולצאת לדרכו לארצות-הברית, שם המתינו לו הוריו המייחלים ושם המתינו לו גם כלונסאות החופה וארוסתו הצדקנית. הגיעה העת להיפרד מהסבא. רבנו טיפס את גרם המדרגות המוביל אל הבית הפשוט ב'נחלאות' שבירושלים. הוא ארז את חפציו וניגש אל סביו. רבי איסר זלמן התרגש מאד, ברכות למכביר הרעיף על נכדו הרם ואף התרומם ממקומו ללוותו לדרכו - לקיים בו מצוות לווייה. מה נהדר היה המחזה - גאוונה של ירושלים, עוקר הרים וטוחנן דקה מן הדקה, מלווה את נכדו המופלג בתורה, אל דרכו לחיי הנישואין ותקומת התורה. צעד אחר צעד ליווה רבי איסר זלמן את רבנו. כשהגיעו אל גרם המדרגות המבדיל בין האכסדרה שלפני הבית לבין המונית הממתינה למטה - לאחר שהנהג כבר העמיס את הפקלאות. רבי איסר זלמן ירד מדרגה אחת. ונעצר. הוא חיבק את נכדו ונשק במצחו, לחש לו מילות פרידה

"...בנשמתו של רבנו קיננה התאוה לריבוי ידיעת התורה. רבנו בעצמו היה גאון מופלא אשר כל שערי תורה פתוחים היו לפניו וכל סוגיות הש"ס סדורות היו במוחו ברעננות של 'אם ישאלך אדם, אל תגמגם אלא אמור לו מיד...'"

אחרונות ושילחו לדרכו, כשהוא עצמו נותר עומד וניצב בראש המדרגות. והיה רבי שמעון זלזניק מספר ודמעות בעיניו: התלויתי אל הרב כשהוא שב אל ביתו ושאלתי: מדוע לא טרח הרב לרדת עד תחתית המדרגות וללוות את נכדו אהובו ומחמד נפשו עד למונית ממש. יודע אני שכל תנועה ופסיעה של הרב מדודה ומחושבת. בוודאי סיבה יש בדבר. נאנח רבי איסר זלמן ואמר לי מילים שנחרטו בליבי עד זיבולא בתרייתא, מילים המלמדים אותנו על מידת הרגישות הצריכה להיות בליבו של יהודי. וכך אמר: "התחלתי ללוותו וכבר ירדתי את המדרגה הראשונה, או אז צפו מול עיניי דמויותיהם של כל רבבות תלמידי הישיבה אשר אף הם למדו בישיבות מזרח אירופה, כמו נכדי זה, אולם הם לא זכו וגם לא יזכו ללכת את חופתם, הם לא יזכו למצהלות חתנים מחופתם ומשתה נערים בנגינתם. רציתי אפוא להשתתף בצערם הגדול ועל כן מנעתי מעצמי להשלים את צעדי לוויית נכדי אל קצה הדרך שתוביל אותו לחופה ולהקמת בית בישראל".

ספר ישן ומתפורר

מרן רבי אהרן קוטלר צוק"ל היה זה שהשתית את היסודות האיתנים לעולם התורה בארצות-הברית. או כפי שביטא את תשוקת נפשו תיכף בהגיעו על אדמת אמריקה: "הקב"ה הצילני מגיא ההריגה והותירני בחיים לא בכדי, אלא כדי שאקים את עולם התורה אשר נגדע ונשרף

רבינו מוסר שיעור בישיבה

משתתף בכנסיה הגדולה השישית. מימין לשמאל: מרנן כ"ק אדמו"ר מערלוי זצ"ל, רבינו, הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, הגרא"י דינר זצ"ל, הגרא"מ שך זצ"ל, הגאון רבי יעקב קמינצקי, כ"ק אדמו"ר ה'פני מנחם' מגור זצ"ל

רבנו בישיבה מוקף בתלמידים

באירופה בלהבות הכבשן, כאן, על אדמת אמריקה". ואכן איתנים היו היסודות.

על גבי היסודות הללו הרחיב רבנו, מרן רבי שניאור, את עולם התורה עד שהנה כפורחת עלתה ניצה.

רבנו היה מוסר את אשר קיבל מפי רבו, מרנא רבי ברוך בער מקמניץ זי"ע, אשר קיבל משמועתו של הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין זי"ע, שהתבטא בדברים של נבואה: "הגלות האחרונה שתגלה התורה הקדושה, טרם תשוב אל אדמתה, אדמת ארץ הקודש - תהיה באמריקה". ומדי דברו היו עיניו של רבי חיים קדישא זולגות דמעות רותחות.

אל הדברים היה רבנו מסמך סיפור אישי ומעניין: במעון קדשו של זקני, רבי איסר זלמן, בירושלים, שכנה ספרייתו הענפה של הגאון רבי חיים ברלין זצוק"ל. באחד הימים בהם ישבתי בחדר הספרייה ולמדתי, נכנס אל החדר העסקן הירושלמי הנודע רבי משה פרוש זצ"ל שהיה יודע ספר, ותר אחר ספר שהיה זקוק לו באותה שעה. רבי משה פנה אליי וסיפר לי ששלושים שנים קודם לכן, הראה לו רבי חיים ברלין באחד מספריו, ספר קדמון ביותר שכבר אז התפורר כולו מרוב ימים, המנבא ומציין שעתידיה אמריקה להיות מרכז תורה גדול.

את אותה נבואה של קדמונים, הוציא רבנו מן הכוח אל הפועל, כאשר נטל את חזון רוח אביו הגדול וניפחה לממדים נשגבים. אם כאשר קיבל רבנו לידי את ראשות הישיבה, למדו בליקווד כמאה ועשרים תלמידים, בחורי חמד אשר החליטו להקדיש את חייהם ללימוד התורה הקדושה - חידוש גדול באמריקה של אותה תקופה - הרי שבעת פטירת רבנו, כבר למדו בישיבה למעלה מאלף בחורים. והמגמה ממשיכה ומתרבה. אלפי-אלפי תלמידים גודשים היום את ההיכלות ההומים, הסואנים מקולה של תורה, בליקווד (וכבר אפשר לומר בגאון: עיר התורה ליקווד) שבמדינת ניו ג'רזי הסמוכה למדינת ניו יורק.

נוכל להסמך הנה את מה שסיפרו תלמידים על

ריתחא דאורייתא. במסירת שיעור

התקופה הראשונה שלאחר הסתלקות אביו, רבי אהרן הגדול מליקווד. רבנו היה אז צרוץ כולו. כאב ליבו על הסתלקות מורו ומאורו ונטרדה נפשו מהעול הגדול שנפל עליו. באותם הימים פגש את רבנו מרן הגאון רבי מרדכי גיפטר זצוק"ל, שעודדו ואמר: "עליכם להיות מוטרדים, לא מהחשש שמא תתמוטט הישיבה. אלא מהרצון והשאלה, איך מגדלים ומפתחים את הישיבה ביתר שאת!"

להרבות ידיעת התורה

כחידוש גדול בעולם התורה, החדיר רבנו את ההתעסקות בכל מקצועות התורה.

אם בעולם הישיבות היה מקובל ללמוד מסכתות מסוימות, כאשר הישיבה כולה לומדת בכל שנה מסכת אחת וסביבה מתנהל כל ה'ייד' הישיבתי; הרי שבנשמתו של רבנו קיננה התאווה לריבוי ידיעת התורה. רבנו בעצמו היה גאון מופלא אשר כל שערי תורה פתוחים היו לפניו וכל סוגיות הש"ס סדורות היו במוחו ברעננות של 'אם ישאלך אדם, אל תגמגם אלא אמור לו מיד'. בל נשכח שאת המסכתות הקשות שבסדר קדשים, זכה רבנו ללמוד בשיעורי הקדשים הנודעים של מרן הגאון רבי יצחק זאב מבריסק זצוק"ל בימי שבתו בירושלים.

כך ייסד רבנו את חבורות הלימוד המחולקות שהיו לשם דבר בעולם התורה:

הוא ייסד חבורות שונות בתוך הישיבה הגדולה לאלוקים, וכל חבורה - עסקה במסכת אחרת ובסוגיא אחרת. רבנו עודד מאד את קבוצות הלימוד ודרבן את התלמידים להעלות את חידושיהם והגיגיהם על גבי הכתב, כדי למסד את היקף הלימוד הגדול. לשם כך אף הגה רבנו את הוצאתו לאור של קובץ חידושים מיוחד, 'נהורא' שמו, שקיבץ ואיגד לתוכו את חידושי התלמידים, כל אחד בסוגייתו הוא.

עשירים מתחננים

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל היה מתאר: סייעתא דשמיא מלווה את ישיבת ליקווד. אם בדור המייסד, היה מרן רבי אהרן זצוק"ל צריך לכתת את רגליו בין טירות נגידים ולהפציר בהם שיחזיקו את התורה ויסייעו בידו להקים את הישיבה ולהחזיק אותה לבל תימוט; הרי בשנים שלאחר מכן, בשנותיו של מרן רבי שניאור זצוק"ל - כבר נפוצה הידיעה בקרב עשירי ארצות הברית שידעו: כל מי שתורם לישיבת ליקווד, מתעשר ורואה ברכה בממונו. נדיבי עם ופילנתרופים בעלי שיעור קומה היו מתדפקים על דלתותיו של רבנו ומתחננים בפניו שייטול מהם נדבה.

איחור בלתי אופייני

ועידה גדולה של אגודת ישראל התקיימה בארצות-הברית. רבנו, מאור התורה הגדול, הוזמן אליה לשאת את דבר התורה בהתאסף ראשי עם וגדולי ישראל יחד עם צירי אגודת ישראל העושים מלאכתם נאמנה. כשהוזמן רבנו אל הוועידה, הוא קיבל גם את השעה הנקובה לפתיחת הוועידה: בשעה שמונה בערב, בטרקלין פלוני. חצי שעה לפני השעה היעודה יצא רבנו מביתו.

כשנכנס רבנו לרכבו, הוא ביקש מהנהג למהר ככל האפשר שכן השעה קצרה היא והוא מוכרח להגיע לאולם הוועידה בהקדם. הנהג אכן הזדרז ככל שאפשר ומותר. במהלך הנסיעה, לפת רבנו את ראשו ואמר: "אוי! שכחתי מהחתונה!". מתברר שבאותו ערב התקיימה

שמחת נישואין של אחד מתלמידי הישיבה שהזמין את רבנו והפציר בו להופיע בראש המסובים בשמחתו. דבר החתונה פרח ממוחו של רבנו ורק כעת הוא שב וצף בזיכרונו. "הסט נא את הרכב וסע תחילה אל אולם החתונות. אכנס לחתונה לדקה אחת ומיד לאחר מכן נמהר להגיע אל הוועידה הגדולה", ביקש רבנו. הנהג הסיט.

מה מאד התפלא הנהג כשחלפו שתי דקות ועשר, ורבע שעה, ועדיין רבנו לא שב אל הרכב.

כשרבנו הגיע אל האולם, אחזו באמצע החופה. המתין רבנו בצד עד שתסתיים החופה. לאחר מכן הוא ניגש אל החתן והמחותנים ואיחל 'מזל טוב' ואף נכנס אל האולם שם הוזמן לעלות אל שולחן הכבוד ולפאר אותו בנוכחותו. רבנו התיישב, טעם מעט מזונות, ציין 'ווארש'

"...באומנות מיוחדת היה רבנו מקדיש זמן, כוח וממון, על מנת להפוך את שוהת הלומדים בישיבה לנעימה ונטולת דאגה או מטרד גשמי. ידע רבנו שככל והדאגה הגשמית תהיה מרוחקת מהתלמידים, כך יוכלו להקריב יותר את כל כולם, נפשם ומרצם, ללימוד התורה בשקיקה..."

כלשהו בעניין שמחת חתן וכלה, שתה 'לחיים' ואיחל ברכות מקרב לב למחותנים החשובים ורק לאחר מכן חזר אל הרכב - כעבור עשרים דקות תמימות מאז שיצא אל החתונה.

הנהג העז ושאל: "הלא ראש הישיבה אמר שהוא ממהר מאד והוא ישהה רק דקה אחת?"

ורבנו הסביר לו, הסבר רב עדינות:

כשהגעתי אל האולם, אחזו כבר באמצע החופה. באותה שעה כבר הכריזו את הכיבודים לנכבדים. אילו הייתי ממהר לשוב אל הרכב כדי להגיע אל הוועידה, אליה אני מוכרח להגיע במהירות גדולה, מה היו חושבים בעלי השמחה? הם היו מסיקים שלבטח נעלבתי עד בוש שלא קיבלתי כיבוד ראוי מתחת לחופה, עד כדי שהחלטתי להסתלק משמחתם. תוכל לשער לך כמה גדול היה אז צערם? כל שמחתם היתה מושבתת מהידיעה שראש הישיבה של החתן נטש את החופה בזעם ובעלבון. לכן, על מנת שלא יגיעו לידי מחשבות כאלה, המתנתי עד כלות החופה ואף נכנסתי במיוחד אל היכל הכלולות, כדי להראות להם כמה שמח אני בשמחתם בכל ליבי.

מימי לא נצחני אדם

שח רבנו - סיפר לי אבא מאריה, מרן הגאון רבי אהרן קוטלר זצוק"ל ראש ישיבה ליקווד ומקים עולה של תורה בארה"ב: "מימי לא נצחני אדם, חוץ מאותו אברך חסיד שנון". ומעשה שהיה כך היה, בהיות הגאון רבי אהרן

קוטלר פעם על אם הדרך בדרכו לאסיפה נכבדה, נקלע לידו ספר סיפורים אודות הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זי"ע, הגאון דפדף בספר ומצא שם את הצדיק מפשיסחא מצוטט כאומר: "בימי עלומיי היה בכוחי להביא את משיח צדקנו, אולם נמנעתי מכך משום כבודו של הרבי הזקן בעל 'אוהב ישראל' מאפטא זי"ע. כי אמרתי לעצמי שתהיה חלישות הדעת לאותו צדיק ישיש שכל ימיו עסק בהחשת פעמי גואל ומן השמים לא זימנו הדבר לידוי, והנה בונם אפטייק'ער (בצעירותו עבד הרבי רבי בונם זי"ע כרוקח) הצליח להביאו".

הסיפור עורר את תשומת ליבו של הגאון, ובהגיעו לאסיפה סיפר לנוכחים את הסיפור בתוספת תמיהה מרובה, הכי נכון סיפור זה, והאם מותר היה לרבי מפשיסחא להימנע מהחשת הגאולה משום כבודו של הרבי הקדוש מאפטא זי"ע. היה שם חסיד צעיר אחד שהשיבו: "והלא למד כך ממשה רבינו, כששלח הקב"ה את משה לגאול את ישראל מגלות מצרים, הוא סירב בתחילה משום כבודו של אהרן אחיו, עד שאמר לו הקב"ה, וראך ושמח בליבו. מכאן ששווה לדחות את הקץ ובלבד שלא לצער ליהודי אחר". השיבו הגאון רבי אהרן צוק"ל בקורת רוח מרובה: "ניצחתי בני, ניצחתי".

הסיפור מניח 'מוסר השכל' עצום עד כמה חרדו צדיקי הדורות לרגשותיו של יהודי, כל שכן צדיק וגדול הדור, עד שהיו מוכנים לוותר על הקדמת ביאת המשיח בשל כך.

לא מקמצים בהוצאות

באומנות מיוחדת היה רבנו מקדיש זמן, כוח וממון, על מנת להפוך את שהות הלומדים בישיבה לנעימה ונטולת דאגה או מטטר גשמי. ידע רבנו שככל והדאגה הגשמית תהיה מרוחקת מהתלמידים, כך יוכלו להקריב יותר את כל כולם, נפשם ומרצם, ללימוד התורה בשקיקה. להטביל נפשם בים התלמוד, מים שאין להם סוף. כלל הציב רבנו: לא מקמצים בהוצאות הישיבה!

בכל היכלי הלימוד היתה התאורה דולקת מסביב לשעון, בימות הקיץ - היו המאווררים עובדים ללא לאות ובחודשי החורף - ההסקה פעלה במלוא עוצמתה. הכל כדי שכל בחור ותלמיד, יוכל להיכנס ולבוא בכל שעה משעות היממה שליבו חפץ, ולעסוק בתורה באין מפריע.

רבינו עם המשגיח ר' נתן ווכטפויגעל זצ"ל בברכת החמה בחצר הישיבה

גרגרים בראש האמיר

תיאור אישי מקולמוסו של בן רבנו וממשיך דרכו בראשות הישיבה

הגאון רבי אריה מלכיאל קוטלר שליט"א, ראש ישיבת ליקווד

כפי אשר חרט בראש אחד מספרי רבנו אשר יצאו לאור עולם, ובדבריו מתאר הוא את כתיבת החידושים בידי רבנו, בכל עת ובכל שעה, ובעיקר: בכל מקום

פומיה דאאמו"ר לא פסיק מגירסיה.

אף בשהייתו בדרכים לצרכי הישיבה או לצרכי הכלל, לא כלא עטו מלהנביע פי הילולו, וכפי שתעיד הכותרת בראש רבים מכתביו. פעם נרשם "אור לכ"א תמוז בתחנת האוטובוסים המרכזית בניו יורק", ופעם נכתב "נמל פיראוס יוון", בבריחתו מווילנה בפרוץ המלחמה בנדודי דרך נכתבו, כשנפשו עגומה עליו, בימים טרופים ושבע תלאות רבות, ופעם נכתב "בדרך לדנוור, א' לסדר אחרי מות תשכ"ז, ו' בניסן", ופעם "י"ב באדר תשל"ב באווירון" ועוד כהנה וכהנה.

פעמים כינה אאמו"ר רשימותיו בשם "ספחים", והסבר מעניין נמצא בכתביו מג' עקב תש"י, ניו יורק, וזה לשונו: "חושבני שעל ידי רשימת הערות בספרים וכדומה בעניינים ובמקצועות שונים, הדברים מקבלים צורה מסוימת יותר כשניתן להם שם, ומתחילה כינתי רשימות אלו בשם 'יבול היום'; אך התבוננתי כי כל הרשום פה אינו צומח מתוך עבודה ומסודרת, אלא עולה מאליו בדרך אגב וארעי מתוך פגישה בעניינים שונים שבספר, ולכן קראתי שם לרשימתו אלה - ספחים. וחשוב עוד יותר לרשום כל הנפגש במקרה ומתנוצץ לרגע, כי יש שאנו אובדים בהם דברים בעלי ערך ולפעמים אפילו דברים גדולים..." וסיים רבינו שם: "ודי בהקדמות, שכמוהן כתכניות שכרגיל אינן מתבצעות ומשאירות רק אכזבה ומפח נפש - עת לעשות ולעלות".

ואכן הקפיד רבנו להעלות בכתב כל עניין קטן כגדול ואף מה שחשב בשבת ויום-טוב, היה יושב לכתוב לאחר מכן, וכנמצא רבות בכתביו, וכדוגמה מה שכתב בראש איזה עניין: "עש"ק בראשית כ"ו תשרי תשי"ב, מה שחשבתי בשמיני עצרת".

אאמו"ר אף נהג לכנות הערותיו בשם "גרגרים בראש האמיר", והוא ביטוי הנזכר בישעיה (יז, ו) על יושבי ירושלים - "ונשאר בו עוללת כנקף זית, שנים שלושה גרגרים בראש אמיר", ועניינו כמו אחר נקיפת זית שנשארים בזית גרגרים מעטים שלא נשרו בעת הנקיפה והם אשר בראש אמיר, שלא תשיג יד המנקף להסירים (לשון הרד"ק שם). וכוונתו היתה, כי הערותיו הם כגרגירים וספחים אשר לא טרח המנקף לעמול בהם מחוסר חשיבותם. אכן צד נוסף יש למטבע זו - אשר לא השיגם יד המנקף ולא שלטה בהם עין הלומדים מפאת גובהם וקושי השגתם.

כך גידל רבנו דורות של בני תורה בארצות הברית

החומרנית-יומרנית - - -

קץ הפיצרייה

אחד התלמידים פרץ לחדרו של רבנו, קצף של קנאות

על שפתיו, ידיו קמוצות לאגרופים וכל כולו מזדעק: "היה לא תהיה! גדר נפרצה כאן בעיר התורה ליקווד!" ביקש רבנו להבין על מה יצא הזעם והלה סיפר דברים כדרבונות. מסתבר שפלוגי, יהודי המתגורר בקרבת מקום, החליט לפתוח פיצרייה בסמיכות לישיבה. וכעת הוא יחדיר את תרבות האכילה האמריקאית המאלילה את הגבינה הצהובה המומסת, אל תוך רוח תלמידי הישיבה.

וזאת למודעי:

היו אלה זמנים אחרים. תקופות בהן העולם עוד לא נסחף למערבולת של מסעדות וחנויות מזון - עד שפיצה הפכה למאכל רגיל וסטנדרטי. באותה תקופה סימלה הפיצה את רוח הרחוב ותאוות האכילה.

התלמיד היה מזועזע כולו ומוכן למחוא מחאה גדולה בקול רעש גדול.

רוח אחרת היתה עם רבנו. אף הוא

סבר שלא ראוי שחנות כזאת תמוקם בסמיכות לישיבה. גם הוא ראה נזק רוחני שיכול להיווצר מתנור לבנים מדיף ניחות. מי כמוהו הכיר את דברי התוספות הקדושים במסכת כתובות: "עד שיתפלל אדם שייכנסו דברי תורה לתוך מעיו, יתפלל שלא ייכנסו מעדנים לתוך מעיו". אולם רבנו לא ראה שיטה ביצירת מחאות ובנקיטת יד קשה. מה עשה? קיבץ ממספר נדיבים סכום הגון של עשרות אלפי דולרים וקבע לעצמו פגישה עם בעל הפיצרייה. רבנו הסביר לו את הצד המזיק של בית המאפה על רוח הישיבה ואז הוציא מכיסו את המעטפה השמנה והציע לו: סגור את החנות וקבל את הפיצוי ההולם הלוזה.

החנות נסגרה, בדרכי נועם - - -

זרישת שלום מליקווד

את הסיפור המופלא הבא סיפר הגה"צ רבי שלמה זלמן פרידמן שליט"א אב"ד סאנטוב-ליקווד:

בחור צעיר הייתי והוריי שיגרוני ללמוד בישיבת 'באר שמואל' הנודעת. כבחור ישיבה, כמובן לא פסחה מאוזניי שמועתה של הישיבה הגדולה והמעטירה אשר שוכנת בליקווד. סיפרו על היכלי תורה העמוסים בלמעלה מאלף תלמידים - סך בלתי נתפס באותם זמנים - אשר כולם שוקדים בתורה בכל מקצועות התורה. חשק עז בער בי לראות במו עיניי בפלא התורני הגדול הזה, לחוש ולחוות את בערת התורה, את המדורה הגדולה היוקדת בניו ג'רזי. וכך מצאתי את עצמי באחד הימים מבקש את רשותם (ודמי נסיעה) מהוריי החשובים ונטל את רשות הנהלת הישיבה בה למדתי - ויצאתי לשבות שבת בליקווד של מעלה.

השבת היתה נועם הנשמות ועדן הנפשות - במהלך כל שעות יומא דשבתא, לא חדלתי לרגע מלשבוע מהאווירה התורנית המופלגת. לאורך כל שעות השבת - גם בשעות הלילה - המה ההיכל תלמידים. סדרי הישיבה המשיכו גם בשבת קודש, ובכלל, ליקווד אינה צריכה סדרים ולוח זמנים כדי לרעוש בלימוד התורה. נסחפתי גם אני ברוח הלומדים, מילאתי את השבת בשעות של לימוד וגם במוצאי שבת מצאתי לעצמי פינה בבית המדרש, אני והגמרא ומעט ספרי אחרונים, ישבתי ולמדתי. בעודי לומד הרגשתי שמישהו חולף לצדי ונעצר ליד.

הרמתי את עיניי ונפעמתי לראות את ראש הישיבה בכבודו ובעצמו, רבי שניאור הגדול, עומד ומביט עליי במבט חמים. מיהרתי לקום מלוא קומתי בהדרת כבוד. ראש הישיבה לחץ את ידי בחביבות, בברכת 'שלום עליכם' לבבית, ושאל לשמי, בירר באיזו ישיבה אני לומד, והתעניין מה לומדים בישיבה. נקבתי בשם הסוגיה וראש הישיבה נכנס עמי לאלתר לשיח למדני על הנלמד. משל רק לפני דקות אחרות הוא היה שקוע כל כולו בליבון הסוגיה. לאורך השיחה כולה הוא העניק לי הרגשה טובה ומיוחדת ובסיומה הוא בירך אותי לשלום.

למחרת, בבוקרו של יום ראשון, חזרתי אל הישיבה, כשנכנסתי זכיתי לקבלת פנים חמימה במיוחד מראש הישיבה הגאון רבי יקותיאל ביטערספעלד זצ"ל שקידם אותי בברכת "שלום עליכם, א גאסט פון ליקווד!" (-)אורח מליקווד). התפלאתי. אמנם עדכנתי את המשגיח שאני נוסע לשבת, אבל בדרך כלל הוא לא מעדכן את ראש הישיבה בכבודו ובעצמו בזוטות טכניות כגון דא. מנין יודע ראש הישיבה שבליקווד עשיתי את השבת. שאלתי אותו, והוא השיב לי, בפנים מאירות:

"אתמול בלילה זכיתי לשיחת טלפון מיוחדת. על הטלפון היה לא אחר מאשר ראש ישיבת ליקווד, בכבודו ובעצמו. הוא ביקש למסור 'דרישת שלום' מאחד מתלמידיי אשר שבת אצלו. כשהוא מרבה לשבח אותך על הבנתך המעמיקה ועל השיח הלמדני הפורה שהוא ניהל אתך - שמלמד על הישיבה כולה".

כזה היה רבנו. גדול ראשי הישיבות אשר עול מופלג על צווארו, ובכל זאת הוא יקדיש דקות מזמנו לבצע שיחת טלפון ולהיטיב מעט על ליבו של בחור שהוא כלל לא מכיר.

דרך סלולה בלימוד 'חומש רש"י'

שיחה מאלפת עם הגה"ח רבי יעקב יוסף קופרמן שליט"א ר"מ ומשפיע בישיבת תומכי תמימים
ליובאוויטש קריית גת על דרכו המיוחדת של כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע
בלימוד פירוש רש"י על התורה

לקראת יומא דהילולא - ג' תמוז

ולרגל הופעת הספר החדש 'אוצר ליקוטי שיחות - ביאורי רש"י'

בהווה, ואשר לכן רש"י הוצרך לכותבו במיוחד, לעומת שאר המקומות בפרשה בהם לא כתב זאת, כיוון שאכן אין בהם שום חידוש מיוחד אחרי שכבר נדע באופן כללי את הכלל שהתורה מדברת בהווה.

"ההשתוממות מילאה את לבי, לא הייתי יכול לחשוב כלל על הכיוונים הללו. ישנה גאונות שאתה חושב לעצמך, אם הייתי יושב ומתייגע לילה שלם, גם אני אולי הייתי מגיע לאותו חידוש, אבל זה היה מסוג הגאונות שזה בכלל לא שייך אליך".

השיטה:

קו ברור במגמתו של רש"י

זאת לגבי עצם הביאורים, שכולם מלאים 'אומר מן החדש'. אולם, כפי שהרב קופרמן מאיר את עינינו, יש כאן חידוש עצום בעצם השיטה. "הרבי, בשיחותיו על רש"י, ייסד וביסס דרך סלולה בלימוד הרש"י. שיטה המורכבת מכללים רבים, אותם קבע הרבי שהם דרכו של רש"י בכתיבת פירושו על התורה. ובראש ובראשונה, ההנחה הכללית, שרש"י לא כותב דברים 'סתם', ולכל פרט ישנה משמעות. אם רש"י נמנע מלהביא איזו דרשה חז"ל מפורסמת, או שמביא את המדרש בשינוי לשון, ולו הקל ביותר; קושיות חזקות בפשט הכתוב שרש"י לא מתייחס אליהם, ואף לשון הפסוק אותו רש"י ציטט ב'דיבור המתחיל' – לכל אלו ישנם סיבות.

"והסיבה המרכזית – הכיוון אליו חותר רש"י בפירושו: הבנת פשט המקרא! זאת לאור דברי רש"י המצהיר על עצמו (בראשית ג, ח) "ואני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא". זוהי כל מטרתו, לא 'לדרשה קאטינא', אלא אני הולך לפרש 'על פי פשט'. לכן אין רש"י רואה צורך להביא מדרש חכמים, ולו הידוע והמפורסמת ביותר. וכך גם יכול להביא דרשה בשינוי לשון או פרטים מסוימים מן המקור, כיוון שהתכלית אינה הדרש עצמו, אלא כפי שהיא מסייעת להבנת הפשט.

"אולם רמת הפשט שרש"י מבקש להגיע אליו, אינו זו של תלמיד חכם וידען מופלג, אלא הרמה הכי בסיסית – של 'בן חמש למקרא'. ולכן, לא לכל קושיא יתייחס, אף ששאר המפרשים מתעסקים בה הרבה, כיוון שלפי מדד זה – של 'בן חמש למקרא', זה לא חייב להציק להבנת הפשט. לעומת זאת אין דברים שלא צריך להביא מפני שהם כבר ידועים – בשביל ה'בן חמש למקרא' רש"י מקבל על עצמו להביא את כל מה שצריך.

"וכך עוד כללים רבים, שבאו לידי ביטוי בשיחותיו של הרבי, שבעצם יצרו משנה סדורה בלימוד פירוש רש"י על התורה (כללים אלו נלקטו ונערכו ע"י הגה"ח ר' טוביה בלוי שליט"א בספרו 'כללי רש"י'), והמגמה השורשית, כפי שפתחנו, שלרש"י יש קו ברור בכתיבת חיבורו, וכל פרט ופרט אמור להסתדר לפי זה".

קשה להגזים בחשיבות המופלגת של מציאת המגמה והתכלית של רש"י בחיבורו על התורה. מבוכה רבה שוררת בנושא זה, הולמד המצוי עלול לטעות שאין כאן שום מגמה

מעין המתגבר. כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

יגח שור, כותב רש"י "אחד שור ואחד כל בהמה וחיה ועוף, אלא שדבר הכתוב בהווה", וכך על "מכשפה לא תחיה": "אחד זכרים ואחד נקבות, אלא שדבר הכתוב בהווה, שהנשים מצויות מכשפות", וכך בעוד שני מקומות באותה פרשה.

"הרבי עומד על כך, מדוע ראה רש"י צורך לכתוב זאת שוב ושוב בפרשה אחת. הרי וודאי שהלומד עדיין זוכר את הכלל הזה מהפעם הראשונה, וישתמש בו בעצמו כאשר יגיע למקרים דומים, ומדוע נדרש רש"י לחזור על כך ארבע פעמים במשך אותה פרשה. ואכן, כפי שהצביע הרבי, על פסוקים אחרים בפרשת משפטים, שבהם גם נצרך הכלל ש'דיבר הכתוב בהווה', לא ראה רש"י צורך לכתוב זאת שם. מדוע אפוא במקרים הללו הוא כן חזר על כך שוב ושוב? כשלמדתי את השאלות, חשבתי: נו, מה יכול להיות. האם אכן אפשר למצוא כאן איזו שהיא כוונה עלומה?

"ואילו הרבי, נאזר בגבורה, מתחיל לבאר את כל המקרים בהם רש"י כתב כך, אחד לאחד, כשהוא מסביר בכל אחד מהם מה החידוש המיוחד שיש בו בהבאת הכלל של 'דיבר הכתוב

דמות הענק של כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע מתחלקת לשבעים ניצוצות ושלל נגוהות אור, ואין אתה יכול להקיף את כל פרשת גדולתו. אם ניקח רק את תורתו של הרבי, הרי לנו 'מעין המתגבר' בכל התחומים התורניים, בהלכה ובאגדה, בלומדות ובחסידות, במנהג, ובאמונות ודעות, עושר בלתי נדלה של שיחות ומאמרים, הפרוסים על מרחבי עשרות כרכים של 'ליקוטי שיחות' 'תורת מנחם' ו'אגרות קודש', כאשר בכל מקום שנפשפש – נמצא אמירה ייחודית והארה חדשה, טבועה בחותם גאונותו העילאית של הרבי זי"ע.

ואחד מחלקי התורה בהם עסק הרבי במיוחד, היה כידוע פירוש רש"י על התורה, וכפי שהעיד על עצמו (תורת מנחם' תשמ"ה עמ' 682) "אין קאך זיך דאך בלימוד פירוש רש"י". היה זה נוהג שהתחדש בשנות נשיאותו, בו במסגרת ה'התוועדות' החסידית בשבת, ייחד הרבי שיחה שנסובה על דיבור אחד מפירוש רש"י בפרשה ועסקה, בעיקר, בהבנת ה'פשט' בדברי רש"י. מאותם שיחות הצטברו למעלה משמונה מאות דיבורי רש"י, אותם ביאר הרבי במשך השנים, והם מופיעים בין שאר השיחות, בל"ט כרכי ה'ליקוטי שיחות'.

כעת, בסמיכות ליומא-דהילולא של הרבי זי"ע, אנו מתבשרים על הופעת הספר החדש – 'ליקוטי שיחות – ביאורי רש"י', בו לוקטו ונערכו מבחר השיחות של הרבי על פירוש רש"י. עוד תוצר משובח מבית היוצר של 'מעיינותיך', ששמו להם מטרה להנגיש את תורת הרבי, וזאת על ידי סדרת ה'אוצר' שלהם, המציעה מעין 'טעימה' נבחרת מכל סוג, מים החכמה הרחב והעמוק.

זוהי אפוא הזדמנות טובה לעסוק בדרכו של הרבי בחלק תורה זה, ולשם כך פנינו אל אחד מחשובי מרביצי התורה והחסידות בליובאוויטש, הלא הוא הגה"ח רבי יעקב יוסף קופרמן שליט"א, ר"מ ומשפיע בישיבת תומכי תמימים בקריית גת, וביקשנו לשמוע מפיו את תובנותיו בנושא זה, של תורת הרבי בפירוש רש"י על התורה.

הביאורים:

גאונות מפתיעה

מה מייחד את ביאוריו של הרבי ב'חומש-רש"י'?

"ראשית כל, כמו בכל תורתו של הרבי: הגאונות המבהילה. אלו מהלכים, שאדם רגיל, אף כשרוני למדי, לא חושב בכלל על כיוון כזה. הדבר חרוט בי כחוויה, כאשר הייתי שומע, ואף היום כשאני לומד, את ה'שיחות' על רש"י, ואני כל כולי מתפעם, לנוכח הגילוי המחודש שהרבי מצא בתוך דיבור של רש"י, כשכל אדם אחר אף לא היה שם לב לכך שיש בדברי רש"י אלו משהו מיוחד.

"אביא לדוגמא שיחה בפרשת משפטים. הרבי מתייחס לכך שרש"י במספר מקומות שונים בפרשה מביא את הכלל ש'דיבר הכתוב בהווה' – כלומר, שהמקרה המסוים עליו דיברה התורה, הוא רק בגדר דוגמא, מן ההווה ומן המצוי. כך על הפסוק "וכי

איך למדו חומש בלי רש"י?

בהזדמנויות רבות הביע הרבי את החשיבות המופלגת של פירוש רש"י על התורה. לקמן דוגמא אחת מעניינת (מתוך 'תורת מנחם' תשמ"ט, עמ' 175):

"...בהקדים עניין כללי בנוגע לפירוש רש"י על התורה שלא דובר אודותיו: דובר כמה פעמים אודות גודל העילוי דפירוש רש"י, הן בנוגע ל'עניינים מופלאים' ו'יינה של תורה' שבפירוש רש"י, והן, ואדרבה לכל לראש, בנוגע לפשוטו של מקרא - כדברי רש"י 'אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא'. עד כדי כך שהתחלת לימוד התורה אצל כאו"א מישראל, בן חמש שנים למקרא, היא בלימוד פירוש רש"י פשוטו של מקרא, אשר מבין כל הפשטנים הרי זה הפירוש הכי נפוץ שנתפשט ונתקבל בכל תפוצות ישראל, וכמרומו גם בשם רש"י - ר"ת ר'בן-ר'אשן ש'ל ישראל - להיותו רבו של כאו"א מישראל ממש, שהרי גם גדול שבגדולים מתחיל ללמוד חומש עם פירוש רש"י, ועד"ז בנוגע ללימוד המשנה והגמרא, שהתחלת הלימוד היא ע"ה הפשט שזוהי דרכו של רש"י גם בפירושו במשנה ובגמרא.

"וכאן מתעוררת שאלה הדורשת בירור בנוגע ללימוד המקרא בכל הדורות שקדמו לפירוש רש"י: סדר הלימוד דבן חמש שנים למקרא נאמר במשנה, ולא רק מזמן המשנה ואילך, אלא גם בזמנים שלפני זה, שהרי התנא אומר שכן ה' סדר הלימוד משנים קדמוניות -

"ואעפ"כ לא מצינו בדורות שלפנ"ז פירוש מיוחד לפשוטו של מקרא שבו ישתמשו המלמדים בלימוד המקרא עם ילדים בני חמש שנים - כמובן ופשוט שאי אפשר לסמוך על כל מלמד ומלמד שידע מעצמו הפירוש דכל המקראות גם הפסוקים הקשים כו'.

"ועל כרחק צריך לומר שהמלמדים עצמם שבוודאי עשו מלאכתם ללמד התינוקות באמונה, במכל שכן וק"ו ממשא ומתן כפשוטו שצריך להיות באמונה, ובוודאי שהקב"ה מסייעם להצליח בעבודתם הכי חשובה כו' - היו מתאספים יחדיו ומתדברים ביניהם לברר וללבן פירושי המקראות כדי ללמד לתלמידים הפירוש האמיתי, אלא שלא כתבו הדברים בספר או קונטרס או שלא נתפרסם כו'. ולפלא הכי גדול שעד עתה לא התעכבו לברר עניין זה..."

דרך סלולה. הגה"ח רבי יעקב יוסף קופרמן שליט"א

מוחלטת, אלא אוסף פירושים ודרשות על פסוקי התורה. כי אם תאמר: 'פשט' - הרי באופן תדיר רש"י מפרש באופן שהוא ממש לא פשט במובנו הרגיל (דוגמא בולטת, פירושו על 'והיה עקב תשמעון' - שהכוונה 'למצוות שאדם דש בעקביו'. דבר שמפרשי הפשט לא יסכינו לו - בפשטות המילה 'עקב' כאן היא 'סיבה', ולא עקב של נעל). ואם תאמר: 'דרש' - הרי רש"י עצמו אומר כאמור שבא לפשוטו של מקרא, וגם, איזה דרשות הוא מביא ואילו לא. במשך הדורות נכתבו על כך, על ידי מפרשי רש"י הרבים, שלל דעות וגישות, אולם קשה לומר שהם נתנו בידינו את המפתח השלם להבנת מגמתו של רש"י.

על רקע זה, בשורה גדולה היא אפוא, השיטה החדשה, הנהירה והברורה, אותה מגיש הרבי מליובאוויטש זי"ע בשיחותיו.

הרצינות:

עסק מכל דיבור

"מתוך השקפה זו", ממשיך הרב קופרמן, "עשה הרבי 'עסק' מכל מיני דיבורים ברש"י, שבמבט ראשון אתה אומר לעצמך: מה כבר יכול להיות ברש"י הזה, אבל הרבי התעכב גם על רש"י'ס כאלו, וגילה בהם גדולות ונצורות.

"הרי לנו כדוגמא את דברי הרבי בפרשת השבוע, על הרש"י האחרון בפרשה, על הפסוק 'ועשית לו כאשר עשית לסיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון, ויכו אתו ואת בניו' וגו'. כותב רש"י: 'ויכו אותו, משה הרגו, כדאיתא בברכות בהרואה, 'עקר טורא בר תלתא פרסי' וכו'". הלומד המצוי לא שם לב שיש כאן משהו מיוחד, אבל הרבי הקדיש על כך שיחה שלמה, שבפתחה הוא מנתח את המשפט הזה של רש"י עד דק, עם השאלות הבאות:

"א' 'ויכו אותו - משה הרגו', הרי בפסוק נאמר 'ויכו' בלשון רבים, ומשמע שכל בני ישראל השתתפו בהריגת סיחון. ב' 'כדאיתא בברכות בהרואה' - מה פשר ציון המקור המפורט לדברי חז"ל, הרי בדרך כלל אין רש"י כותב את המקורות לדרשות חז"ל שהוא מביא, אלא כותב 'רבתינו אמרו', ואף כשמביא את המסכת, אינו כותב את שם הפרק. מדוע כאן לא הסתפק בכך וכתב את מקור דברי חז"ל בפרק הרואה שבמסכת ברכות. ג' 'עקר טורא בר תלתא פרסי' וכו'. ההוכחה מהגמרא לכך שמשנה הרגו איננה לכאורה מהמלים 'עקר טורא בר תלתא פרסי', אלא מסוף דברי הגמרא 'ומחיה בקרסוליה וקטליה' - היכהו בקרסולו והרגו, ואם כך צריך היה רש"י לכאורה לצטט את המלים האחרונות של הגמרא, ואילו רש"י רק רומז למלים האחרונות על ידי 'כו', ואת המלים 'עקר טורא בר תלתא פרסי' שאינן מוכיחות לכאורה שמשנה הרגו אותן מצטט רש"י במפורש.

"אין כאן המקום להידרש לביאור של הרבי ברש"י זה, מהלך שלם ונפלא שהתפרס על פני שיחה שלמה, כאשר בסוף גם הגיע הרבי ל'עניינים מופלאים', ו'יינה של תורה' (לשונות השל"ה הק' ואדמו"ר הזקן בעל התניא על הדברים הטמונים ברש"י), שיש בפירוש רש"י זה - כלומר לימוד על פי פנימיות התורה שאפשר להוציא מכאן, מעבר לעצם הבנת פשט הכתוב! אולם לדרכינו למדנו, באיזו רצינות לקח הרבי את דברי רש"י, אף כאלו שאינם נראים בהשקפה

ראשונה כעמוקים למדי, ועם שאלות ותמיהות - שאחרים לא היו מתייחסים אליהם. אולם הרבי, נאמן לשיטתו, שלכל פרט ופרט בדברי רש"י ישנה סיבה ברורה, יגע ועמל, ומצא כפי מידתו, בדמות אותם מהלכים מופלאים שגילה".

"...בשיחות על רש"י, אפשר לומר שהרבי היה כמו מחנך פדגוג, בלמדו דרך סלולה איך ללמוד רש"י, ובפרט, לשים לב לפרטים, שממבט ראשון לא נראה שיש דברים בגו. אתה מקבל דרך לדייק ולשים לב, וכך מגלה דברים נפלאים..."

הבנת ה'פשט' בדברי רש"י. הרבי בחלוקת כוס של ברכה

"דוגמא נוספת, מעניינת ויפה במיוחד. בפרשת קרבן תודה (ויקרא ז, יב) כותב רש"י את רשימת המחויבים בקרבן: "כגון יורדי הים, והולכי מדברות, וחבושי בית האסורים, וחולה שנתרפא, שהם צריכין להודות". מקור דברי רש"י אלו הם בגמרא (ברכות נד:) אולם בין לשון הגמרא לדברי רש"י ישנם מספר שינויים. א', הסדר: בגמרא החולה הוא לפני החבוש בבית האסורים, ולא כמו ברש"י שהחולה הוא האחרון ברשימה. ב' בגמרא החולה והחבוש הם בלשון יחיד, ואילו רש"י כתב 'חבושי בית האסורים' בלשון רבים.

"גם כאן, לומד מצוי אומר: 'גיי ברעך די קאפ' מה אפשר לנסות לתרץ. ראיתי אכן בספר בן זמנינו בשם 'דביר קדשו' שעומד על שאלה זו, ולא מוצא פתרון ומשאיר זאת בצ"ע. אבל הרבי הציע

'אדם חס על מעשה ידיו'

לאחר שאירע מאורע מסוים, שהוביל את הרבי להחליט על הפסקת הנוהג להודיע מראש על איזה דיבור רש"י ידבר בשיחה, התייחס לכך הרבי בהתוועדות, ומתוך הדברים אנו למדים עד כמה חשובה הייתה לפניו מסגרת זו, של ה'רש"י-שיחות':

"...ובכן, בנוגע לעצם הלימוד דפירוש רש"י, הנה אף שזהו עניין חדש, שלא היה לפני זה, ויש מספיק עניינים ישנים שצריכים ללבן לבאר ולחדש כו', ובפרט שיש כאלו שחושבים שלהיותם לאחרי הגיל ד'בן חמש למקרא' הרי זה עניין שאינו נוגע להם כלל, ולכן ישנים בשעת מעשה, אעפ"כ לא אבטל זאת, ובפרט שאדם חס על מעשה ידיו אלא אמשך לדייק ולבאר בפירוש רש"י.

אבל בנוגע להודעה לפני שבת שידובר אודות פירוש רש"י על פסוק פלוני, שזוהי הנהגה שלא מצינו דוגמתה אצל רבותינו נשיאינו שיודיעו העניינים שידברו אודותם - הנהגה זו מצינו בישיבות הליטאיות שקודם הדרשה כמו הדרשה דשבת הגדול וכיו"ב נותנים מראי מקומות לעניינים שאודותם ידובר בהדרשה, כך שלכאורה הרי זו הנהגה שאינה שייכת לד' אמות אלו...

"הרי כיון שאירע מאורע הנ"ל יש מקום לומר שזהו סימן שמלמעלה יש קפיצא על הנהגה זו, ולכן אבטל את המנהג להודיע ולהכריז מראש איזה פירוש רש"י יתבאר בהתוועדות..."

נוהג שהתחדש בשנות נשיאותו. הרבי במשא קודש בהתוועדות

פרט יש משמעות".

החינוך: דרך לרבים

האם השיטה אותה סלל הרבי, מתאימה לכל אחד?

"אני אומר תמיד, שבדרך כלל עניינים של 'רבי' הם כאלו שלא שייכים כלל לחסיד. כשהרבי אומר מאמר חסידות, ברור שזה דבר שבכלל לא בתחום של החסידים, אבל אפילו את ה'הדרנים' בנגלה, שהרבי היה אומר, מערכות שהקיפו את התורה באופן מופלא, מי שירצה ללכת בשיטה הזו לא ייצא לו משהו שיזכיר כלל את המקור. אבל בשיחות על רש"י, אפשר לומר שהרבי היה כמו מחנך פדגוג, בלמדו דרך סלולה איך ללמוד רש"י, ובפרט, לשים לב לפרטים, שממבט ראשון לא נראה שיש דברים בגו. אתה מקבל דרך לדייק ולשים לב, וכך מגלה דברים נפלאים.

"אביא דוגמא: רש"י על הפסוק 'ויתיצבו בתחתית ההר', מביא את המדרש 'שנתלש ההר ממקומו ונכפה עליהם כגיגית'. לכאורה כוונת רש"י לעניין המפורסם שבגמרא 'שכפה עליהם הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם'. אולם הרבי לימד אותנו כלל גדול, שכאשר רש"י מביא מדברי חז"ל, ומשנה ולו במעט מן המקור, או שלא מביא את דבריהם בשלמותם, אזי בוודאי אין כוונתו ממש לאותו התוכן שבמדרש, אלא שינה לפי הנצרך לו לפשט. ובכן, גם כאן יש לשים לב, שרש"י לא הביא את דברי חז"ל בשלמותם, והשמיט את העיקר – מה שאמר להם הקב"ה שאם יקבלו את התורה מוטב ואם לא שם תהא קבורתם. למה לא הביא חלק עיקרי זה, או למצער, לכתוב 'וכו'.

"אלא שבאמת רש"י לא ביקש להביא כאן את דברי חז"ל הללו, וייתכן שזאת משום שאין זה מתאים עם הפשט, בפרט לאור הקושיא הידועה שמה הוצרכו לכפייה, כאשר כבר הקדימו ואמרו 'נעשה ונשמע'. אלא התכוון רק להביא זאת בתור אחד מן הדברים המופלאים שאירעו בעת מעמד הר סיני. ושוב מצאתי בדברי רש"י עצמו בפרשת האזינו (לב, י) כותב "וסבבנהו, שם סבבם והקיפם בעננים, וסבבם

בדגלים לארבע רוחות, וסבבם

בתחתית ההר שכפהו עליהם כגיגית". הרי שהמשמעות של כפיית ההר כגיגית, כפי שרש"י מביאה, אינה האמירה של 'שם תהא קבורתכם', אלא אדרבה, אחד מגילויי החיבה של ה' לעם ישראל בעת קבלת התורה.

"להבנה זו, באתי רק לאחר שחונכתי על ידי הרבי לדרך הלימוד של רש"י. לשים לב לפרטים (אחר כך מצאתי שהרבי מתייחס לכך בהערה בלקוטי שיחות)".

לדברי הרב קופרמן, הרבי

אכן שאף לכך, שהציבור יתרגל לעיין בדברי רש"י על התורה 'כמו שצריך', וגילה קורת רוח מרובה כאשר זה קרה: "היה יהודי בשם ר' יוסף ולדמן, תושב שכונת קראון הייטס, שהיה לו 'ג'שמאק' בעניינים אלו של לימוד רש"י על התורה. והוא, במין תמימות, בא אל הרבי וביקש ממנו שהוא רוצה להתכונן לשיחה, ולכן הוא מבקש לדעת על איזה דיבור ברש"י הרבי עומד לדבר. הדבר מצא חן בעיני הרבי, ואכן היה מוסר לו כל פעם, לפני שבת, או בשבת בבוקר, שעל דיבור פלוני ופלוני הוא הולך להקדיש את השיחה, ואף היה מוסר לו את השאלות עליהם יעמוד. כאומר, אדרבה, תלמד, תעיין, תשים לב לדיוקים, ותחשוב מה אפשר לבאר וליישב.

"השיתוף של הציבור עם השיחות, קיבל משמעות יתירה, כאשר, כמדומה בשנת תשמ"ו, התחילו להדפיס, ב'קובץ הערות וביאורים' ובשאר קובצי הערות שיצאו לאור, גם מדור ובו שאלות שאנשים מציעים שם את מה שקשה להם ב'פשוטו של מקרא', כאשר הרבי יברור מאותן שאלות את הנושא עליו ידבר בשיחה. אין לתאר את ההתרגשות שהדבר גרם, הרבי ידבר בעקבות שאלה שבחור כתב!

"והיו פעמים שהרבי סנט בשואל – כמובן ללא הזכרת שמו, היה אומר: שאלו כאן על הפסוק כך וכך, שמו לב שיש פה איזה עניין, אבל השאלה עצמה - אחרי כל השנים שאני מלמד אתכם, הייתי מצפה לשאול יותר לעניין. לא סבל שסתם 'תקעו' איזו שאלה, כמובן שאחרי הכול, לשואל זו הייתה זכות גדולה, גם כשקיבל את ה'מנה' שלו...

"ובכן, וודאי שאותם ביאורים מופלאים אליהם הגיע הרבי, אלו דברים שכאמור, לא מתאימים לכל אחד. אבל בהחלט הייתה כאן גם מטרה לחנך את העולם איך ללמוד רש"י, והוא אף ציפה מהציבור שכבר יבינו מעצמם דברים מסוימים. זה לא נשאר בכך שהוא 'רבי' ואנחנו צריכים רק לשמוע, אלא הוא כן נתן בידינו את כלי החשיבה, ללימוד רש"י!"

אנו מסיימים את השיחה, מלאי חשק ותשוקה להתחיל ללמוד חומש-רש"י מחדש, עם הקו שהתווה אותו צדיק זי"ע, עם אותם כללים שאיזן וחקק, ובעיקר: באותה רצינות, לכל דיבור של רש"י!

במסגרת ה'התוועדות' החסידית ייחד הרבי שיחה שנסובה על דיבור אחד מפירוש רש"י בפרשה. התוועדות

כריכת הספר החדש

מהלך שלם: כאשר באים להודיע לאדם ציווי מסוים, קל יותר ללמדו את המצוה בהתאם לפרט אותו הוא מכיר זה מקרוב. גם כאן, כאשר בא משה לומר לבני ישראל את מצוות קרבן תודה, הביא קודם את הנסים אותם הכירו וחוו זה עתה: עברו את הים ('יורדי הים'), הלכו במדבר ('עוברי מדבריות'), והיו סגורים במדבר ארבעים שנה ('חבושי בית האסורים'). לעומת זאת המקרה הרביעי של 'חולה' לא הכירו. לכן אמר להם משה דווקא בסדר הזה, כפי שהוא מופיע ברש"י, ולכן גם המקרה השלישי נאמר בלשון רבים 'חבושי בית האסורים', כיוון שכל עם ישראל היו בבחינה זו. לעומת זאת בגמרא, זה הובא כפי שהוא הסדר המצוי אצל בני אדם, שיותר מצוי חולה שנתרפא, וכך גם לא מצוי כ"כ רבים שיהיו חבושים בבית האסורים!

"כך היה הרבי עושה עסק מכל פרט ופרט בדברי רש"י, משינויי לשון, ואף מ'דיבור המתחיל', וכל כיוצא בהם, והיה מעלה מרגליות יפות משובבות עין.

"אכן, אנחנו לא רגילים לכזה סוג של חשיבה. זה נראה 'טרחני'. בשנים הראשונות, כאשר הרבי היה מכביר ביותר בניתוח רש"י, והיה יכול לשאול ארבע עשרה שאלות! על דיבור אחד של רש"י, זה היה קשה, בשבת אחר הצהריים, לרכז את הראש לעיון נמרץ שכזה, ולא כולם היו למדנים. עד שהרבי התבטא פעם: "איך האב געהארוועט אגאנצע נאכט" – עמלתי על כך לילה שלם, כאומר, אולי תפסיקו לחלום ותשימו לב למה שהולך פה... דרכו של הרבי לא הייתה 'לזרוק' ביטויים, אבל זה היה חשוב לו מאוד.

"הדיוקים אכן לא היו המטרה העיקרית, אלא המהלך שלאחריהם. אבל אחר שלומדים את הביאור, וחוזרים לשאלות, זה נפלא ביותר – הכול מואר באור חדש, לכל

ביכורים בשמיטה

אם בית המקדש היה קיים, אזי בתקופה זו של השנה היו מעלים ביכורים לירושלים בשיר ובזמר. אולם, השנה היא שנת שמיטה, והשאלה היא האם נוהג ביכורים בשמיטה,

פולמוס תורני רחב היקף האם ה'אור החיים' הק' חולק על רש"י בסוגיא זו

הפרטים של מי חייב בביכורים, באופנים ומקרים רבים ושונים, הקושיא והתמיהה עדיין גדולים מאוד, מדוע אין זכר לדין זה. אכן כמה מגדולי הדורות האחרונים שעסקו ופלפלו בדבר, מצאו כעין ראיות והוכחות לדעות בעניין, אבל הדבר לא נכתב להדיא. נביא דיוק אחד שכמה מהאחרונים כתבו. במשנה מסכת ביכורים פרק ב (משנה ד): "יש בבכורים מה שאין כן בתרומה ובמעשר, שהבכורים נקנין במחובר לקרקע, ועושה אדם כל שדהו בכורים, וחייב באחריותם, וטעונים קרבן ושיר ותנופה ולינה". ועל כך יש שכתבו שמכאן ראה שאין ביכורים בשמיטה, כי אם נוהג ביכורים בשמיטה, בעוד לא נוהג בה תרומות ומעשרות, הרי המשנה הייתה צריכה לכתוב ולהוסיף: יש בבכורים מה שאין בתרומה ומעשר שהיא נוהגת בשנת השמיטה. מאידך הסוברים שיש דין ביכורים בשמיטה, יאמרו 'תנא ושייר'.

חידושו של

בעל ה'אור החיים' הק'

נמשיך ונביא תמיהה נוספת. ה'אור החיים' הק' בפרשת ביכורים (דברים כו, ב) על הפסוק "ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' א-להיך נתן לך", כתב: "פירוש, לפי ששייר ה' לו חלק בארץ, והוא שנת השמיטה, דכתיב (ויקרא כה, ד) ובשנה השביעית וגו' שבת לה, לזה בא דברו הטוב שאינו מצווה אלא על זמן הנתינה לך שהם שש שנים, אבל שנת השמיטה אין בה הבאת ביכורים לפי שאינם שלו, אלא מופקרת לכל". הרי שבשנת השמיטה שהיא מה 'ששייר לו ה' בארץ' אי אפשר לומר 'אשר ה' א-להיך נתן לך' והפירות אינם של האדם אלא הם הפקר לכל, ולכן אין הבאת ביכורים בשמיטה. דברי ה'אור החיים' אלו עומדים במרכז של פולמוס תורני. היו שתמחו האם מלימוד ומדרשה כזו ניתן לפסוק הלכה בדבר שלא מצינו בחז"ל במשנה ובתלמוד.

והנה, קדם ל'אור החיים' במאות שנים, רש"י, שאף הוא בתוך פירוש ודרשה כתב על כך, אך ההיפך! רש"י (שמות פרק כג, פסוק יט) על הפסוק: ראשית בכורי

פולמוס נוקב בהבנת דברי רש"י. בית מדרשו של רש"י בוורמזא

וכמו שבפירות הפקר אין ביכורים כך בשמיטה אין דין ביכורים כלל, וכמו שאין תרומות ומעשרות. מאידך, יש שכתבו שמכך שלא הובא דין פטור מביכורים בשמיטה, הרי שצריכים לומר שגם בשביעית נוהג ביכורים. אמנם כאמור, כשמתבוננים בדיני ביכורים ובפרטי

במאמר שלפנינו נעסוק בשאלה קצרה: האם נוהג ביכורים בשנת השמיטה? לכאורה התשובה לשאלה זו צריכה להיות קצרה וברורה: כן או לא.

ויתר על כן, גם מי שלא למד את כל מסכת ביכורים, לכאורה היה יכול לפתוח ספר הלכה ולמצוא את התשובה. אמנם אין טור ושולחן ערוך הלכות ביכורים שכן ביכורים לא נוהג בזמן הזה, אולם יש במשנה תורה להרמב"ם הלכות ביכורים, אך שם אין זכר לעניין, וגם מי שמעיין בכל הלכות ביכורים להרמב"ם, לא מוצא פתרון לשאלה.

במאמר שלפנינו נעסוק בעניין זה, שהוא בעיקרו נושא הלכתי, שלצערינו לא נוגע הלכה למעשה בשנת שמיטה זו. האם יש חיוב ומצוה להביא ביכורים בשנת השמיטה כמו בשאר השנים, או שמא לא מביאים ביכורים בשמיטה שהרי הפירות הפקר, וכפי שלא נוהג בה תרומות ומעשרות.

התמיהה הגדולה

נפתח בתמיהה הגדולה. במשנה מסכת ביכורים ובתלמוד ירושלמי מסכת ביכורים, לא נזכר כלל מה דין ביכורים בשנת השמיטה, וכאמור, במשנה תורה להרמב"ם בהלכות ביכורים לא מובא כלל העניין. גם בדברי רבותינו הראשונים מוני המצוות יש פרטים גם במצוות שאינם נוהגות בזמן הזה. והנה בכל אלו הספרים לא מוזכר הדבר.

והתמיהה גדולה. כידוע, אחת לשבע שנים היא שנת השמיטה. וביכורים נוהג בזמן הבית, ואז יש מצוות שמיטה מדאורייתא. הרי שבחלק אחד משבע נוהג שמיטה, וכך בכל שבע שנים השאלה כאילו עולה מאלה.

והנה, כשמעיינים בדיני והלכות ביכורים רואים פרטי דינים רבים, מהם מקרים שהם לא שכיחים ואפילו נדירים, ובכל אלו עסקו התנאים האמוראים, והפוסקים הראשונים ובראשם הרמב"ם, ואילו לדבר שכיח כזה אין כל זכר.

כבר בתחילת דברינו נציין שאכן ישנן דעות שונות בזה, ויש שכתבו שמא משום שהדבר הוא כה פשוט הוא לא נכתב להדיא. וכך, יש שכתבו שהרי שביעית היא הפקר,

אדמתך פירש: אף השביעית חייבת בכורים לכך נאמר אף כאן בכורי אדמתך (ולהלן נרחיב בביאור הלימוד של רש"י). הרי לנו דרשה הפוכה בתכלית, מכך שאחרי פסוקי השמיטה מוזכר ביכורים לומד רש"י שגם בשנת השמיטה חייבים בביכורים.

האם ה'אור החיים' חולק על רש"י?!

כמובן שהתמיהה עצומה, האם ה'אור החיים' חולק על רש"י?!

נביא את לשונו של בעל ה"מנחת חינוך" (מצוה צא, אות ב) ונבאר את דבריו. "זהנה הר"מ והרב המחבר, סתמו וכתבו דמצות עשה להביא ביכורים וכו', נראה דאין חילוק בין שנה לשנה, דאפילו בשמיטה חייב בביכורים, דהוה להו לפרושי". היינו שמכך שהרמב"ם ומחבר 'ספר החינוך' כתבו מצות עשה להביא ביכורים ולא הזכירו שבשנת שמיטה פטורים מביכורים, נראה שסברו שגם בשביעית חייבים בביכורים, כי אם לא כן, אזי היה להם לכתוב שבשנת השמיטה פטורים מביכורים.

ומוסיף בעל ה"מנחת חינוך:

"ועיין פירוש רש"י על התורה פרשה זו, בפסוק ראשית ביכורי וגו', כתב דאף השביעית חייבת בביכורים לכך נאמר וכו', הרי מפורש בדבריו דאף שנת השמיטה חייבת בביכורים, ובוודאי מצא כן באיזה ברייתא. הוא מביא את דברי רש"י שחייבים בביכורים בשנת שמיטה, ומחמת שלא מצא מקור לדבריו כתב: "ובוודאי מצא כן באיזה ברייתא".

ואחר כך הוא מביא את דברי ה'אור החיים', והוא עוסק במלחמתה של תורה, וכותב:

"ועיין באור החיים פרשת תבא (דברים כו, ב) ד"ה אשר, כתב בפירוש הפסוק, דשנת השמיטה אין בה הבאת ביכורים, לפי שאינה שלו אלא מופקרת לכל, עי"ש, ולא זכר כלל פירוש רש"י שכתב בפירוש להיפך, ולהוציא דין מפסוק בלי קבלת חז"ל קשה מאוד, ובפרט שהר"מ והמחבר סתמו הדברים, נראה שבכל עניין חייב, ורש"י כתב להדיא כן, מאן ספין לחלוק עליהם ומכל שכן בלי ראייה רק מפשט הכתוב". הוא מתקיף דברי ה'אור החיים'. ה'אור החיים' לא הזכיר כלל את דברי רש"י. קשה מאוד להוציא דין מפסוק בלי

בדבריו הוא מבאר מה הביא לנוסח ברש"י "אף השביעית, חייבת בביכורים". ומפני חשיבות הדבר נרחיב בדבריו. תחילה נביא את סדר הפסוקים בפרשת משפטים פרק כג: (י) ושש שנים תזרע את ארצך ואספת את תבואתה: (יא) והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חית השדה כן תעשה לכרמך לזיתך: (יב) ששת ימים תעשה מעשיך וביום השביעי תשבת למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן אמתך והגר: (יג) ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו... (יד) שלש רגלים תחג לי בשנה. (טו) את חג המצות...

(יז) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'... (יט) ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א-להיך לא תבשל גדי בחלב אמו.

ונביא את דברי רש"י, על כמה מהפסוקים:

(יב) וביום השביעי תשבת - (מכילתא) אף בשנה השביעית לא תעקר שבת בראשית ממקומה שלא תאמר הואיל וכל השנה קרויה שבת לא תנהוג בה שבת בראשית.

(יז) שלש פעמים וגו' - לפי שהעניין מדבר בשביעית הוצרך לומר שלא יתעקרו שלש רגלים ממקומן (מכילתא).

(יט) ראשית בכורי אדמתך - אף השביעית חייבת בביכורים לכך נאמר אף כאן בכורי אדמתך. כיצד אדם נכנס לתוך שדה ורואה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ומקדישה ואין בכורים אלא משבעת המינין האמורין במקרא (דברים ח) ארץ חטה ושעורה וגו.

על כך שאחרי פסוקי השמיטה נכתב 'וביום השביעי תשבת' רש"י מביא מהמכילתא דרשה, שגם בשנת השמיטה לא תעקר שבת ממקומה, שלא תאמר הואיל וכל השנה קרויה שבת לא תנהוג בה שבת בראשית.

על כך שבפסוק אחר כך נאמר 'שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך' רש"י מביא מהמכילתא דרשה, שגם בשנת השמיטה לא ייעקרו שלוש רגלים ממקומם.

בפסוק אחר כך נאמר 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' א-להיך' ועל כך מובא בחלק מהגירסאות של רש"י הדרשה שגם בשמיטה נוהג ביכורים, דרשה דומה לדרשות הקודמות, שגם בשמיטה נוהג שבת בראשית, וגם בשמיטה נוהג דין שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך.

"...דברי ה'אור החיים' אלו עומדים במרכז של פולמוס תורני. היו שתמהו האם מלימוד ומדרשה

כזו ניתן לפסוק הלכה בדבר שלא מצינו בחז"ל במשנה ובתלמוד.

והנה, קדם ל'אור החיים' במאות שנים, רש"י, שאף הוא בתוך פירוש ודרשה כותב על כך, אך ההיפך!..."

אולם אומר רבי אליהו מזרחי – הרא"ם, שתי הדרשות הראשונות על שבת בראשית ומצוות ראייה ברגל, מקורם במכילתא, ואילו הדרשה על ביכורים לא נמצאת במכילתא. ועוד הוא מביא שבמכילתא יש דרשה אחרת על הפסוק הזה ראשית בכורי אדמתך: למה נאמרה פרשה זו, לפי שנאמר 'ולקחת מראשית כל פרי האדמה', אין לי אלא פירות, משקים

ביכורים מצות עשה

שהזמן גרמא?

בין גדולי הדורות האחרונים, שעסקו בעניין, היו כמה מגדולי ארץ ישראל שעסקו הרבה בדיני מצוות התלויות בארץ. בין אלו היה גם רבי צבי פסח פרנק שעסק בהרחבה בעניין.

בתוך דבריו הוא העלה נקודה מעניינת על דברי ה'אור החיים' שבשביעית אין דין ביכורים.

במשנה במסכת ביכורים (פרק א, משנה ה) נשים חייבות בביכורים אלא שאינן קוראות כי לא יכולות לומר 'אשר נתת לי ה', וזה מכיון וארץ ישראל לא התחלקה לנקבות (וכבר מובא שבנות צלפחד קיבלו מדין ירושה ולא מדין חלוקה).

כידוע, יש שתי מצוות בביכורים, האחת הבאת הביכורים והשנייה קריאת פרשת ביכורים, והרמב"ם ועוד מוני המצוות כתבו להדיא שיש שתי מצוות, ונשים יש להם את מצוות ההבאה ולא את מצוות הקריאה.

והנה, מעלה רצ"פ פרנק את השאלה, אם לא נוהג מצות ביכורים בשביעית, אם כן היא מצות עשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות, ובמשנה כתוב שחייבות.

אמנם הוא כותב שהדבר איננו כך. ה'טורי אבן' במסכת מגילה (דף כ) כתב להעיר ממה ששינו שאין מביאים ביכורים אלא מעצרת עד חנוכה. ואם כן נאמר שביכורים היא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. והוא מבאר שהכלל הוא במצות עשה שהזמן גרמא שזה דוקא במצוה שמצד עצמה אינה נוהגת בזמן מסוים. אולם כשהסיבה אינה בגוף המצוה אלא בדבר אחר, לא נחשב כזמן גרמא. ובביכורים מה שלא מביאים בתקופות האחרות זה אינו מפני שהזמן לא ראוי להבאת הביכורים, אלא מפני שהפירות אינם מצויים אז.

ולפי זה גם בשנת השמיטה הפטור אינו מחמת הזמן, אלא משום שהפירות אז הם הפקר.

מניין, תלמוד לומר 'תביא בית ה' א-להיך', מכל מקום". וכנראה שהיה מי שחשב 'המשיך' את דרשת המכילתא גם לעניין ביכורים, אף שכאמור הדבר לא נמצא במכילתא. כאן המקום לציין, שכמה ממפרשי רש"י אכן כתבו שלא מצאו מקור לדברי רש"י, כך בעל ה"נחלת יעקב" לרבי יעקב בנו של רבי בנימין סלינק: "חפשתי ולא מצאתי זה הדרוש", וכאמור גם ה'מנחת חינוך' כתב שאינו יודע מקור.

זה ודאי טעות סופר

הט"ז בחיבור "דברי דוד" על פירוש רש"י על התורה, כתב: ראשית בכורי אדמתך, אף השביעית בכלל. כן הוא ברוב הספרים, והקשה הרא"ם ע"ז מן המכילתא, וב'גור אריה'

ביכורים | מלכות וקסברגר

כתב שזה ודאי טעות סופר דהיאך יביא בכורים בשביעית דאין אתה קורא כאן אשר נתתה לי ובשביעית לא נתן לו אותה האדמה. והעיקר כמ"ש בקצת ספרים בזה הלשון, בכורי אדמתך אדם נכנס לתוך שדהו כו', והך אף השביעית לא נזכר כלל. הרי שגם הוא דוחה את הגירסא ברש"י אף השביעית חייבת בבכורים',

כדרכינו לא נעסוק בחקר נוסחאות על פי כתבי יד, אלא נציין בקצרה כמה דברים.

הרא"ם כתב שיש מקצת ספרים שלא כתוב בהם שהשביעית חייבת בביכורים. המהר"ל ב'גור אריה' כתב 'בוודאי טעות סופר הוא'. הוא לא נכנס לגירסאות אלא על פי הכרעתו הברורה הדבר אינו נכון ולכן הוא טעות סופר. ואכן היו שכתבו לשונות כגון השתרבבו הדברים או טעות מעתיקים.

התשב"ץ (שו"ת חלק ב, סימן רמז) נשאל אודות כמה מצוות בשנת השמיטה, הבאת העומר, שתי הלחם וביכורים, וכתב בתוך דבריו: **"ולענין בכורים רש"י ז"ל כתב בפרשת אם כסף תלוה שהיו מביאין אותם בשנת השמיטה וכיון שהיו מביאים היו קורין גם כן. חשיבות מיוחדת יש לדברי התשב"ץ, שכן הוא חי לפני תקופת הדפוס, ופירוש רש"י שהיה לפניו היה בכתב יד. נביא הערה שכתב רח"ד שעוועל בספר "רש"י פירושי התורה" (עמוד רסד-רסה): אף השביעית. בדפוס ראשון יש כאן נקודה על תיבת אף שבתחילה ושבסוף ותיבת ראשית ליתא כאילו נאמר שכאן מתחיל הביאור בכורי אדמתך, ויש טעם להערה זו. עוד נציין שבספרו 'רש"י על התורה' (ברלינר) מציין לכתבי יד שאין בהם את זה המשפט.**

האם יש סתירה בדברי רש"י?

ולעצם דעת רש"י אודות חיוב ביכורים בשמיטה.

הנה כמה מהאחרונים כתבו שרש"י עצמו בפירושו על הש"ס כתב (כמעט) להדיא שביכורים לא נוהג בשמיטה. במסכת יבמות דף עג: - עד: אמר רב אשי מרישא נמי שמעת מינה דתנא ושייר מדלא קתני ונוהגין בשאר שני שבוע ואין להם פדיון מה שאין כן במעשר, שמע מינה. פירש רש"י: ונוהגין - תרומה ובכורים בשאר שני שבוע בכל שנות השמיטה אבל מעשר שני אין נוהג בג' וכו'.

הרי דעת רש"י שביכורים נוהגים רק בשאר שני השבוע – ולא בשמיטה. וזה סתירה לדבריו בפירוש התורה לאותם הנוסחאות שכתוב בהם 'אף השביעית חייבת בבכורים'. מה שמחזק את ידי אלו שסברו שאין כך הגירסא ברש"י על התורה.

נוסיף עוד, שהמאירי בפירושו למסכת יבמות (שם) כתב בבירור שאין ביכורים נוהגים בשמיטה: **"ונוהגין בכל שנה ושנה חוץ משנת השמיטה שאין אדם זורע בה..."** (וגם אם יימצא איזה דרך לומר ברש"י שלא כתב כך להדיא, הרי במאירי, שהוא מרבותינו הראשונים, הדבר ברור).

כאן המקום להוסיף שאכן גדולי האחרונים שעסקו בדבר, מלבד דיוקים מהמשנה ומהתלמוד (כמוזכר לעיל) ניסו לדייק מדברי הראשונים, האם יש חיוב ביכורים בשמיטה, ופלפלו בדבר. ונביא דוגמא אחת מלשון הרמב"ם לא בהלכות ביכורים.

הרמב"ם בהלכות מתנות עניים (פרק ו, הלכה ה): **שנת השמיטה כולה הפקר ואין בה לא תרומה ולא מעשרות כלל לא ראשון ולא שני ולא מעשר עני**. ויש שדקדקו מכך

שהרמב"ם לא כתב שגם ביכורים לא נוהג בשמיטה, הרי שהוא סבור שכן נוהג ביכורים בשמיטה. אולם מאידך, יש שסברו שאין ראייה מכך, שהרי הרמב"ם כתב כאן את דיני מעשרות ולא את דיני ביכורים. נמשיך בבירור דברי רש"י, וננסה להביא מדוע ה'אור החיים' לא הזכיר את דברי רש"י.

יש שכתבו שאולי ברש"י שהיה לפני ה'אור החיים' הייתה הגירסא קצת ספרים ללא התיבות "אף השביעית חייבת בבכורים לכך נאמר אף כאן בכורי אדמתך", ולכן לא הזכיר את דברי רש"י, או שמא הוא סבר בפשטות כמו ה'גור אריה' שיש טעות סופר ברש"י, או שסבר כט"ז שהובא לעיל (ראה גם שו"ת 'ציץ אליעזר' חלק ו סימן ל).

[בקשר לנוסח של רש"י שהיה לפני רבנו בעל ה'אור החיים',מצאתי שבמהדורה הראשונה של הספר 'אור החיים' שהדפיס המחבר, בשנת תק"ב, כשהיה בוונציה בדרכו לארץ ישראל, שם נדפסו החומשים עם תרגום אונקלוס עם פירוש רש"י ועם פירוש ה'אור החיים', במהדורה זו בפירוש רש"י בפרשת משפטים נדפס "אף השביעית חייבת בבכורים" (ראה צילום). אמנם אין מכאן ראייה ברורה שנוסח זה היה לפני רבנו חיים בן עטר, ואולי המדפיסים העתיקו נוסח זה ברש"י].

דברי המקובל רבי מרדכי הכהן מצפת

כאן המקום להביא מדברי מי שקדם לבעל ה'אור החיים', ואף הוא בתוך פירושו כתב שבשביעית לא נוהג ביכורים. המקובל רבי מרדכי הכהן מצפת מגדולי מקובלי צפת בדור שאחר מרן ה'בית יוסף' והמבי"ט, שהיה תלמיד רבנו ישראל די קוריאל. כתב בספרו "שפתי כהן" (נדפס בשנת שס"ה): **כי תכלה לעשר וגו'. הביכורים היו בכל שנה חוץ משנת השמיטה שאינו יכול לומר ראשית פרי האדמה אשר נתת לי שאינה שלו אותה שנה שהיא של הפקר לכל, כדי שיכיר וידע כי לה' הארץ ומלואה כמו שאמרנו**".

ונביא את דברי ה'שפתי כהן' שכתב בסוף דבריו 'כמו שאמרנו'. היינו ביאור מעניין במיוחד אודות טעם מצוות ביכורים, עם הסבר נאה מדוע נותנים את הביכורים לכהנים ולא מעלים אותם לקרבן לה'.” ה ט ע ם בהבאת הפירות הוא כדי שלא יחשוב שהארץ היא שלו, ולזה

אמר וירשת וישבת בה, לומר שבאריכות הדורות דור אחר דור תחשוב שהיא לך בירושה מאבותיך ומאבות אבותיך, כמה דורות וכמה שנים אתה יושב בה ולא ערער עליך שום אדם וקניית אותה בירושה ובחזקה, לזה אמר אשר תביא מארצך אשר ה' א-להיך נותן לך, שתי פעמים אשר אשר למה, אלא תדע אשר תביא מארצך והבאת לי ממנה ואקבלם ממך כשתדע שה' אלהיך נותן לך, לא שקנית אותה בירושה ובחזקה, אם כן לזה הייתה הבאת הפירות לומר שלה' הארץ ומלואה...

"ולקחת מראשית, אדם טורח באילן כל השנה וממתין עד שיוציא הפרי הראשון ויאכלנו, ויאמר אילו לא טרחתני אלא לשעה זו דיי, ויתנחם על מה שטרח, ושאר הפירות נחשבין כאין בערך הפרי הראשון, לזה ציוה הקב"ה שהפרי הראשון שהוא חביב עליו שיביאהו לכהן, לא שיקריבנו, כי אילו היה מקריבו היה לוקח נחמה, אלא לכהן, כל זה כדי שידע שהארץ היא לה' והוא בה כאריס, שאם לא יישר בעיניו יקחנה ממנו ויתנה לאחר".

אכן על פי ביאור זה, הרי שבשנת השמיטה אין את עצם המצוה, שהרי כל השנה האדם יודע שהארץ אינה שלו. אמנם כאמור, אי אפשר לקבוע הלכות על פי מה שנראה כטעם המצוה.

גדולי האחרונים עסקו בשאלה זו. ויש שכתבו שיש מחלוקת בדין זה, וכמה ביאורים נכתבו בטעמי המחלוקת. במאמר שלפנינו לא נעסוק בהרחבה בזה. אלא נביא בקצרה מה שמוכא בכמה אחרונים.

יש שכתבו שהדבר תלוי במחלוקת בין ה'בית יוסף' והמבי"ט, אודות מהות ההפקר בשמיטה. המבי"ט כתב ששמיטה היא אפקעתא דמלכא, היינו שהתורה הפקיעה מהבעלים את הפירות. אולם דעת ה'בית יוסף' שהפירות אינם הפקר מעצמם, אלא הבעלים חייבים להפקיר את הפירות.

ולפי זה ייתכן לומר שכאשר יש חיוב ביכורים על הפירות, אזי אין חיוב על הבעלים להפקיר אותם. ואם כן ייתכן לומר שלדעת ה'בית יוסף' שהבעלים חייבים להפקיר, בביכורים הם לא חייבים להפקיר, ואם כן יש דין ביכורים בשמיטה. ויש שכתבו עוד, שהחיוב בביכורים הוא משעת חנטה, והוא קודם לחיוב בתרומות ומעשרות ושביעית, ואם כן קודם חל חיוב ביכורים, והשמיטה לא פוטרת אותו (מהר"ם שיק ועוד).

ההסבר המפתיע בדברי רש"י

נסיים בהסבר יחודי בדברי רש"י, שעל פיו גם רש"י סובר שאין ביכורים בפירות שמיטה ! ה'חזון איש' (ערלה סימן יא, ס"ק יח) נוקט בפשטות שאין ביכורים בשמיטה (وهוא אף דן האם ללמוד שגם לא יהיה נטע רבעי בשמיטה) **"שהרי הפירות הפקר, ואי זכי בעלים כזכי אחר דמי, ואין אלו פרי שזכה מאדמתו כיון שאין הפירות שלו"**.

ה'חזון איש' לא הביא את דברי ה'אור החיים', אלא הביא את דברי רש"י (בגירסא שגם בשמיטה חייבים בביכורים), והוא ביאר את דברי רש"י בדרך מיוחדת, וגם מדקדק בכל הלשון של המאמר בדברי רש"י.

לדבריו, מה שכתב רש"י שאף השביעית חייבת בביכורים, אין הכוונה פירות שביעית שיש בהם קדושת ודיני פירות שביעית, אלא הכוונה פירות שחנטו קודם ראש השנה של שביעית ותבואה שהביאה שליש לפני ראש השנה, וליקט או קצרו אותם בשביעית. והנה פירות אלו אין בהן דין שביעית, ולכן לאחר חג שבועות של שנת השמיטה הוא מביא מהם ביכורים. וזה הכוונה ברש"י 'אף השביעית חייבת בביכורים'. ומוסיף ומבאר ה'חזון איש', שהרי לכאורה בפירות אלו שאינם פירות שמיטה ודאי שחייבים בביכורים ומה ההווה אמינא שפטורים שצריך רש"י לכתוב שהם חייבים. והוא כותב שהיינו יכולים אולי לומר שבשנת השמיטה אין שמחת אסיפת תבואה ופירות, ולכן אף פירות שאין בהם קדושת שביעית והם שלו, אף אותם לא יביא, קמ"ל.

והחזון איש מוסיף ומדקק כך בלשון רש"י שכתב: **אף השביעית חייבת בבכורים לכך נאמר אף כאן בכורי אדמתך. כיצד אדם נכנס לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ומקדישה ואין בכורים אלא משבעת המינין האמורין במקרא ארץ חטה ושעורה וגו':**

והדקדוק הוא: כיצד אדם נכנס לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה כורך עליה גמי לסימן ומקדישה. שרש"י בא לבאר שמדובר בפירות שהוא הבעלים, שהרי אם בפירות שיש בהם קדושת שביעית שהם הפקר הרי אינו בעלים להקדיש ואינו נכנס לתוך שדהו אלא לשדה הפקר (وهוא מבאר עוד את הלשון).

שאלה מעניינית בשמיטה. שדה בשנת השמיטה

להתענג בתענוגים

שביבי חיזוק ואמונה
באספקלריה
אקטואלית

יוסף מאיר האס

ההכרעה נוטה שלא לטובתו עד הגעת עדותו של הרב כי מקפיד הוא על עניית אמן על ברכות השחר בכל יום

בשבועות האחרונים נעקרה מעולמנו דמותו ההדורה והייחודית של הגאון רבי שמחה קוק זצ"ל רבה של רחובות. להלן אחד הסיפורים הנפלאים שנשמעו מפיו ככנס חיזוק של ארגון 'בני אמונים' לפני שנים ספורות. סיפור מדהים ולקחו הטוב בצידו:

סיפר לי פרופסור אברהם, מבכירי הרופאים בבית החולים 'שערי צדק': לבית החולים הגיע יהודי מבוגר שנתקף בדלקת ריאות חריפה ביותר, שהייתה מלווה בחום גבוה מאוד. מצב שכוה, בפרט לאדם בגיל כה מבוגר, יכול להוביל במהירות לכדי פיקוח נפש חלילה, לפיכך מיהרו צוות הרופאים בראשות פרופסור אברהם, לתת לו תרופות חזקות המתאימות למצבו. ואכן, תוך ימים מספר החל מצבו להשתפר במהירות. לאור זאת החלו הרופאים בהכנות לשחרורו לביתו לקראת שבת הקרובה.

חלפו יומיים ולמגינת לב כולם, החל המצב להידרדר. החום שוב זינק לגבהים, והרופאים חזרו לתת לחולה טיפול תרופתי אינטנסיבי. לקראת השבת הבאה שוב התייצב המצב: החום ירד, ונדמה היה כי האיש מתחיל להתאושש, אך מיד לאחר השבת – עלה החום, אף יותר מכפי שהיה קודם.

המצב החל להדאג. נראה היה כי הטיפול הרגיל אינו מועיל כמצופה, וכי יש צורך בנתינת תרופה חזקה יותר, אלא שהטיפול בתרופה זו היה כרוך בתופעות לוואי קשות, ואף היה בה סיכון להחמרת המצב. כנהוג בקרב מחננו, לא מיהרו בני המשפחה להסכים לביצוע הטיפול בטרם נועצו עם גדולי ישראל. רק לאחר שקיבלו את ברכתם ניאותו להסכים לטיפול.

בסייעתא דשמיא, השפיעה התרופה לטובה וזמן קצר לאחר-מכן הזיהום פסק. מצב החולה החל להתייצב, ולאחר זמן, משהיה בו הכוח לדבר, פתח את פיו וסיפר את סיפורו המופלא:

"זמן קצר לאחר שאיבדתי את הכרתי והגעתי עד שערי מוות, מצאתי עצמי ניצב לפני בית דין של מעלה. בית הדין דנו ביניהם בשאלה כלשהי. הטייתי את אוזני והבנתי כי הדיון שהתנהל באותה שעה עסק בי. בבית הדין דנו האם ניתן להחזירני לעולם הזה, או שמא יש להותירני בעולם הבא. אלו צידדו לכאן ואלו צידדו לכאן, המקטרגים עמדו מחד גיסא והסנגורים מאידך גיסא, ולבסוף נראה היה כי יד המקטרגים גוברת, ואני נידון להישאר בעולם הבא.

"אלא שאז נשמע לפתע מאי-שם קול שהיה מוכר לי להפליא. ברגע הראשון לא הצלחתי להיזכר מאין מוכר לי הקול, אך לאחר זמן מה נזכרתי. היה זה קולו של רב בית הכנסת בו אני מתפלל במשך שלושים השנים האחרונות. הטייתי שוב את אוזני ושמעתי כיצד הקול מנסה ללמד עלי זכות: 'שמעו נא רבותי, דיינים מומחים: במשך שלושים השנים האחרונות, אני משמש כרב בבית הכנסת שבו מתפלל הנידון. מעיד אני נאמנה, כי במשך כל שלושים השנים הללו – מעולם לא הפסיד האיש את השיעור שקודם לתפילת שחרית!'

"משוכנח כי טיעון זה אינו מועיל הוסיף הרב ואמר: 'במשך שלושים השנים ששימשתי כרב בית הכנסת, לא איחר הוא, ולו פעם אחת, לתפילה. אם לא די בכך, היה הוא משכים לבוא לבית הכנסת, מקשיב לברכות השחר של המתפללים ואף סחב אחריו את יתר המתפללים אשר אף הם דבקו בהנהגה זו. וכך יצא שמו של בית הכנסת בפי כל כ'בית הכנסת של עוני אמן'."

"מול טענות כה חזקות לא יכלו בית הדין לסרב לביטול גזר הדין. קול הכרוז יצא מיד, כי בית דין של מעלה פוסקים לאיש חיים וכי יכול הוא לשוב לעולם הזה ולהמשיך בעבודת ה'! באותו רגע פקחתי את עיני, והנה אני כאן עומד לפניכם, בחסדי שמים, בריא ושלם!", סיים הזקן את סיפורו המרטיט. כאשר עמד החולה להשתחרר מבית החולים, באו ילדיו לחדרו של פרופסור אברהם, כדי להודות לו על החלק הרב שנטל בריפוי של אביהם, ובתגובה אמר להם הפרופסור: "וכי לי מבקשים אתם להודות?! הלא אני וחבריי כבר נואשנו מחיי, אירע לו נס גלוי, והתודה על כך מגיעה אך ורק לריבון העולמים!".

מרן הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ראש ישיבת 'עץ חיים', מסר 'שיעור כללי' פעם בשבוע לפני תלמידיו בישיבה, והיה מכין את השיעור עם קבוצת בחורים נבחרים שהגיעו אליו ללמוד עמו בביתו.

בין המשתתפים באותה קבוצה היה הגה"ח רבי משה זייבאלד זצ"ל, והיה רגיל לספר, שפעם באמצע לימודם נכנסה הרבנית ע"ה ובישרה לרב בשמחה "שרה'לע האט גיבוירען א מיידאלע" [- לשרה'לה נולדה בת]. [היה זה דבר נדיר מאוד, כי מעולם לא הפריעה באמצע הלימוד, רק מפני שבתם זו הייתה חשוכת בנים למשך כמה שנים, ע"כ הרגישה צורך לבשר לו בשורה טובה כזו].

נענה הגרא"ז והגיב "מזל טוב", והמשיך ללמוד...

ויהי כאשר סיים את השיעור, פנה הגרא"ז לתלמידיו ואמר, שהוא זוכר שהפריעו לו על דבר מה באמצע הלימוד, ואינו מצליח להיזכר מה זה היה...

חייכו התלמידים, כי הבינו שלא קלט את הבשורה הטובה מפני גודל ריכוזו בלימודו. ואכן, כאשר אמרו לו שהרבנית נכנסה לבשר בשורה טובה נכנס תיכף למטבח, וברך את הרבנית בברכת 'מזל טוב' מכל הלב, ודרש בשלומה של היולדת וכיוצא בזה.

והפליא הגר"מ זייבאלד מה שראו עיניו איך המית עצמו על דברי תורה כפשוטו ממש, שהסיח דעתו לגמרי מכל ענייני עוה"ז בעת לימודו.

"זרעא דיוסף" (הובא בגיליון 'יין ישן')

אמרי על הפרשה

יעקב שלמה שיינברגר

שקיעתו המדהימה של מרן הגרא"ז מלצר זצ"ל בלימוד התורה

זאת חוקת התורה וגו' אדם כי ימות באהל (יט, ב): מדכתיב 'חוקת התורה' ולא 'חוקת הפרה', דרשו חז"ל (ברכות סג, ב) שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה.

אמרי פלא

במה שנהגו יחידים להתענות בערב שבת חוקת

זאת חוקת התורה וגו' (יט, ב).

כתב המג"א (סי' תק"פ סק"ט): כתב התניא (-הקדמון) ביום השישי פרשת חוקת נהגו יחידים להתענות, שבאותו היום נשרפו עשרים קרונות מלאים ספרים בצרפת, ולא קבעו אותו בימי החודש מפני שמתוך שאלת חלום נודע להם, שיום הפרשה גורם גזירת התורה, זאת חקת התורה מתרגמין דא גזירת אורייתא, וגם בשנת ת"ח נהרגו שני קהילות גדולות באותו היום, כמו שכתב בסליחות שחיבר בעל השפתי כהן [הוא רבנו הש"ך זי"ע], עכ"ד.

אולם בס' "מגילת איכה" להגה"ק בעמח"ס 'תוספות יו"ט' זי"ע (ד"ה ועתה בני) כתב, שהגזירה הייתה על יום ה' תמוז שהיה בפרשת חוקת, ופתרו חכמים שהוא כתרומתו "דא גזירת אורייתא", ד"א בגימטריא חמישה, עיי"ש. [ואולי יום ה' בתמוז חל ביום שישי בשבת, ועל כן נהגו להתענות ביום שישי. אך זה אינו, דמבואר בטור או"ח (סי' תכ"ח) דראש חודש תמוז ליכא ביום שני, ואם כן אי אפשר שיום ה' בתמוז יהא ביום שישי בשבת].

וראיתי ב"שבלי הלקט" (סי' רס"ג) שכתב, דבשנת ה' אלפים ד', ביום ו' פרשת "וזאת חוקת התורה" נשרפו בצרפת כעשרים וארבעה קרונות מלאים ספרי תלמוד והלכות והגדות, והשיבו בחלום "ו'דא גזירת אורייתא", ופירושו ביום ו' זאת חוקת התורה היא הגזירה, עכ"ה. והוא פלא, דבקרא כתיב "זאת" בלא ואי', ולא כתיב "וזאת" בואי', וצ"ע.

אמרי דרוש

ביאור נפלא בטעותו של משה רבנו ע"ה

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני וגו' (כ, יב). וברש"י שאילו דיברתם אל הסלע והוציא, הייתי מקודש לעיני העדה ואומרים, מה סלע זה שאינו מדבר ואינו שומע, ואינו צריך לפרנסה מקיים דיבורו של מקום, קל וחומר אנו.

לכאורה קשה מדוע באמת נענש משה רבנו ע"ה על שהכה את הסלע ולא היה מדבר אליו, הלא היה מוכרח להכותו ולא רק לדבר, דהא אמרו ז"ל (ב"מ פו:): דכל מה שעשה אברהם אבינו עליו השלום למלאכים בעצמו שילם לו הקב"ה לבניו ג"כ בעצמו, וכל מה שעשה אברהם אבינו ע"ה למלאכים ע"י שליח שילם הקב"ה לבניו ע"י שליח, אברהם אמר (בראשית יח, ד) "יוקח נא מעט מים" זאת שילם לו הקב"ה לבניו גם ע"י שליח שנאמר "והכית בצור ויצא ממנו מים" יעו"ש.

והנה איתא בדברי חז"ל בכמה מקומות שהשכינה הייתה מדברת מתוך גרונו של משה, א"כ קשה למה נענש על שלא דיבר אל הסלע, והלא אם היה מדבר אליו אם כן היה נתינת המים ע"י הקב"ה בעצמו ולא ע"י שליח, דהא השכינה הייתה מדברת מתוך גרונו.

אמנם האמת כך היא, דאיתא בחז"ל משבא לכלל כעס בא לכלל טעות, והיינו הטעות שמשה רבנו ע"ה חשב ודימה כן בליבו דמוכרח הוא להכות הסלע, אבל באמת טעה בזה, דהא בא אז לכלל כעס על ישראל עד שאמר להם "שמעו נא המורים", ואיתא בדברי חכמינו ז"ל (ראה נדרים כב:). וברמב"ם דעות פ"ב ועוד, כל הכועס שכינה מסתלקת ממנו, א"כ לפ"ז שוב היה יכול לדבר אל הסלע, ואעפ"כ לא תהיה נתינת המים ע"י הקב"ה בעצמו אלא ע"י שליח, כי עכשיו לא הייתה השכינה מדברת מתוך גרונו. וזהו כוונת מאמרם ז"ל משבא לכלל כעס בא לכלל טעות ונענש על שהכה את הסלע, דאם לא היה בא לכלל כעס היה ניחא מה שלא דיבר אל הסלע, דהא היה צריך להיות נתינת המים על ידי שליח כנ"ל.

סופרא דסופרא

בחו"ל עדיין קוראים על מחלוקת קרח, כאן כבר אווזים בטהרה

זאת חוקת התורה וגו' (יט, ב).

כאשר פרצה פעם מריבה מסוימת, חשש הרה"ק מרן ה'פני מנחם' זי"ע שאיש מסוים עלול להגביר את המהומה, היה זה בשבת פרשת חוקת, כשבחו"ל קראו אז בפר' קרח.

לקראת סיום הטיש פנה רבנו ואמר לעברו: "בחו"ל קוראים עכשיו במחלוקת של קרח, ואילו כאן כבר אווזים בטהרה – זאת חוקת התורה...".

"הפני מנחם" (ח"ב עמ' שפב בהערות)

היכל המעשה

סיפור לשבת

מאת: שמעון טיקוצקי

ואתה תחזה

ברוקלין, ניו יורק. שלהי חורף תש"י.

אווירית יתמות ואבל כבד מרחפת ברחבי הבית המפורסם, אדום הלבנים, בשכונת קראון הייטס, בית אדמור"י ליובאוויטש באמריקה, ב'זאהל' - האולם הגדול, בחדרי 'גן עדן' התחתון והעליון כפי שהם מכונים בפי החסידים.

כמה שבועות חלפו מאז נסתלק הרבי הקדוש ר' יוסף יצחק מליובאוויטש זי"ע – הריי"צ, שהגיע לאמריקה וביסס בה מחדש את חצר הקודש. עדת החסידים המיותמת נושאת עיניה אל חתנו של הרבי, המכונה הרמ"ש, לימים כ"ק הרבי מליובאוויטש זי"ע אך הוא בענוותנותו מסרב בתוקף להתעטר באדרת ההנהגה. כל בקשה מצד זקני וחשובי החסידים נדחית מצדו על הסף.

עד שביום בהיר אחד נבקע סדק בחומה, השמועה המרגשת חולפת מפה לאוזן, לאמור: זה עתה הסכים הרמ"ש לקבל לראשונה, קוויטל - פדיון נפש, מידי אחד מחשובי החסידים. ועד מהרה מתפרסם גם הסיפור המופלא שהוביל למפנה הפתאומי.

ירושלים שנת תש"ד.

מאירופה הבווערת, כמו פטריות עשן, צצות ללא הרף ידיעות איוב מסמרות שיער, על עוד קהילה יהודית עתיקה, עוד דמות תורנית נערצת, שנרצחו על קידוש ה' בידי חיות האדם הנאציות ימ"ש.

אך באחד הימים מגיעה, לשם שינוי, בשורה טובה:

ארי עולה מבבל, הרבי הקדוש מהר"א מבעלזא זי"ע ניצל בנסי ניסים מציפורני הנאצים ימ"ש שדלקו אחריו, והנה הוא עומד להגיע לארץ ישראל. מעריציו של הרבי בארץ ישראל מתחילים מיד להתכונן לבואו, בראש ובראשונה מחפשים דירה מתאימה בירושלים לשכן בה את הצדיק.

אלא שבירושלים של לפני שמונים שנה זו לא הייתה משימה פשוטה.

יהודי ירושלים, מקדמת דנא, הסתפקו במועט. משפחות ברוכות ילדים הצטופפו וגרו בחדווה בדירות בנות שני חדרים, ששטחן לא עולה על כמה עשרות מטרים רבועים בודדים. היה זה ברור מאליו שהרבי מבעלזא, שכל יומו הוא רצף אחד של עבודת קודש מופלאה, אינו יכול להתאכסן בבית קטן עם משפחה שלימה.

במהלך החיפושים נודע לעסקנים על יהודי חסידי, הגה"ח ר' שניאור זלמן אשכנזי, מחשובי חסידי חב"ד המתגורר בדירת ארבעה חדרים בשכונת 'בתי וורשה' – דבר נדיר באותם ימים. מתברר שלאותו ר' זלמן היה בן עשיר שרכש עבור אביו שתי דירות שני חדרים וחברן לדירה אחת גדולה. באחד הימים דפקו שליחים בדלתו של ר' זלמן.

"האם תסכימו לאכסן בביתכם את הרבי מבעלזא למשך כמה שבועות?".

"לכמה חדרים זקוק הרבי מבעלזא?" שאל ר' זלמן.

השאלה הועברה אל הרבי מהר"א והתשובה הייתה כי הוא יזדקק לשלושה חדרים, אחד לתפילה, אחד לשינה, ואחד לקבלת קהל.

"אם כך" אמר ר' זלמן, "אוכל לארח את הרבי אצלי בשמחה, הרבי ישתמש בשלושה חדרים ואני אתגורר בחדר אחד."

וכך היה. שבוע לאחר הופעתו של הרבי מהר"א מבעלזא בארץ ישראל הוא התיישב בשכונת 'בתי וורשה' בביתו של ר' זלמן. כשבע שבועות גר הרבי בשכונה זו, ואף ערך בה את שולחנותיו הטהורים בבית הכנסת החסידי של השכונה.

לאורך כל ימי שהותו בביתו של ר' זלמן, כמעט לא נקשרו שיח ושיג מיוחדים בין המארח לאורחו הדגול. ר' זלמן היה יהודי עובד ה' ומצניע לכת, מדי לילה בשעה 2 אחר חצות היה משכים קום וצועד ל'בעל התניא שוהל' – בית הכנסת חב"ד בשכונת מאה שערים ויושב והוגה בתורה וחסידות. הוא השתדל מאוד שלא להפריע ולהתערב לאורחו, כשהוא מצטמצם וחי עם משפחתו בחדר אחד בלבד.

למעט פעמים בודדות בהן הגיע ר' זלמן ל'טיש' שערך הרבי בבית הכנסת של 'בתי וורשה', אז השתדל הרבי לקשור שיחה עם מארחו ר' זלמן בעניינים מסוימים (בין היתר התעניין אצלו על הדגים שהיו מצויים באזור מגוריו ברוסיה) כשלעניי כל ניכר שהוא משתדל בכך להביע את הכרת הטוב לבעל האכסניה שלו.

כעבור שבע שבועות, ביום י"א ניסן, הגיעה שעת הפרידה. הרבי מבעלזא הודה למארחו ר' זלמן ויצא מביתו כשפניו מועדות לתל אביב, בה כבר הוכנה עבורו דירה ראויה. בשעת הפרידה נענה הרבי באוזני ר' זלמן: "קשה לי מאוד להיפרד מביתכם, יען כי מריחים כאן בבית את היראת שמים".

"רבי" פצה ר' זלמן את פיו באוזני הרבי, משתמש לראשונה בזכותו כבעל האכסניה, "יש לי בקשה אחת מכם. יש לי בן, רבי מאיר שמו, המכהן כרבה של שנחאי שבסין (הוא הגה"ח רבי מאיר אשכנזי, מגדולי חסידי חב"ד שכינה באותם שנים כרבה של שנחאי וסייע במסירות נפש לרבים ממבקשי המפלט שם).

"כבר כמה שנים, מאז פרוץ השואה שהקשר עמו נותק לחלוטין, אין לי שום ידיעה אודותיו, מה מצבו, האם הוא בחיים. מה גם שהשלטונות בשנחאי יש להם קשרים עם הנאצים ימ"ש, אני מודאג וחושש מאוד לשלומו של בני, משתוקק אני לקבל ממנו לפחות פרישת שלום, לדעת שהוא חי, הלוואי שאזכה לראותו שוב פנים בפנים".

במקום לענות על כל שאלותיו, השיב לו הרבי מבעלזא במשפט שמיימי אחד: "כשהבן שלכם יגיע לארץ ישראל אני מבקש שתשלחו אותו אליי, אני רוצה שייכנס

כ"ק מרן אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע

אלי לביקור.

במילים ספורות אלו השיב לו הרבי הקדוש מהר"א על כל השאלות יחדיו, ואף יותר מזה. לאמור: בנך חי ושלם, הוא יזכה להינצל ולצאת בחיים מהמלחמה, ולא זו בלבד הוא עוד יזכה להגיע לארץ ישראל, ואתה, אביו, תזכה לפגוש אותו ולמסור לו את השליחות – לעלות אל הרבי מבעלזא.

חלפו עוד שש שנים עד שהגה"ח רבי מאיר אשכנזי עלה לארץ ישראל. השנה כבר הייתה תש"י, בחודש טבת הגיע רבי מאיר ארצה, היה זה כחודש לפני הסתלקותו של הרבי הריי"צ מליובאוויטש זי"ע. רבי מאיר התארח אז אצל בנו, הגה"ח רבי משה אשכנזי (לימים רב קהילת חב"ד) בתל אביב.

וכאן הוא שמע על השליחות המיוחדת המצפה לו כבר שש שנים תמימות: הרבי מבעלזא מבקש שהוא ייכנס אליו.

וכך באחד הימים, כשהוא מלווה בבנו רבי משה, הגיע רבי מאיר לביתו המפורסם של הרבי מבעלזא בתל אביב. בהיכנסם לקודש פנימה, מיד לאחר שהציג עצמו כבנו של ר' זלמן אשכנזי, פנה הרה"ק מבעלזא אל רבי מאיר בשאלה בלתי רגילה: "האם אתם צריכים ברכה בעניין כלשהו?"...

לרגע נעתק הדיבור מפי רבי מאיר. שאלה נדירה כזו נשמעה רק לעיתים רחוקות מפי הרבי מבעלזא.

כעבור רגע הוא מתעשת. "כן רבי, אני זקוק לברכה" עונה רבי מאיר ומספר לרבי כי מזה תקופה הוא סובל מאיזושהי בעיה בעיניו שהולכת ומידרדרת ל"ע, "יברכני נא הרבי שאזכה לרפואה שלימה". הרבי מבעלזא בשומעו את הדברים העניק לו שלושה הוראות פלאיות לרפואתו:

הראשונה, שלא ילך יותר להשתטח על קברי צדיקים. השנייה, שלא יאכל יותר מאכלי חלב. השלישית, שלא ישמע יותר מוזיקה.

אחוז בחבלי התפעלות יצא רבי מאיר מחדרו של הרבי מבעלזא, כשבליבו מנוי וגמור כמובן לנצור ולמלא בשלימות אחר שלושת הוראותיו הפלאיות של הרבי.

ימים ספורים לאחר מכן הגיעה השמועה המצערת מארצות הברית על הסתלקותו של הרבי הריי"צ זי"ע לשיבה של מעלה, מיד עם בוא הידיעה החל רבי מאיר אשכנזי (שזכה להכיר את הרבי עוד בשנים קודמות) לפעול יחד עם זקני וחשובי חסידי חב"ד בארץ הקודש להכתיר את הרבי כממלא מקום חותנו.

שבועות ספורים לאחר ההסתלקות נסע רבי מאיר לניו יורק, כאן נוכח לראות מקרוב את מה שכבר שמע בארץ ישראל, כי הרמ"ש מסרב בתוקף לקבל על עצמו את הנהגת העדה. אך הוא לא הרים ידיים. באחד הימים דפק בדלת חדרו של הרבי והביע את

רצונו לתת לרבי 'קוויטל' - 'פדיון נפש'.

הרבי – הרמ"ש נעץ בו את עיניו החודרות כמשתומם. "רצונך לתת פדיון? תן אותו לרבי! סע אל האוהל של מו"ח זצוק"ל ותן לו את הקוויטל".

ואז נענה רבי מאיר בתרועת ניצחון חרישית: "אינני יכול לנסוע אל הרבי".

לפליאתו של הרבי, הסביר רבי מאיר: "יש לי הוראה מפורשת שקיבלתי לפני שבועות ספורים מהרבי הקדוש מהר"א מבעלזא שליט"א האוסרת עליי להשתטח על קברי צדיקים, אינני יכול אפוא ללכת לקברו של הרבי הריי"צ, ולפיכך מבקש אני מהרבי שיקבל ממני את הקוויטל בעצמו".

"אם הרבי מבעלזא אמר לך שלא תיסע לקברי צדיקים, אזי אכן אינך יכול לנסוע" נענה הרבי ופניו הרצינו מאוד בפתאומיות, כעבור כמה רגעים חגר עצמו בגארטל' התיישב ליד השולחן והסכים לקחת את ה'פדיון נפש' מידיו של רבי מאיר, כפי שנהגו נשיאי חב"ד לדורותיהם.

היה זה הקוויטל הראשון שקרא הרבי, הקוויטל שפרץ את הדרך לעוד 'יחידויות' בודדות ולעוד קוויטל'ך, עד להסכמתו הסופית של הרבי לקבל על עצמו את אדרת נשיאות חב"ד ליובאוויטש.

כך אירע בהשתלשלות מופלאה שה'קוויטל' הראשון שהסכים הרבי מליובאוויטש זי"ע לקבל מידי החסידים, היה למעשה בעקבות הוראתו המופתית של הרה"ק מבעלזא זי"ע.

מקור: מפי הגה"ח המשפיע המפורסם רבי נחמן יוסף טווערסקי שליט"א בהתוועדות כ"ד טבת תשע"ו, ששמע את הסיפור בדיוק רב מפי חותנו הגה"ח רבי משה אשכנזי זצ"ל מחשובי חסידי חב"ד בתל אביב שנכח כאמור בחדרו של הרה"ק מבעלזא זי"ע בשעת מעשה.

בשולי מעשה זה הוסיף הגה"ח ר' נחמן יוסף שליט"א, על פגישה של הרבי מליובאוויטש עם הרבי מהר"א מבעלזא: היה זה בשנת תרצ"א, כשהרבי התגורר בצעירותו בברלין, בירת גרמניה, שם היה לו ידיד טוב ושמו ר' יצחק מאיר, חסיד גור בעל ראש חריף מאוד, והיו משוחחים שעות יחד בעניינים ברומו של עולם בחסידות ועמקות.

באחד הימים הגיע הרבי מהר"א מבעלזא לביקור בברלין, פנה הרבי לידידו ר' יצחק מאיר ואמר לו 'הבה נלך אל הרבי מבעלזא, אך בשום אופן אל תגלה מי אני'. הרבי מבעלזא היה מושיט ידו עטופה במגבת, אך כשעבר הרבי שאל מיד 'מי אתם'. הרבי לא ענה אך ידידו ר' יצחק מאיר לא הרהיב לשתוק ואמר שזהו חתנו של הרבי מליובאוויטש. נענה הרבי מבעלזא 'אכן הרגשתי שזו יד חמימה – א וארעמע הענטל'.

פסיפס

דמויות • שיחות • עבר

שמעון טיקוצקי

הא דאמרי אינשי

פתגמים ואמרות מאוצר הדורות

חוץ מיראת שמים

"אויף יראת שמים העלפט נישט קיין טאטע, נישט קיין זיידע, נישט קיין עלטער זיידע"

הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע

כלומר: כדי לזכות ל'יראת שמים' על האדם להתייגע ולעמול בכוחות עצמו ורק אז מצטרפת ומסייעת לו גם זכות אבותיו.

עדה המצבה הזאת

מצבות מספרות

לקראקא יש עוד פנאי

כל ימיו נהג הרה"ק רבי יחיאל חיים מאוז'רוב זי"ע והירות בעצמו ונמנע מלבוא בעיר קראקא בגלל טעם כמוס. הטעם היה מפני שבנעוריו כאשר הגיע לפרקו והציעו לאביו הרה"ק רבי לייבוש מאוז'רוב זי"ע בעבורו שני שידוכים האחד מוולאדובה והשני מקראקא נזרקה מפי האב כעין אמירה נבואית בלשון זו "לקראקא יש עוד פנאי..."

המצבה החדשה בקראקא

בגלל אמירה זו חושש היה כל הימים לנסוע לקראקא, ברם כשהגיע זמנו להיפטר מן העולם סיבבו מן השמים שיבוא לקראקא. בקיץ שנת תרמ"ח חלה הרבי ר' יחיאל חיים זצ"ל חולי כבד ואמר לדרוש ברופאים, אבל קודם לכן שלח קוויטל אל רבו הקדוש המגיד מטריסק לעצה ולברכה. למרבה הפלא השיב המגיד מטריסק כי עליו לנסוע לרופאים בעיר קראקא. כשמסר לו השליח את דברי המגיד נבעת הרבי ר' יחיאל חיים מן הציווי לנסוע לקראקא ויחדר לבו מפני הבאות. אחר התאושש וקרא "מן השמים מתעים להמגיד לייעץ לי ככה, אבל מצוה לשמוע דברי חכמים".

בקראקא עשה הרבי ר' יחיאל חיים זצ"ל את ימי מחלתו האחרונים בצלילות הדעת ובהכנות עילאיות כשבנו הרבי ר' לייבוש השני זי"ע נמצא ליד מיטתו כל העת וסועד אותו בחליו. בח' לחודש תמוז שנת תרמ"ח כשהוא בן ס"ח שנה בקירוב נסתלק הרבי ר' יחיאל חיים זצ"ל ויאסף אל אבותיו (בלבת אש' – אוז'רוב).

וכבוד גדול עשו לו יהודי קראקא אשר ליוו באלפיהם את ארון הקודש שנטמן בבית העלמין העתיק, סמוך לקברותיהם של רבני מתא הג"ר שמעון סופר זצ"ל בן החתם סופר והג"ר עקיבא קורניצר זצ"ל. בשנות המלחמה נעלם הציון ואולם לפני כארבע שנים התגלה שוב בהשגחה פרטית והמצבה הוקמה מחדש בראשות נכדו כ"ק מרן האדמו"ר מאוז'רוב שליט"א.

זוכר הנשכחות

פניני הסטוריה יהודית

לא הסכים לנסוע שוב

בשנת תרפ"ה נסע הרה"צ רבי יצחק מאיר אלתר הי"ד (בהרה"ק רבי משה בצלאל הי"ד וחתן ה'אמרי אמת' זי"ע) לניו יורק. במכתב ששיגר ביום ג' פרשת חוקת הוא מספר: "באנו לפה אור יום ד' אמור, ולא ניתן לנו רשות לילך להעיר, רק לנתי על הספינה ובבוקר נסענו עם הספינה ל'עליס אינזלנד', הוא הנקרא על עיתונים 'טרערין אינזלנד' (אי הדמעות) ואני קראתי לה גיהנם, כי פתח אחד יש לגיהנם בים (עירובין יט, א) רחמנא ליצלן מה שראינו שם ואוי לעינים שכך רואות". יצוין כי לאחר אותה נסיעה שהייתה לצורך הקמת בית מסחר לספרים לא הסכים יותר הר"מ הי"ד לנסוע לארה"ב מחמת האווירה והתרבות הקלוקלת שמצא שם, ופעם אף אמר בפני חותנו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שהוא מוכן לוותר על חלק מרווחיו במסחר הספרים העיקר שלא יצטרך שוב לנסוע (שם ושארית).

תחת אחד השיחים

פנינים משיחתם של אבות

המקום: חצה"ק רוז'ין.
הזמן: לא ידוע

תשובה נפלאה לגוי ששאל על 'ענני הכבוד'

בימיו של הרה"ק אור ישראל מרוז'ין זי"ע היה גוי מלומד גדול שהשתלם גם בלימודי היהדות והיה בקי גדול בתנ"ך ובמפרשיהם, כאשר נודע והתפרסם בעולם גודל חכמתו של הרה"ק מרוז'ין רבינו ומלאה הארץ תהלתו אמר הערל אלך ואעמוד על טיבו. בפגישתם שאל המלומד את הרה"ק: "מה זה שאמרו חז"ל שבפטירתו של אהרן הכהן נסתלקו ענני הכבוד, איזה קשר היה לענני הכבוד עם אהרן הכהן, ובכלל, למה זכו עננים הללו לתואר כה מכובד ונקראו בשם 'ענני הכבוד', איזה כבוד היה בהם? השיב לו הרה"ק מרוז'ין: ידוע מה שאמרו חכמי המחקר שמגוף האדם בוקעים תמיד אדים דקים, מנקבי החוטם ומהבל פיו, והנה אם יתחברו שני בני אדם האוהבים זה את זה אז יתערבו ויתלכדו האדים יחדיו, ואם יתחברו אנשים שאין ביניהם אהבה וידידות, אזי האדים עולים כל אחד לבדו ולא יתערבו יחד. "והרי ידוע שמדתו של אהרן הכהן הייתה 'אוהב שלום ורודף שלום', הוא עורר אהבה אחוה וריעות בין כל ישראל עד שהיו בבחינת 'כאיש אחד בלב אחד', וממילא היו האדים של כל ישראל מתערבים ומתלכדים יחד ומההבל והאדים שלהם נוצרו אלו העננים. "כעת מובן גם מאד למה נקראו עננים אלו בשם 'ענני כבוד' כי אין לך כבוד גדול מזה לכלל ישראל שבקרב ששים ריבוא אנשים שוררת אהבה ואחוה שלום וריעות. ואולם, כשמת אהרן הכהן ושוב לא היה מי שירבה שלום ואחוה כמותו, אזי פרחו ונסתלקו ענני הכבוד", ודפח"ת.

הילולא דצדיקיא

שבת קודש, ג' תמוז:

יום שלישי, ו' תמוז:

הרה"ק רבי דוד צבי ב"ר יחזקאל (מקומזיר) מניישטאט. בעל 'חמדת דוד'. תרמ"ב.
הרה"ק רבי משה ב"ר יעקב שמשון מקוסוב. בעל "לקט עני". תרפ"א.

יום רביעי, ז' תמוז:

הגה"ק רבי ברוך ב"ר יהושע יחזקאל פייבל פרנקל תאומים, מלייפניק. בעל 'ברוך טעם'. תקפ"א.
רבי אהרן משה ב"ר שאול מגזע צבי. תלמיד החוזה מלובלין. תר"ו.
הרה"ק רבי יחיאל חיים ב"ר משה לאבין ממאקאוור ירושלים. תשמ"ג.
הרה"ק רבי שמחה בונם ב"ר אברהם מרדכי מגור. בעל "לב שמחה". תשנ"ב.

יום חמישי, ח' תמוז:

הרה"ק רבי שלמה ב"ר משה צבי מסאווראן - טשיטשעלניק. תר"ח.
הרה"ק רבי מאיר ב"ר אליעזר מדז'יקוב. בעל "אמרי נועם". תרל"ז.
הרה"ק רבי יוסף אלטיר ב"ר חיים (מקוסוב) מראדוביץ - חיפה. תרל"ט.
הרה"ק רבי יחיאל חיים ב"ר אריה יהודה לייבוש מאוז'רוב. תרמ"ח.
הגאון רבי אליהו ב"ר סלימאן מאני מחברון. בעל "זיכרונות אליהו". תרנ"ט.
הרה"ק רבי מרדכי ב"ר אברהם (מטריסק) מקומזיר. תרע"ח.
הרה"ק רבי אשר ישעיה ב"ר איתמר מנדבורנא חדרה. תשע"ב.

יום שישי, ט' תמוז:

הרה"ק רבי יחיאל ב"ר משולם זוסיא (מז'ינקוב) מקרילוביץ. תרע"ו.
הרה"ק רבי יוסף ב"ר ישכר בערצ'י (מנדבורנה) מבורשא. תר"פ.
הרה"ק רבי משה ב"ר אהרן מבעלזא הי"ד. תש"א.
הגאון רבי זלמן ב"ר בן ציון סורוצקין, גאב"ד לוצק. בעל "אוזניים לתורה". תשכ"ו.
הרה"ק רבי יקותיאל יהודה ב"ר צבי הירש מצאנז. בעל "דברי יציב" ו"שפע חיים". תשנ"ה.

הרה"ק רבי אריה מרדכי ב"ר יהושע אשר מפוריסוב - ירושלים. תרמ"ה.
הרה"ק רבי שלמה ב"ר אברהם אייגר מלובלין. ת"ש.

הגה"צ רבי דוד ב"ר מתתיהו חיים היילפרין מראדומישלא. תש"ה.
הגאון רבי יוסף חיים שניאור ב"ר אהרן קוטלה. ר"י לייקווה. בעל 'שיח ערב'. תשמ"ב.
הרה"ק רבי מנחם מנדל ב"ר לוי יצחק מליובאוויטש. תשנ"ד.
הגאון רבי יהושע ישעיה ב"ר אהרן נויבירט. בעל 'שמירת שבת כהלכתה'. תשע"ג.

יום ראשון, ד' תמוז:

רבנו יעקב ב"ר מאיר מרומרוג, 'רבינו תם'. ד"א תתקל"א.
הגה"ק רבי פנחס ב"ר צבי הירש הלוי איש הורוויץ אב"ד פרנקפורט, בעל "הפלאה" ו"המקנה". תקס"ה.
הרה"ק רבי יעקב ב"ר מרדכי ריינמאן, אב"ד נאראל. תקע"ה.
הרה"ק רבי יהושע העשיל ב"ר ברוך פרנקל תאומים מקומרנא. תר"ג.
הגאון רבי עזריאל ב"ר יהודה ליב היילדסהיימר. תרנ"ט.
הגה"צ רבי יהושע ב"ר חיים יהודה דייטש, אב"ד קטמון. בעל "בית הלחמי". תש"ו.
הגה"צ רבי חיים משה ב"ר מאיר יוסף מנדל, מבני ברק. תשנ"ו.

יום שני, ה' תמוז:

הרה"ק רבי ישראל ב"ר מאיר (מאפטא) מסטאשוב. תר"ב.
הרה"ק רבי אלטר עזריאל מאיר ב"ר אברהם מלובלין. תש"א.
הגאון רבי יעקב חיים ב"ר יחזקאל סרנא, ראש ישיבת חברון גאולה. תשע"א.
הגה"צ רבי אברהם צבי ב"ר ישעיה יוסף בעק, אב"ד עדת ישראל מלבורן. תשע"ח.